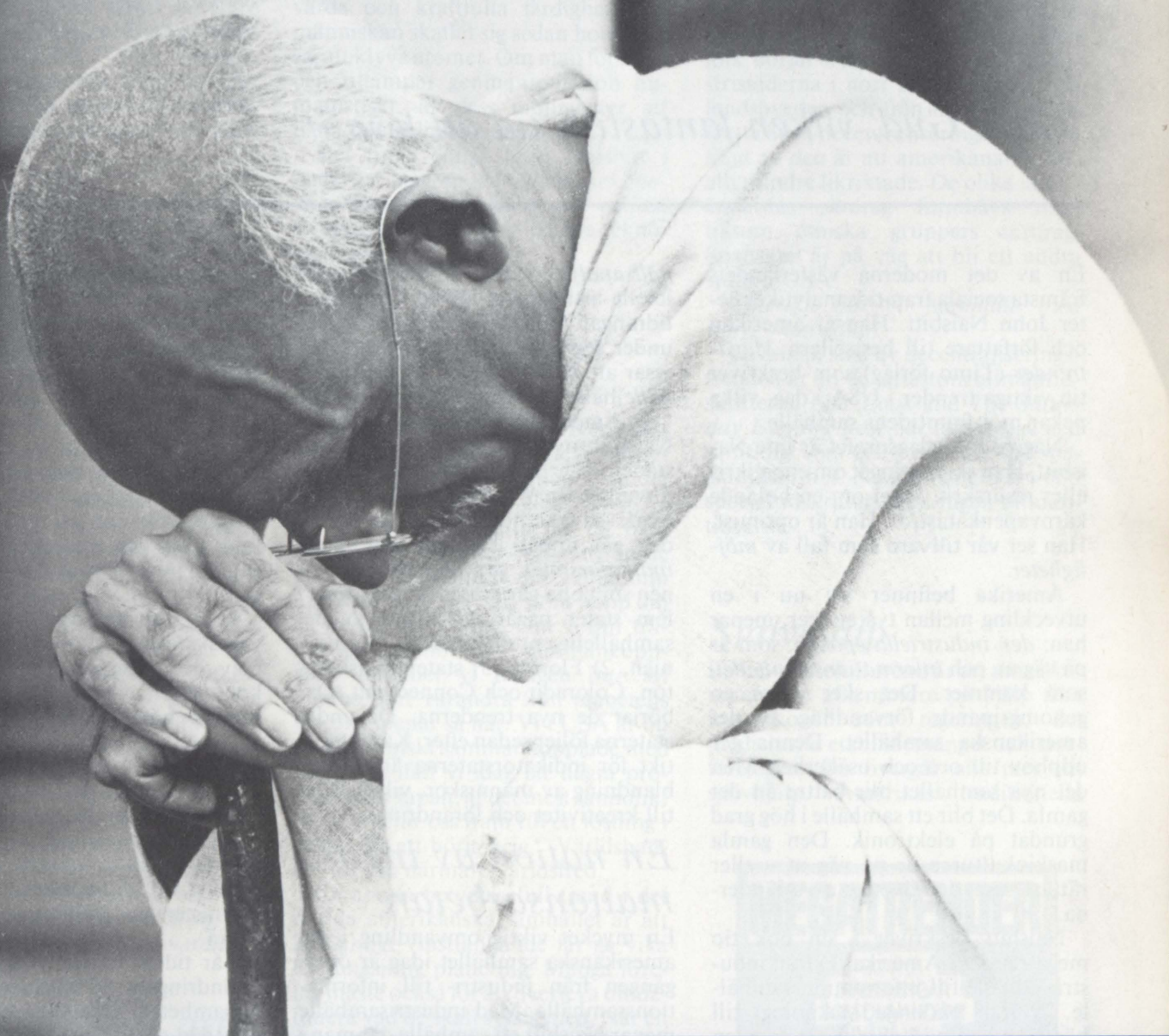

SÖKAREN

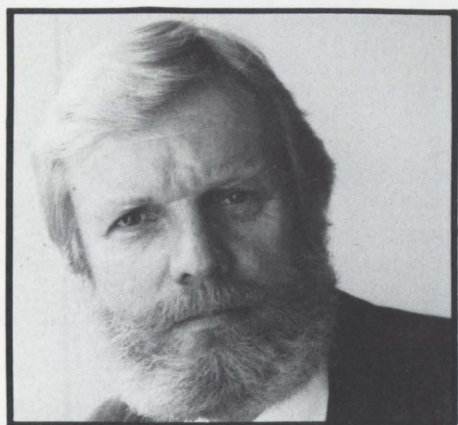
NR 7

1983 ÅRGÅNG 20

PRIS 12:00 inkl. moms

EN HJÄLTE I VÅR TID. Mahatma Gandhis icke väpnade kamp för indiernas rättigheter och självständighet respekteras högt; och icke-våld som kampmedel är alltfjämt aktuellt för världsförbättrare i många länder. Bilden är ur filmen om Gandhis liv.

Mellan två epoker

John Naisbitts vision

"Gode Gud, vilken fantastisk tid att leva i!"

En av det moderna västerlandets främsta sociala framtidsanalytiker heter John Naisbitt. Han är amerikan och författare till bestsellern *Megatrender* (Timo förlag) som beskriver tio viktiga trender i USA i dag, vilka pekar mot framtidens samhälle.

Någon domedagsprofet är inte Naisbitt. Han skriver inget om energikris eller resurskris, inget om en hotande kärnvapenkatastrof. Han är optimist. Han ser vår tillvaro som full av möjligheter.

Amerika befinner sig nu i en utveckling mellan två epoker, menar han: *den industriella epoken*, som är på väg ut, och *informationssamhället*, som kommer. Det sker alltså en genomgripande förvandling av det amerikanska samhället. Denna ger upphov till oro och osäkerhet. Men det nya samhället blir bättre än det gamla. Det blir ett samhälle i hög grad grundat på elektronik. Den gamla maskinkulturen är på väg ut – eller rättare sagt: den övertas av u-länderna.

Naisbitt beskriver i sin bok tio megatrender i Amerika: 1) från industrisamhälle till informationssamhälle, 2) från påtvingad teknologi till högteknologi/närkontakt, 3) från en nationell ekonomi till delaktighet i en världsekonomi, 4) från kortsiktighet till långsiktig planering, 5) från centralisering till decentralisering, 6) från institutionell hjälp till självhjälp, 7) från representativ till deltagande demokrati, 8) från hierarkiska strukturer till nätverksstrukturer, 9) från norr till söder och 10) från ett samhälle med få valmöjligheter till ett de mångfaldiga möjligheternas samhälle.

Naisbitts slutsatser bygger på *inne-*

hållsanalys av mer än två miljoner lokala artiklar om lokala händelser i tidningar från städer och småstäder under en tolvårsperiod. Analysen visar att konturerna av *ett nytt samhälle* håller på att växa fram.

I Amerika uppstår, konstaterar Naisbitt, nya idéer och inriktningar i städer och lokalsamhällen, inte i huvudstaden Washington eller i New York – nya trender bildas från botten och går uppåt. Han utpekar några *indikatorstater*, dvs delstater i unionen som ofta går före med nya idéer. I fem stater pågår det mesta av det samhällseliga nyskapandet: 1) Kalifornien, 2) Florida, 3) staten Washington, Colorado och Connecticut. Där börjar de nya trenderna. De andra staterna följer sedan efter. Karakteristiskt för indikatorstaterna är en stor blandning av människor, vilket leder till kreativitet och förändring.

En nation av informationsarbetare

En mycket viktig omvandling i det amerikanska samhället idag är övergången från industri- till informationssamhälle. Med industrisamhälle menar Naisbitt ett samhälle där man i fabriker huvudsakligen producerar saker. En av de viktigaste sakerna har i Amerika varit bilen. Informationsarbete är allt intellektuellt arbete: man skapar, bearbetar och distribuerar framför allt siffror, ord och bilder, som är information. En bank t ex består uteslutande av informationsarbete; där tillverkas ingenting.

Informationssamhället tog sin början i mitten av 50-talet. 1956 blev kontorsarbetarna, inklusive chefer

och tekniker, för första gången i Amerikas historia fler än verkstadsarbetarna. Nu har det stora flertalet amerikaner informationssysselsättningar, och antalet fortsätter att öka. En uppskattning som gjorts är att endast 13 procent av arbetskraften är sysselsatt med ren tillverkning. Man kan säga att tillverkningsindustrin ersätts av tankeindustrin. Vi använder oss allt mer av hjärnkraft och allt mindre av fysisk kraft. Och den nya teknologin utvidgar och förstärker vår mentala förmåga.

Först var bonden den vanligaste yrkeskategorin i Förenta staterna, sen blev det arbetaren, och nu är det kontoristen. Ännu vid sekelskiftet utgjorde bönderna mer än en tredjedel av arbetskraften; nu utgör de tre procent av den – och deras produktion överstiger ändå det amerikanska behovet. Det finns fler människor sysselsatta vid universiteten än inom jordbruket. – Nästa vanligaste yrke kan mycket väl bli tekniker. Men för det fordras en stor höjning av färdighetsnivån.

Vår tid är en tid av förändring. I förändringens tid blomstrar småföretagsamheten. Där sker nytänkandet, och där skapas de nya arbetstillfällena.

I informationssamhället spelar elektroniken en mycket stor roll. Den innebär en väldig kommunikationsrevolution. Information kan i princip överföras på nolltid från vilken plats som helst till vilken plats som helst när som helst. Som en följd av detta sker t ex ett skifte från handel med pengar till handel med hjälp av ögonblicklig elektronisk överföring av information.

Riskerar vi då inte att drunkna i osorterad information? Jo, men informationssamhällets tyngdpunkt kommer att ligga på *urval* av information. Många företag i informationssamhället sysslar just med detta: att välja ut vissa sorters information till människor och företag, som beställer denna tjänst.

Men kommer det inte att behövas lika mycket *saker* även i fortsättningen? Jo, men det antal människor som krävs för att producera dem blir allt mindre. Naisbitt citerar tidskriften Newsweek: "Mellan 50 och 75 procent av alla USA:s fabriksarbetare skulle kunna ersättas av klyftiga robotar före sekelskiftet." Nya tekniker, baserade på elektronik, frigör oss från tungt och tråkigt produktionsarbete. Vi sätter igång robotarna och låter dem jobba...

Själens behov i ett högteknologiskt samhälle

Högteknologi är bra, om den formas så att den tjänar människan. Men teknologi som påtvingas oss, vänder vi oss mot och vi söker oss till något annat: så till exempel har för mycket teknologi i samband med födandet lett till en rörelse för födande i hemmet och en ökad efterfrågan på barnmorskor. Det finns även en reaktion mot all medicinsk teknologi som omger döendet – det är hospice-rörelsen med mänskligt betonad vård av döende. Och när televisionen kom med allt tittande i hemmen, föddes gruppterapi-rörelsen i ett behov av personlig utveckling i kontakt med andra människor. "Vi måste", skriver Naisbitt, "lära oss att balansera teknologins materiella underverk med vår mänskliga natures andliga behov."

Vi reagerar alltså på all hård teknologi med att söka efter mer mänskliga värden för att kompensera oss. "Ju mer högteknologi vi har omkring oss, desto större blir vårt behov av mänsklig närkontakt."

U-länderna tar över industrin

Amerikanerna – men säkert även alla andra folk i de utvecklade länderna – måste mer och mer överge de gamla industriella uppgifterna som överlämnas åt u-länderna, och ta sig an nya uppgifter i informationsåldern. U-länder kommer exempelvis att framställa stål lika bra men mycket billigare än i-länder, och med den allra nyaste tekniken. Så i-länderna har

inget annat att göra än överlämna stålproduktionen åt u-länderna.

Den industriella ledningen i världen har redan gått över från USA till Japan. Men även Sydkorea, Hong Kong, Singapore, Taiwan och Latinamerika kommer starkt som industrinationer. Tredje världens länder kommer att tillverka allt mer av världens varor. Vi i väst måste i stället utveckla de nya teknologierna, som elektroniken, biotekniken (genmanipulation), alternativa energikällor, gruvdrift på havsbotten och robottekniken. "Genmanipulation är den mest fruktansvärda och kraftfulla färdighet som människan skaffat sig sedan hon lärde sig att klyva atomer. Om man forskar i och tillämpar genmanipulation humanistiskt, är dess möjligheter att tjäna mänskligheten enorma."

Det finns enligt John Naisbitt i Amerika idag en *solnedgångsekonomi* – de gamla industrierna – och en *soluppgångsekonomi* – de nya teknologierna.

Världshandel ger världsfred

Ekonomi globaliseras, skriver Naisbitt också. Vi kommer att leva i sinsemellan beroende samhällen. Och det skall vi faktiskt vara glada över. "I stället för att motsätta oss ett ökat ekonomiskt inbördes beroende borde vi helhjärtat anamma det. Enligt min uppfattning är det vårt stora hopp om en fredlig utveckling. Om vi blir tillräckligt ekonomiskt sammankopplade, kommer vi troligen *inte* att bomba bort varandra från planetens yta. Jag menar så här: Vi i USA är nu så ekonomiskt sammankopplade med Japan att ifall vi idag får några problem med Japan, är det mest sannolikt att vi arbetar oss fram till en lösning i stället för att börja krig." Världshandel för oss närmare världsfred.

En annan betydelsefull trend i det nutida amerikanska samhället är att kortsiktigt vinsttänkande får ge vika för långsiktig planering. Många företag måste också för att överleva omdefiniera vad de skall syssla med. När en vara eller tjänst blivit otidsenlig, måste företaget se sin verksamhet i ett vidare perspektiv, dvs ge sig in på nya områden.

Decentralisering

Tyngdpunkten i den amerikanska politiken förskjuts från huvudstaden Washington och kongressen till de delstatliga och lokala regeringarna, observerar Naisbitt. Och det spelar allt mindre roll vem som är president.

John Naisbitt presenterar ett nytt sätt att se på västerlandets närmaste framtid och ett nytt sätt att förstå det förvirrande nuet. Han pekar på det nya decenniet som en period av stora förändringar, och de som tar del av hans tankar kommer – om han har rätt – att vara väl förberedda på dessa.

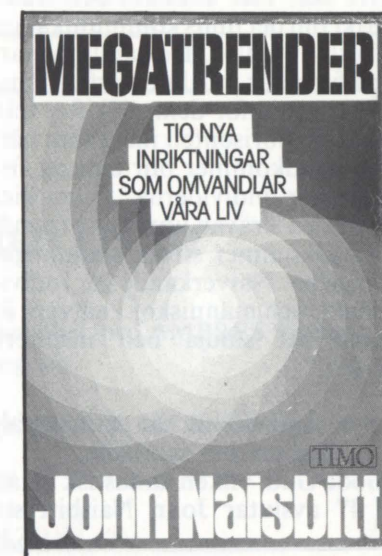
Presidenten leder landet i den riktning det går. Kongressen har blivit föråldrad. Allt fler frågor avgörs lokalt. Motsvarande gäller för företag. Och folk börjar flytta från de stora industristäderna i norr till småstäder och landsbygden och från norr till söder. Detta är en decentraliseringstrend. En följd av den är att amerikanerna blir allt mindre likriktade. De olika landsändarnas särdrag framhävs mer, liksom etniska gruppers särdrag. Spanskan är på väg att bli ett andra språk i USA.

Amerika blir ett samhälle med större mångfald.

En annan sida av decentraliseringstrenden är att de jättestora allmäntidskrifterna *Life*, *Look* och *The Saturday Evening Post* har fått läggas ned samtidigt som det startas allt fler specialtidskrifter. Nu har Amerika 4 000 specialtidskrifter, men ingen allmäntidskrift.

Självhjälp

En betydelsefull trend är att amerikanerna tror allt mindre på hjälp från institutioner som regeringen, det medicinska etablissemangen och storföretagen. De övergår allt mer till självhjälp. Amerikas traditionella

känsla av självtillit kommer tillbaka.

Amerikanarna har börjat misstro medicinen och tar mer och mer själva ansvaret för sin hälsa. "Vi fick läsa vad som då var helt enkelt otroliga historier om hur läkarna rutinmässigt skrev ut beroendeskapande droger som lugnande mediciner och avmagringspiller och om hur de utförde onödiga operationer."

Medicinsk självhjälp innebär att ta ansvar för sunda vanor, för miljö och livsstil. Det innebär också centra för döende, naturligt barnafödande med hemförlossning.

Det medicinska etablissemangets modell med mediciner, kirurgiska operationer och symptombehandling blir allt mindre intressant för människorna. I stället inriktar de sig på förebyggande vård, holistisk behandling, sund livsföring. Intresset för diet och näringslära skjuter i höjden.

"Amerikaner tror inte längre att de måste springa till doktorn med minsta krämpa." De tar alltmer hand om sina sjukdomar själva. Det har t ex blivit högkonjunktur för medicinska apparater att användas i hemmet för att kolla blodtryck, socker i urinen osv. "Vi tar de medicinska instrumenten från läkarna och sätter dem i lekmanens händer", säger en direktör i ett företag som säljer medicinsk självutrustning.

Allt fler amerikaner tar också sina barn ur skolan, som de inte är nöjda med, och undervisar dem själva i hemmet.

Nätverksmodellen

I institutioner och företag sker ett skifte från hierarkier – "pyramidstrukturen" – till nätverk, dvs man kommunicerar alltmer i sidled i stället för som hittills mellan över- och underordnad. Det är helt enkelt så att arbetet sker mer effektivt och framgångsrikt om det finns kommunikation och beslut i sidled. De gamla hierarkierna fungerar inte bra; därför minskar förtroende för dem. "Skiftet från vertikal till horisontell makt som nätverket åstadkommer blir enormt frigörande för individerna. Hierarkier befördrar en strävan uppåt och framåt och åstadkommer stress, spänningar och ångslan. Nätverkande ger individen makt, och människor i nätverk är benägna att stödja och inspirera varandra."

Det nya samhället är ett de mångfaldiga möjligheternas samhälle.

"Gode Gud, vilken fantastisk tid att leva i!" avslutar John Naisbitt sin bok. SM

Naisbitt i Sverige

– Det är ett stort misstag att se på hur det hittills har varit och därav dra slutsatser om framtiden och hur vi ska agera nu.

De orden fälldes av John Naisbitt, när han var på Sverigebesök nyligen i samband med att hans bok *Megatrender* (fn den största bestsellern i USA) kom ut på svenska (Timo förlag; översättning Carl G. Liungman).

Intressant var att konstatera att "denne framtidsforskare, affärsman och vän av affärlivet ut i fingerspetsarna", som han presenterades för pressen, underströk vikten av att inte glömma bort det mänskliga elementet inför all den nya tidens nya teknik: engagemang för människor, frihet för individerna och själslig utveckling.

Fru Patricia Naisbitt, som varit en aktiv medarbetare i boken och var med under Sverigebesöket, nickade ivrigt bekräftande på en fråga från Sökaren om de, vid sidan om den stora trenden mot datorisering, inte bara tyckte det var viktigt med själslig utveckling, utan också ansåg att en sådan var på gång.

– Ja, hela den alternativrörelsevåg som med ett amerikanskt uttryck kallas new age, är en verklig, pågående medvetandeutveckling, menade hon. Hon hänvisade särskilt till kapitlet "Högteknologi/närkontakt" i boken. Det handlar bland annat om hur behovet av personliga kontakter, närhet till natur, arbete med händerna osv ökar ju mer teknologin ökar. Och människor ser också till att de får dessa behov tillgodosedda. Detta hänger ihop med en annan av de 10 trender som Naisbitt beskriver, den att amerikanerna alltmer börjar ta saker i egna händer i stället för att lita till myndigheter och auktoriteter. Man skaffar t ex egna ordningspoliser inom bostadsområden, man odlar sina egna giftfria grönsaker, man bildar nätverk där man hjälper varandra med allt möjligt, och man lär sig att ta hand om sina egna medicinska problem.

Mest handlar boken "Megatrender" förstås om den stora förändringen från industrisamhälle till informationssamhälle, en förändring som till stor del redan skett enligt Naisbitt, fastän de flesta av oss inte hunnit bli medvetna om det ännu. Den förändringen är lika betydelsefull som en gång skiftet från byteshandel till penningssystem.

Åsa Freij

Intelligensen stiger

Intelligenskvoten hos amerikanska barn stiger snabbt, säger en forskare från Nya Zeeland.

Befolkningens genomsnittsresultat på intelligens tester sätts alltid till 100. Men om man låter nutida barn gå igenom äldre prov, visar det sig att de klarar dem genomsnittligt bättre än barnen gjorde under den tid då proven användes. Moderna barn får t ex i genomsnitt intelligenskvoten (nästan) 108 på tester från 1947. Ju äldre testerna är, desto lättare klarar barnen dem idag, precis samma som gäller för t ex japanska barn.

Det sker varje år en liten IQ-ökning hos amerikanska barn. Vad detta beror på är svårt att säga.

Källa: Brain/Mind Bulletin, april 1983.

Snellman

Håkan Snellman är docent i teoretisk fysik. Han är intervjuad på Idag-sidan i SvD den 6 maj och säger bl a, enligt journalisten Erik Sidenbladh, att det som är kärnan i alla religionerna är ett ordlöst upplevande av det gudomliga, av alltings enhet. "Men", tillägger han, "ofta när man träffar kristna, får man en stark känsla av att de faktiskt aldrig har upplevt detta. Att allt hänger ihop och att människan har ett oändligt värde och oändliga möjligheter."

Den gudomliga gnistan i människan har inom kristendomen kommit i skuggan av idén om människan som "fattig, syndig", menar Håkan Snellman. Kyrkan behöver nu, anser han, nyorientera sig, ta till sig nya tankar; men frågan är om den är alltför hårt bunden vid traditioner för att ha kraft till en nyorientering.

ITOS — Institutet för Terapi och Självträning

Psykot terapi • Hypnos • Rådgivning • Personlig utveckling

Vi är en grupp psykologer med utbildning i psykot terapi och hypnos, som tar emot klienter individuellt, i par eller familj.

Tel. 08-15 57 58
Månd. 12.15-14.00, tisd. 12.15-13.00, torsd. 12.15-13.00 Övriga tider telefonsvarare.

Nyandlighet kontra kristen tro

Grundläggande tankar inom traditionell kristendom är att människan är en syndfull varelse, att Gud är treenig; dvs har aspekterna Fadern, Sonen och den Helige Ande, att Gud befinner sig utanför sin skapelse och att det pågår en kamp mellan det goda, med Gud i spetsen, och det onda, med djävulen som pådrivare.

Inom nyandligheten däremot, t ex bland meditatörer, ses inte människan som syndig, utan som värdefull och i grunden god, och man uppfattar världen som en enhet, och som god, inte splittrad i en god och en ond kraft.

Enligt kristen tro är alltså Skaparen och skapelsen åtskilda, men enligt nyandlig mystik är Gud i allt och uttrycker sig i allt; Varat är gudomligt, och människan är också gudomlig, och hon är inte full av synd eller i behov av Guds nåd och frälsning.

Kristendomen säger att människan blir befriad från sin synd och frälst endast genom Guds nåd, om hon tror på hans Son Jesus Kristus. Men enligt nyandlig mystik är frälsning snarast en genom meditation vunnen kännedom om vem man verkligen är i botten av sitt väsen, att man är ett med Varat, eller den gudomliga Källan.

Nyandligheten kan, skriver Erik Sidenbladh i SvD, jämföras med vad religionsforskare kallar folkreligiositet: de trosföreställningar som församlingsborna har och som inte i allt stämmer med kyrkans officiella lära. Vanligt folks tro ligger i många stycken nära nyandligheten. De tror på Gud, men inte på djävulen. Jesus har ingen större betydelse för dem, och frälsning och dom är begrepp utan mening. Men de tror på ett liv efter döden för alla hyggliga och anständiga människor som gjort sitt bästa. Sidenbladh: "Det är nog så att sådan här folkreligiositet är starkare än den officiella kristendomen."

Hur kan nu vanligt folk tro på ett annat sätt än vad kyrkan lär? Ja, det förklaras delvis av att folk så sällan går i kyrkan – deras egen tro konfronteras inte så ofta med prästernas lära.

Många präster vänder sig mot nyandligheten och mot erfarenheter vunna genom meditation. Men det finns också präster som har ett öppet intresse för nyandlighetens värden.

Ovanstående bygger på en artikel av Erik Sidenbladh i serien "Var är Gud hemma?" på SvD:s Idagsida 7 maj, men det är inte ett direkt referat, utan personligt bearbetat.

Farligt, farligt

"Varning! Religion kan vara farligt!" står det i tidskriften *HEF-Eko*. O.K., det kan vara riskabelt. Men det kan också vara farligt att inte ha någon religion alls. Att leva i en värld utan Gud och utan högre mening kan vara skadligt. Det där beror ju på individen själv. Ateism kan vara bra – för några. Religion kan vara bra – för några. Irreligiositet kan vara bra – för några.

Kristen självtillräcklighet

I Dagens Nyheter fanns den 10 januari 1983 en intervju med biskop Martin Lönnebo. Enligt intervjuaren, Thorwald Olsson, sa biskopen bland annat: "Meditation är ett vackert ord för stillhet och begrundan. I Europa har vi ingen anledning att importera detta från t ex Indien." De orden uttrycker en europeisk och kristen självtillräcklighet som är synnerligen illa grundad. Vi europeer har verkligen ingen anledning att tro oss sitta inne med all andlig visdom och förbise österlandets kunkaper.

ÄKTA HOROSKOP

Är du intresserad av horoskop som det går att lita på? Kontakta då mig för närmare information om alternativ, innehåll och aktuella priser. Endast skriftliga horoskop. Bifoga svarsporto på 3:30 om du skriver.

KOSMOBIOLOG KENT SKOGLUND, BLOCKVÄGEN 13, 5 tr.
824 00 HUDIKSVALL, TELEFON 0650/163 89 kl 17 - 18 Må - To.

VEM ÄR JAG! VAD ÄR MENINGEN MED LIVET!

Detta och mycket annat behandlas i enlighet med AMBRES förmedling. Ring eller skriv så sänder vi program.

VÄSTERBOA GÄSTHEM, Nyskoga, Pl 7612, 685 00 Torsby
Tel 0560-33054

VATTUMANNEN

New Age bokhandel – Informationscenter

"Bokhandeln som talar för sig själv"

Sänd gärna efter vår katalog och vår nya kassett- och skiv-lista!
Postadress: Box 45096,
S-104 30 Stockholm, Sweden
Butik: Drottninggatan 83
Telefon:
08-10 96 15 (butik)
08-10 69 15 (kontor)
Öppet:
11.00–18.00 vardag
10.00–14.00 lördag

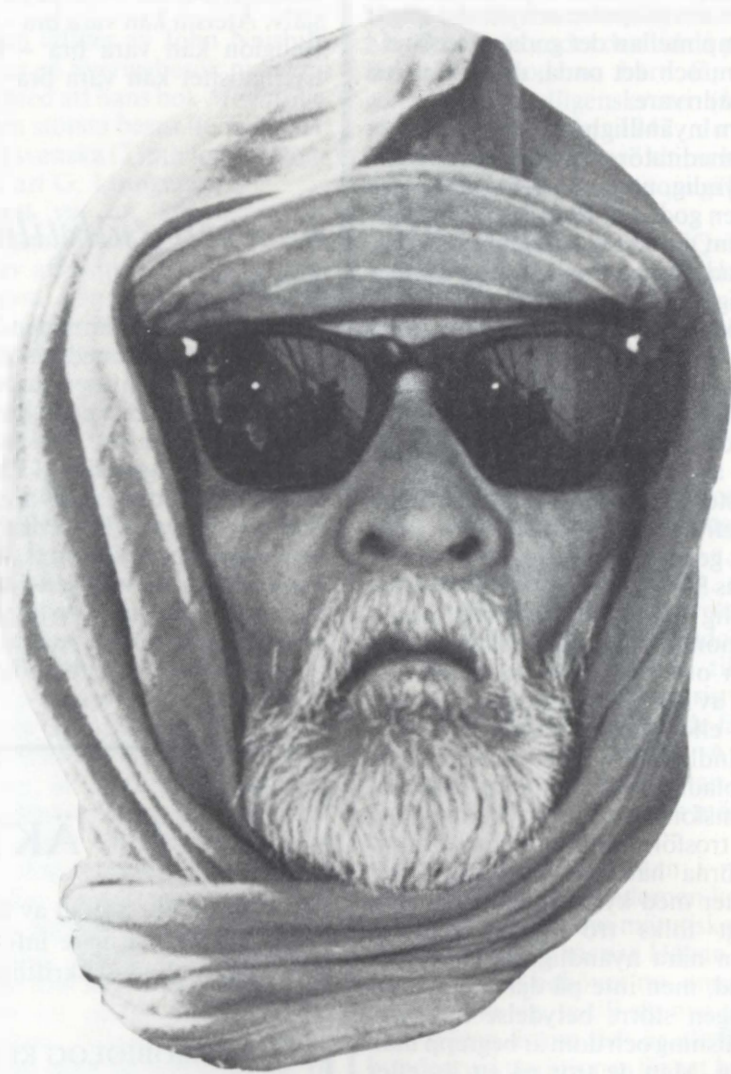
Gerillaledare?

Den som inte har något svärd, han bör sälja sin mantel och köpa sig ett svärd.

Jesus (Luk. 22:36)

Vinoba Bhave lever än: reformator efter sin död

Av BERTIL FALK

Det är lätt att säga att epoken Mahatma Gandhi tog slut när den store antivåldssaktivisten mördades 1948, då Nathuram Godse placerade tre skott i den spröde mannens spensliga kropp och Indiens levande helgon utandades sin sista suck med orden "He Ram" (O Gud) på läpparna. Men det finns många i Indien som menar att epoken Gandhi avslutades först när Vinoba Bhave, som Gandhi utsett till sin andlige efterträdare, hösten 1982 fastade sig till döds.

På sätt och vis tycker jag nog det är att göra Vinoba Bhave minne en smärre otjänst. Jag har själv ofta i mitt sinne "degraderat" Vinoba Bhave till en obetydlig pygmé i skuggan av mästaren Gandhi. Men jag måste erkänna att ett närmare studium av ickevåldssaktivisten Vinoba Bhave insatser gjort att jag långsamt och kanske en smula motvilligt kommit till den uppfattningen att mannens konstruktiva insatser innebär en helt självständig insats – låt vara i Gandhis anda.

Bhave's eget likbål blev till en manifestation, som inte saknar intresse i sammanhanget. Vinoba Bhave, som var en varm anhängare av jämlikhet och likställdhet mellan könen i det indiska samhället (liksom naturligtvis även på alla andra håll i världen) hade i förväg bestämt att hans kremering skulle bli en PR-aktion för denna jämlikhet.

Han förbjöd därför – i strid med hinduernas sedvänjor – sina manliga släktingar att handlägga begravningsceremonierna. Hans mäktiga eldslägger, vars brasved uppstaplats på en flodstrand, omgavs av kvinnor. Att Indiens premiärminister Indira Gandhi var på plats var i och för sig föga märkligt. Märkligare i indiernas ögon var det att Bhave's adoptivdotter var den som förde den brinnande facklan till virket och antände likbålet. Detta brott mot traditionerna kunde miljoner och åter miljoner indier se på både TV och journalfilmer.

Vinoba Bhave's likbål blev helt enkelt en brandfackla för kvinnans

rättigheter i Indien. Hans bortgång fick också till följd en mer kontroversiell självmordsdebatt, som tangerade den dödshjälpsdebatt, som man också har i Indien. Vinoba Bhave beslöt sig nämligen för att tiden var inne för hans del och avbröt intagande av mat och dryck. Han avled efter en veckas fastande.

Indira Gandhi besökte hans sjukläger och vädjade till honom att avbryta sin dödsfasta, men han replikerade att tiden var inne. Eftersom självmordsförsök är kriminaliserade i Indien, uppstod en debatt om huruvida Vinoba Bhave begick en brottslig handling genom att fasta sig till döds, och i förlängningen av denna diskussion kom också debatten om man ska ha rätt att själv bestämma om sin död.

Man kan alltså med fog påstå att Vinoba Bhave in i döden och bortom döden bidrog till en rad angelägna debatter om könsroller och dödshjälp. Ändå kan ingen av de sakerna mäta sig med Vinoba Bhave's storverk Bhoodan-rörelsen, som helt enkelt gick ut på att Vinoba Bhave tillsammans med sina anhängare vandrade enorma sträckor genom Indien från by till by och av markägarna tiggde mark till de lottlösa.

Huruvida man ska beteckna Bhoodan-rörelsen som "ett misslyckat lyckokast" eller "ett framgångsrikt felgrepp" är svårt att säga. I Indien talar man inte sällan om Bhoodan-fenomenet, som "ett sublimt misslyckande". Enorma mängder mark skänktes förvisso bort, men resultatet blev inte det väntade. Orsakerna till

detta tycks ha varit två, och ingen av dem kan egentligen direkt läggas Vinoba Bhave till last.

För det första skänkte de rika markägarna visserligen bort mark, men det rörde sig ofta (om än inte alltid) om mark som av skilda orsaker var sekunda vara. Det var så att säga inte "den goda jorden", utan "hälleberget", som gavs bort, för att uttrycka det drastiskt.

Detta hade kanske inte gjort så mycket, om fördelningen av marken och framför allt insatserna för dess utnyttjande skett på ett konstruktivt och effektivt sätt. Så skedde icke. Det blev de olika delstaterna i Indien, som fick hand om den saken, och de har inte varit lyckosamma i verksamheten.

Icke förty var det en mammutinsats som Vinoba och hans anhängare genomförde, och den saknar så vitt jag kan förstå motsvarighet i tid och rum. Aldrig förr har ett sådant privat initiativ av humanitär och social karaktär genomförts. Att resultatet blev både gigantiskt och misslyckat innebär inte att Vinoba Bhave gjorde fel. Tvärtom anvisade han en väg, som fortfarande är framkomlig. Som föredöme kan fenomenet inte underskattas. Och Bhoodan-rörelsen är trots allt inte död ännu.

Vinoba Bhave's religiösa inspirationskälla var naturligtvis främst hinduismen, men han var också mannen som lärde sig 16 språk för att kunna läsa andra religionsurkunder. Bland annat lärde han sig arabiska för att kunna läsa *Koranen* i original. Liksom sin guru Mahatma Gandhi studerade han således olika religioner. Bhoodan-rörelsen var ett uttryck för hans filosofi omsatt i praktisk handling.

Hans religiöst färgade filosofiska attityd kanske framgår bäst om man ser till tankarna bakom hans ashram (eller snarare ashramet, eftersom det finns flera ashramer uppbyggda efter samma princip som den ashram där han själv vistades till livets slut). På hans ashram, där principen "gudstjänst är arbete" sattes som ledstjärna, genomfördes och genomförs än i denna dag ett experiment i kollektiv frälsning med utgångspunkt från kvinnans roll. Föreställningen att "gudstjänst är arbete" kan i Indien återföras på en annan hindu, nämligen Guru Nanak, som levde på 1500-talet och var den som grundade den särpräglade sikhreligionen genom att förena det han tyckte var bäst inom hinduismen och islam.

Det var år 1959 som Vinoba Bhave skapade ashramet Brahma Vidya Mandir med den uttalade avsikten att

genom gudstjänst och regelbundet kroppsarbete utveckla kvinnans inboende andliga potential. Tidpunkten sammanföll ungefärligen med Arthur Koestlers besök i Indien, då han följde Vinoba Bhave's korståg mellan byar och senare beskrev alltsammans i boken *Lotusen och roboten*. Ashramgrundandet tillgick så att 25 kvinnor inom Bhoodan-rörelsen helt enkelt avbröt korståget för att inleda detta experiment i kollektiv frälsning, eller kanske det är riktigare att på svenska tala om "kollektiv återlösning". (Att tonvikten lades på frigörelse av kvinnans andliga möjligheter hindrar inte att män ingår i projektet.)

Många människor i Indien anser att Vinoba Bhave själv vann "frälsning", återlöstes till den stora helheten, uppgick i Gud (uppfattningen kan uttryckas på så många olika sätt) när han dog. Själv stod Vinoba Bhave dock helt främmande för en sådan uppfattning. Han trodde inte på individuell frigörelse ur kretsloppet, livets och dödens ekorrhjul. Han uppfattade föreställningen om individuell återlösning som en egoistisk tanke.

En manlig ashramist, Gautam Bajaj, har betecknat ashramet som ett socialt laboratorium, där man sedan snart 25 år utför ett praktiskt experiment i kollektiv frigörelse. Och här finns kärnan i Vinobas praktiska tillämpning av lärosatserna. Debashish Munerji uttrycker saken så här i artikeln "Vinoba still lives" (Än lever Vinoba): "Han betonade varje människas samhällsansvar, behovet av ett kollektivt lyft. Bhoodan var i huvudsak ett försök att sammanföra hjärtan."

I den belysningen framstår inte Vinoba Bhave's aktiviteter som misslyckanden, utan snarare som föredömen och vägvisare och som projekt om vars slutliga öde vi egentligen ingenting vet. Ett sympatiskt drag i sammanhanget är också att Vinoba Bhave aldrig uppträtt som ledare för ashramet. Över huvud taget skiljer sig Vinoba Bhave med sin enkla livsföring positivt från alla dess dollarguruer, vilka flyger första klass och hämtas upp på flygplatsen av egen chaufför och Rolls Royce.

Vinoba Bhave's död innebar ingen som helst förändring på ashramet. Precis som förr stiger dess 30 kvinnor och 10 män upp kl 4 om morgnarna och framlever sin tillvaro omväxlande med bön och kroppsarbete i kök, trädgård, fruktodling, tvättstuga etc. Betecknande för situationen är att de 40 på ashramet inte ens diskuterat ashramets framtid efter Bhave's död. Syftet med experimentet står ju sedan länge helt klart. Vinoba Bhave var

ingen småpåve som skapade en egen sekt, vilken efter hans egen död skakas av maktkamp. Oerhört lärd, som han var, tillbringade han mycken tid med studier och forskning.

Icke-våld (ahimsa) är, som många säkert vet, något av en grundpelare inom den ateistiska jainistreligionen. Mahatma Gandhi upptog denna tanke från jainismen och förvandlade icke-våldet till ett verksamt redskap för politisk frigörelse undan brittisk imperialism och likaså till ett redskap för sociala reformer.

Det var med detta som utgångspunkt som Vinoba Bhave på ett högst självständigt sätt förde Gandhis verk vidare. Jag vill dock innan jag avslutar denna artikel peka på två kontroversiella insatser som Vinoba Bhave stod för vid slutet av sitt liv.

När premiärminister Indira Gandhi, backad av sin unge son Sanjay Gandhi, på 1970-talet införde undantagstillstånd i Indien och placerade hela den demokratiska oppositionen bakom lås och bom, ska Vinoba Bhave ha nickat bifall till detta, vilket självfallet gett upphov till mycken kritik.

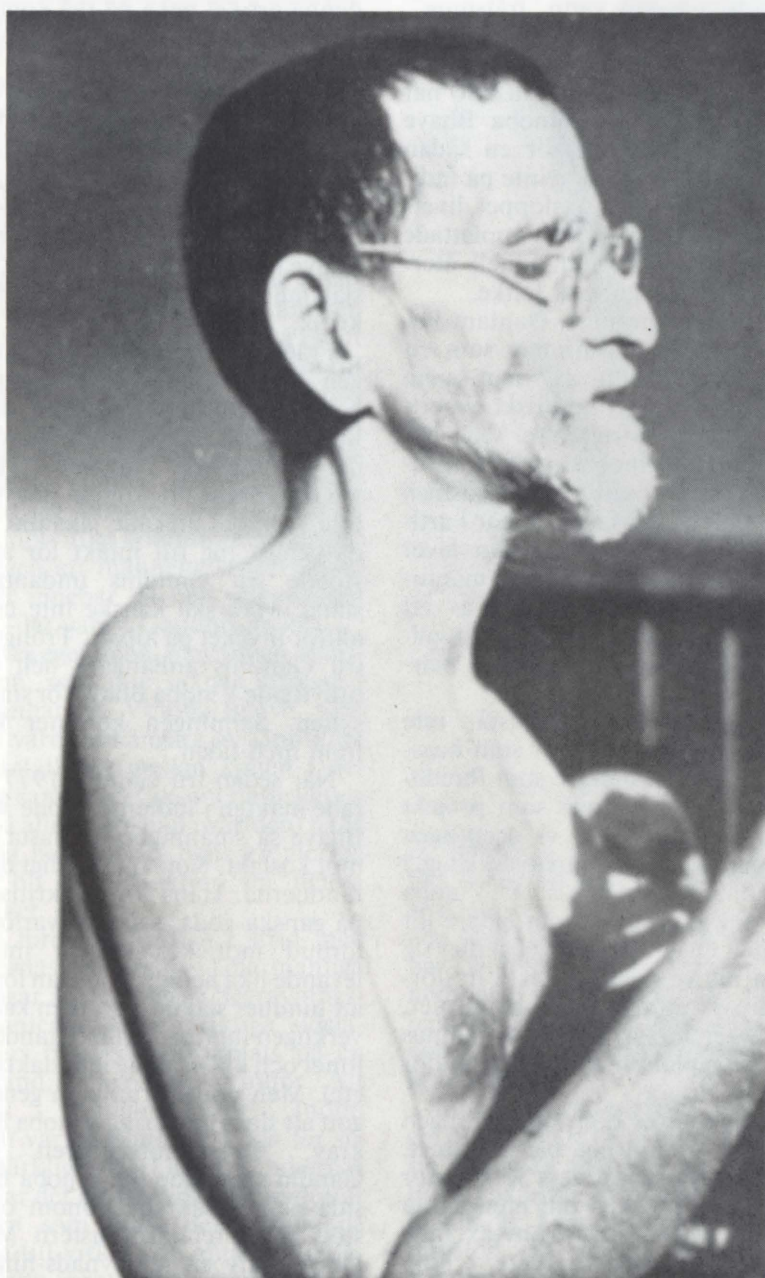
Frågan är om Vinoba Bhave verkligen "nickade detta bifall". Sant är att han blev tillfrågad om saken, där han låg eller satt tämligen utmattad och i dålig kondition. Frågaren tyckte sig vid tillfället se att Vinoba Bhave, som inte svarade, nickade jakande, vilket då genast tog till intäkt för att han stödde fru Gandhis undantagstillstånd. Man ska kanske inte ta detta alltför mycket på allvar. Troligt är att fru Gandhis anhängare helt enkelt utnyttjade Vinoba Bhave för sina egna syften. Sanningen kommer kanske fram med tiden.

När sedan fru Gandhi 1977 förloade makten i Indien, inledde Vinoba Bhave så småningom en fasta riktad mot koslakt. Kon är ett heligt djur för hinduerna. Hans förslag kritiserades på ganska goda grunder (varför bara förbud mot koslakt? är inte allt levande lika heligt?; man kan förbjuda att hinduer slaktar kor, men kan man verkligen ingripa mot bifåtande muslimer och kräva att de inte slaktar kor? etc). Men politikerna fann genast för gott att sluta upp kring Vinoba Bhave's krav. Oppositionsledaren Indira Gandhi skyndade till Vinoba Bhave's sida och försäkrade honom om sitt stöd och premiärministern Morarji Desai, själv en renlevnads-hindu av Guds nåde, stödde lika självklart kravet. Lovad förbud mot koslakt avbröt Vinoba Bhave sin fasta. Så här några år senare kan man dock konstatera att kor fortfarande slaktas i Indien, både

Forts på sidan 43

Möte med "Baba"

Av Katrin Elborgh

Vinoba Bhave i yngre dar, då han var som mest aktiv i Bhodanrörelsen.

Vinoba Bhave tillbringade sina sista år i sitt ashram Brahma Vidya Mandir i byn Wardha i den indiska delstaten Maharashtra. Paunar Ashram, som det också kallas, ligger mitt på den indiska subkontinenten. Att jag hittade dit i maj 1982 berodde mer på en följd av lyckliga omständigheter än på noggrann planering.

Jag hade tillbringat en hel månad dessförinnan på ett annat ashram som hade grundats av Vinoba, Samanwaya Ashram i delstaten Bihar. Det sociala arbetet med kastlösa bönder, som jag fick ta del av där, gjorde ett starkt intryck på mig, och det var där tanken på att försöka träffa Vinoba växte fram. När jag anlände till Paunar Ashram, var jag en av ungefär 50 dagliga besökare, men jag hade tid att stanna lite längre än de flesta.

I Brahma Vidya Mandir arbetar ett trettio-tal kvinnor och några män på sin kollektiva frigörelse. Ashramet grundades för att ge kvinnor en chans att utvecklas andligt. De indiska kvinnorna hade, enligt Vinoba, haft en mycket stark ställning i samhället i gångna tider. I dagens Indien däremot är kvinnoförtrycket mycket starkt. För att kvinnan ska kunna frigöra sig och återta en jämlik ställning, måste hon enligt Vinoba leva i celibat. Liksom Gandhi ansåg han att kvinnor är speciellt lämpade för ickevåld. Eftersom framtiden är ickevåldets tid, kommer den även att bli kvinnornas.

Redan innan jag kom till Vinobas ashram hade jag blivit förberedd på att han inte längre pratade särskilt mycket med sina besökare. Han ansåg att de 17 000 tal som han hade hållit under sin 64 000 km långa fotvandring genom Indien var tillräckligt. De som fortfarande inte hade förstått hans budskap skulle inte göra det nu heller. Trots dessa varningar var jag "beväpnad" med en fråga när jag fick träffa "baba".

Att se Vinoba, denne exemplariske asket, endast iklädd handspunna bomullskläder, sitta i ett luftkonditionerat rum, kändes en aning paradoxalt. Närvaron av några ashramkvinnor, som dag och natt vakade över sin guru, förstärkte denna känsla ytterligare. Men jag påminde mig själv om att Vinoba var en mycket gammal, heligförklarad man. När jag tänkte på att han i 14 år enbart hade sovit sittande på en träpall, fick t o m hans enkla träsäng med moskitonätet ett luxuöst skimmer över sig.

Till det yttre levde Indiens heligaste man avskild från världen, ja på sätt och vis t o m avskild från vardagen i sitt eget ashram. Man han fortsatte att

hålla sig informerad om världshändelserna. Jag fick lov att avbryta hans tidningsstudier med att räcka över bladet med min fråga till honom. Eftersom han var insatt även i västvärldens problem, bad jag honom om ett råd till fredsrörelsen i väst, vars förutsättningar och villkor skiljer sig så avsevärt från de omständigheter som Indiens Gandhi-anhängare har att kämpa emot. Svaret på min långa fråga bestod av tre ord – truth, love, compassion, dvs sanning, kärlek, medkänsla – essensen i hans livslånga budskap.

Vinoba lämnade sitt rum enbart för att delta i morgon- och aftonbönen, som hölls på ashramgården. På morgonen brukade han också be inför de heliga statyerna som fanns utanför hans rum. Redan innan ashramet kom till, hoppades Vinoba att någon gång få en tavla som visar Sita när hon håller om Bharat (Indien). Längre fram, när Paunar ashram var under byggnad, hittade han en stenfigur som visar just Sita och Bharat bland de statyer som grävdes upp på den blivande ashrammarken. Den ingår nu i tempelsamlingen på gården.

En oväntad syn var att få se en del av ashramsyrstrarna knäböja inför Vinoba för att få hans välsignelse efter morgonbönen. Oväntad, eftersom jämlikhetsfilosofin bland ashramets invånare var så stark, trots att det här var Indien och Vinoba en helig man.

Dagsrutinerna i ashramet kännetecknades av asketisk stränghet. Vinoba hade utökat Gandhis 11 ashramregler, som bl a innefattade ickevåld, celibat, ickeäggande och fysiskt arbete, till 30 stycken. Dagen började klockan fyra i Brahma Vidya Mandir, och var och en som var bosatt i ashramet skulle ägna minst sex timmar om dagen åt kroppsarbete, antingen på fälten eller i köket. Det grävsta arbetet hade högst status. Ashraminvånarnas mål är att sörja för sitt eget livsuppehälle och därigenom leva nära naturen och i gemenskap med den. Viktigt är också att inte exploatera någon annan människa genom att leva på hennes arbete och att leva solidariskt med alla de miljontals människor som tvingats försörja sig genom hårt fysiskt arbete. I dagsrutinerna ingick även en timmes spinning för att kunna tillverka egna kläder. Produktionen av khadi, som hemspunnet och hemvävt tyg kallas, var en mycket viktig punkt i Gandhis "konstruktiva program".

Det var genom tankeutbytet med några av ashramets kvinnor som jag fick inblick i ashramets målsättning och Vinobas tankar. Nirmal och jag

samtalade under vårt gemensamma arbete på papaya-fältet. På vägen dit mötte mig ännu en syn som minst sagt förbryllade mig: två ashramkvinnor drog ut med stora gevär i handen. Men det var enbart för att avlossa varnings-skott mot aporna som annars skulle förstöra skörden, försäkrade Nirmal mig.

Hon hade vandrat genom Indien i 12 år och spridit Bhodan-budskapet och under de åren sett både landets misär och resultatet av kollektiva ansträngningar.

– Fysisk hälsa och inre frid utgör grunden för mänskligt välmående. Genom arbete och bön kan vi nå dit, förklarade hon för mig.

Nirmal och jag diskuterade, oundvikligen, även kvinnans ställning och kvinnoförtrycket i Indien och Europa. Strukturerna är ju långt ifrån väsensskilda. Trots det kändes några av hennes tankegångar främmande för mig som sekulariserad västerlänning, t ex att utgå från kvinnans inneboende benägenhet att vara kärleksfull och tålmodig. När frågan dök upp, vilka problem vi har i Sverige, blev det svårt att svara. Allt det som brukar ses som hot mot vårt invanda liv, krisen, arbetslösheten, standardsänkningen, förbleknar helt enkelt vid jämförelsen med Indiens oerhörda problem.

En annan kvinna som hade vandrat länge med Vinoba var Gusum. Hon tillhörde den lilla grupp av ashramets invånare som nu tog hand om Vinoba, eftersom hon var en av hans allra äldsta medkämpar. På min fråga hur länge hon hade varit med "baba" svarade hon:

– Sen innan du föddes.

Gusum skrev ner många av Vinobas tal.

– Politik och religion är föråldrade,

vetenskap och spiritualism hör framtiden till, citerade hon.

Trots att hon hade utsetts till "personlig livvakt", var kontakten med de övriga ashramborna naturligtvis daglig och mycket nära. Gusum berättade för mig att alla beslut i ashramet fattas enligt konsensusmetoden, vilket betyder att besluten måste godkännas av alla berörda och att man kommer ifrån minoritetsförtrycket.

På ashramets tryckeri rådde febril aktivitet. Förutom Vinobas skrifter trycktes här flygblad och material till kampanjen mot koslakt i vilken man förutom religiösa och moraliska skäl åberopar ekonomiska. Även andra rörelser har sitt andliga centrum i Paunar ashram, t ex världsmedborgarrörelsen Acharya Kul. Kontakten med de grupper som arbetar vidare på Bhodan-projekten är också mycket god.

När man vistas i Indien upptäcker man oundvikligen hur lyxbetonade många av våra västerländska "basbehov" är. Jag besökte Paunar ashram under årets hetaste och därför även torraste tid. Det rådde konstant vattenbrist och allt vatten måste hämtas upp från brunnen för hand – ännu en påminnelse om hur dyrbar denna råvara, vatten, är och att det går att hushålla med den.

På Brahma Vidya Mandir odlas en enkel, icke-exploativ livsstil, som bygger på kollektivt arbete och samvaro. Man förnekar inte sina materiella behov utan försöker tillfredsställa dem genom sitt eget kroppsarbete, en grundinställning som är långt mera radikal i Indien än det kan förefalla en västerlänning. Och varje form av överkonsumtion undviks för att leva upp till Gandhis bud: – Vi måste lära oss att avstå från det som inte alla andra också kan ha.

Vinobas ashram i Paunar, nära Wardha

Jainismens betydelse: icke-våldets ursprung

Av Bertil Falk

Mahatma Gandhis ahimsa (icke-våld) var en idé som torde ha planterats in hos honom vid unga år. Gandhis far var nämligen anhängare av jainismen, en religion, som ibland uppfattas som en självständig religion, ibland som en gammal reformrörelse inom hinduismen.

Jainismen är dock en mycket gammal religion. Man brukar säga att den uppkom samtidigt som buddhismen, eftersom "grundaren" Mahavira var en äldre samtida till Buddha. Men enligt jainistisk tradition var Mahavira bara den siste av 24 jainistiska förgrundsgestalter, så kallade tirthankarer. Av dessa 24 har man emellertid bara historiska belägg för att de båda sista – Parsavanatha (troligen 900-talet f Kr) och Mahavira – har existerat.

Ändå menar många forskare att jainismen måste vara äldre än 3000 år. Fynd i Indusdalen efter en 5000 år gammal civilisation anses innehålla figurer, som kan vara mediterande jainister. Eftersom icke-våld är en grundsten inom jainismen skulle denna metod alltså vara uråldrig.

Jainismen predikas av jinen, och jinen är en människa som besegrat all åtrå. Buddha och Mahavira visar upp sådana likheter att de båda gestalterna ofta förväxlas och förblandats. Både Buddha och Mahavira var från Bihar, båda var prinsar av blodet, båda lämnade sin skyddade miljö och levde som meditatörer och predikanter.

Jainismen påminner också om buddhismen. Jainisten anser att människan måste frigöra sig ur de köttliga frestelsernas ekorrhjul som bara leder till en ringdans av ständigt återkommande dödslopp och födslar. Man frigör sig, enligt läran, genom att iakttaga de tre juvelerna

Rätt tro

Rätt uppförande

Rätt kunskap

Det som kan sägas skilja de båda läroarna (som båda är ateistiska) i gemene mans ögon är att medan

buddhismen representerar en medelväg, så tenderar jainismen i riktning mot extrem asketism och en principiell icke-våldsinställning, som det nästan är hopplöst att leva upp till.

Europeiska forskare ansåg länge att jainisterna helt enkelt lånat Buddha och kallat honom Mahavira, men tysken Herman Jacoby fastslog på 1800-talet att det är fråga om två olika individer och två skilda religiösa system, vilkas likheter beror på att båda reagerade mot brahminernas vanerligiösa inflytande som prästerskap inom hinduismen.

Mahaviras kungliga föräldrar var anhängare till den 23:e tirthankaran, Parsvanatha. De anslöt sig till jainismens fyra grundlöften (Chaturyama Dharma)

sanning (satya)

icke-våld (ahimsa)

icke-stöld (asteya)

icke-ägande (aparigraha)

Till dessa fyra löften hade Parshavanath själv tillagt ett femte löfte

celibatet (brahmacharya)

Eftersom såväl lekmän som nunnor/munkar med olika grad av intensitet anslöt sig till dessa löften, var den jainistiska församlingen bättre sammansvetsad än buddhisterna, som i hög grad byggde sin sammanhållning på icke-lekmännens brödraskap. Därför stod jainismen bättre än buddhismen emot den hinduistiska "motreformationen" och offensiven som kom i södra Indien.

Någon gång mot slutet av 300-talet splittrades jainismen i två grupperingar, som var helt utvecklade sekter århundradet före Kristus.

Digarambas är den sekt som blivit berömd för sina helt nakna munkar, de som kallar sig själva "himlaklädda", där de sitter nakna i lotusställningen i sina fantastiska tempel.

Shetamanas är den sekt som har munkar klädda i vitt, vilka bär munskydd för att inte andas in, svälja och döda det minsta lilla småkryp.

De sistnämnda anser att Mahavira

var gift och hade en dotter medan de "himlaklädda" anser att Mahavira iakttog celibatet.

Hur har då icke-våldsprincipen påverkat jainisterna? Munskydden har redan nämnts. De antyder hur svårt det är att leva som jainist och inte skada ett levande väsen.

Men icke-våldstanken har också på ett avgörande sätt gripit in i utövarnas liv och exempelvis påverkat jainisternas yrkesval och därmed också hela den sociala inriktningen. Jainister kunde ju inte ta värvning som soldater, eftersom det innebar dödande. Jägar- eller slaktaryrket var inte heller möjligt av samma skäl. Till och med åkerbruk och boskapsskötsel ansågs innehålla moment av våld och dödande och fick uteslutas.

Jainisterna har därför under årtusendenas lopp kommit att ägna sig åt penningtransaktioner (bankverksamhet), handel och köpenskap. Detta har i sin tur lett till att jainisterna, som ett indirekt resultat av tillämpat icke-våld, länge varit en välbesutten grupp i det indiska samhället. Detta faktum har i sin tur stått i konflikt till löftet om icke-ägande. Det är förmodligen i det perspektivet man ska se de enorma konstnärliga utsmyckningarna (ibland verkar det faktiskt överlastat till bristningsgränsen) och kulturella rikedomar som präglar jaintemplen.

Dessa är utsmyckade med hantverksmässigt överdådiga skulpturer i ett enda kryll av religiös snickarglädje. Jainisterna har också de förnämsta bokskatterna av Indiens religiösa grupper, eftersom de alltid satsat på att sköta om och bevara sina heliga skrifter. De förmögna anhängarna har sökt leva upp till icke-ägandets princip genom att bekosta templens utsmyckning.

Det är den etiska doktrinen om självdisciplin och individens seger över köttet och materien som hos jainisterna leder till frälsning ur återfödelsernas långa rad, och det skiljer

sig ju inte mycket från vare sig hinduismens eller buddhismens syn på saken. Och även om icke-våld är en princip som buddhister i icke ringa utsträckning ansluter sig till, så är principen icke-våld långt mera uttalad och påtaglig hos jainisterna.

Dagens religiösa jainistledare predikar att både icke-våld och icke-ägande är högst aktuella levnadsregler för människor i dagens samhälle.

Jainismens principiella icke-våld gör dock ett passivt intryck. Och det är här som Mahatma Gandhi tycks komma in i bilden. Även om det före honom funnits militanta icke-våldsanhängare, så var det Gandhi som formulerade den aktiva ohörsamhetens principer och såg till att de blev kända.

Hinduen Gandhi tog upp jainisternas idé, som han var bekant med sedan barndomen, och gjorde den till ett effektivt redskap för att nå sina mål. Han använde fasta och ohörsamhet mot den brittiska kolonialmakten, och han vände fastan mot sina egna landsmän, när han fann att muslimer och hinduer höll på att begå folkmord på varandra.

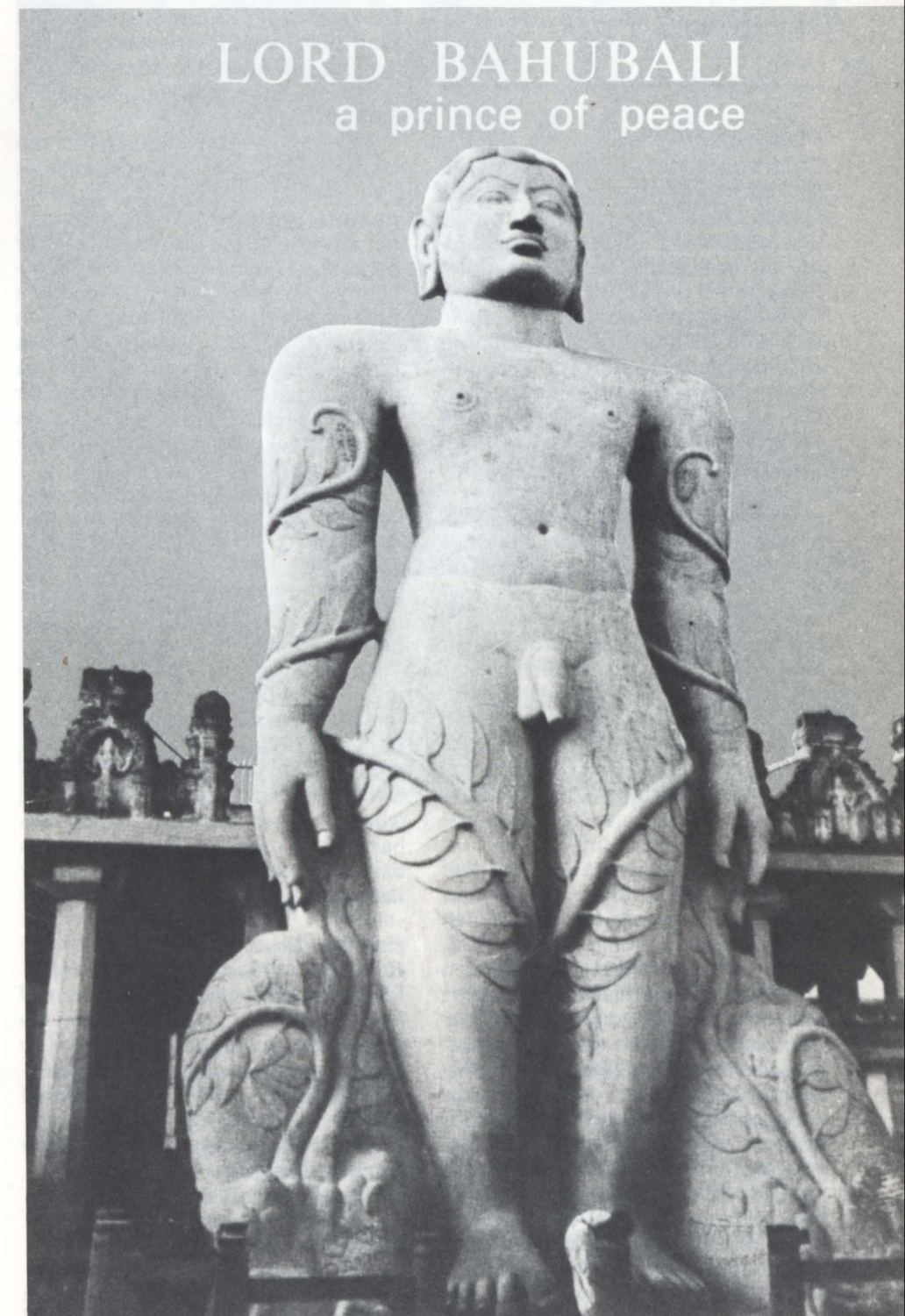
Gandhi var militant. Han ville kämpa. Men striden skulle föras med fredliga medel – aktivt icke-våld. Bland hans efterföljare kan noteras de båda kristna mottagarna av Nobels fredspris, Martin Luther King i USA och Alberth Luthuli i Sydafrika. Man bör ej heller glömma Kwame N'Kroma i Ghana. Han frigjorde sitt land från brittiskt herravälde genom att gå i spetsen för ohörsamhetskampanjer, precis som Gandhi.

På så sätt har jainisternas urgamla icke-våldsprincip efter tusentals år som regional företeelse stigit fram ur sin isolerade indiska situation och med Gandhi kommit att bli till en över hela världen tillämpad metod, som i dag användes av miljökampanjer, fredsaktivister och andra.

Icke-våldet – ahimsa – har alltså djupa rötter.

I Indien finns denna 18 meter höga staty, som uppfördes för tusen år sedan. Den föreställer sonen till den förste tirt-

hankaran, prins Bahubali, som i triumfens ögonblick efter att ha besegrat sin bror överlämnade sitt kungadöme till honom. Han kallas Fredsprinsen av jainisterna, som i sitt dagliga liv tillämpar icke-våldets princip.

Icke-våldet och filmen Gandhi

Av Bertil Falk

Filmen *Gandhi* tog 8 av 11 möjliga Oscars-statyer vid det årliga gala-spektaklet i Hollywood. Filmen om Gandhi är förvisso en storfilm, men den är ingen stor film i den bemärkelsen att den skulle lägga den minsta lilla tum till filmkonstens utveckling. Däremot är det helt klart att *Gandhi* tack vare det ämne den behandlar är en annorlunda storfilm och en annorlunda Oscars-vinnare. Filmen, som tekniskt sett är mycket skickligt gjord enligt filmkonstens alla regler, handlar ju om icke-våldskampen Mahatma Gandhi.

Jag har sett den två gånger. Första gången i New Delhi inför en entusiastisk indisk publik. Den var dubbad till hindi. Andra gången i Malmö. Det var den engelska originalversionen med svensk text. Filmen är tre timmar lång, en filmlängd, som indiern är van vid. Indien är världens största producent av spelfilmer. Både Hollywood och Japan kommer långt efter. Förra året gjordes över 750 långfilmer i landet, och de var alla cirka tre timmar långa. Spelfilmer hos oss i väst brukar som bekant vara kortare.

Men trots att *Gandhi* är en mycket lång film, så kan jag konstatera att båda gångerna jag såg filmen, höll den mig fångad från första till sista bild-rutan. Det är en mäktig film. Mycken kritik har dock riktats mot den, både i Indien och i väst. Buddhister har kritiserat att mannen som ledde utarbetandet av Indiens konstitution, doktor Ambedkar, en oberörbar som övergick från hinduismen till buddhismen, inte ens är med i filmen. Anhängare till Indiens förste premiärminister Jawaharlal Nehru och frihetskampen Sardar Patel har på samma sätt kritiserat att de båda männens roll har nedvärderats i filmen. Men som någon påpekat, så handlar filmen om Gandhis insatser och inte

om kampen för Indiens frigörelse. Vill man förstå de andra frihetskämparnas insatser, får man väl göra särskilda filmer om just Ambedkar, Nehru och Sardar Patel.

Det är naturligtvis så att en film om en man som levat ett så händelsemättat liv som Gandhi måste bli högst komprimerad. Regissören Attenborough har också påpekat att han gått in för att göra ett idolporträtt av icke-våldskampen Gandhi. Ska man bedöma filmen, bör man alltså fråga sig om Attenborough har lyckats med den uppgift som han föresatt sig. Och på den punkten blir då svaret: Ja, han har lyckats alldeles utmärkt och skissat ett i långa stycken gripande porträtt av icke-våldsförkunnaren Gandhi.

I Indien matas skolbarnen med Gandhi, och de skojar ofta om den "lille fule nakne gubben". På rasterna kan ungarna säga: "Gandhi är så sexig. Det är därför han går nästan naken." Nu är Gandhi ett nationalhelgon i sitt hemland. Han kallas "nationens fader". Och man skojar inte med nationalhelgon. I varje fall inte offentligt. Men det förekommer i Indien en folklig undervegetation av anekdoter om Gandhi, precis som det i östblocket berättas anekdoter om ledarna. De är i det närmaste otryckbara i Indien, men folkhumorn finns där och låter sig aldrig kuvas. Så här kan en typisk Gandhi-anekdot låta:

En indier dog och hamnade i helvetet. Eftersom han hade gjort en god gärning i livet fick han välja vilket straff han skulle få. Då fick han se Mahatma Gandhi sitta i ett hörn av helvetet med skådespelerskan Marilyn Monroe i knät. Mannen sa då genast:

– Jag vill ha samma straff som Gandhi ji har fått.

Då fick han till svar:

– Det där är inte Gandhi jis straff. Det är Marilyn Monroes straff.

För Indiens ungdomar, som alltså uppfattat Gandhi som en liten ful

historisk gubbe, har filmen kommit som en chock. Ungdomarna struntar i de äldres kritik. För dem har filmen kommit som en uppenbarelse. De upptäcker att Gandhi inte alls bara var en liten ful gubbe med stav i hand, utan tvärtom en principfast idealist som hade handlingskraft och som drev sin icke-våldslinje med fast hand och orubblig beslutsamhet.

För ungdomen, som upplevt de politiska partierna och deras korrumperade politruker, har Gandhi kommit att framstå som en förebild och en ny möjlighet. Man kan alltså säga att filmen om Gandhi i dennes eget hemland har satt kött på benen på en förkunnelse, som lite maskinmässigt mässats fram i skolorna från katedrarna. Nu hyr skolorna i Indien hela föreställningar och fyller biografernas bänkar till sista platsen med elever. Man har alltså tagit tillfället i akt att undervisa om Gandhi på det mera levandegjorda sätt som filmen möjliggör.

Ingen har så vitt jag har sett ifrågasatt Gandhis icke-våldsinsats. Där emot har icke-våldets allmängiltighet ifrågasatts, och det i ganska stor utsträckning. Med anledning av att man i TV 2-programmet Kanal 3 (17 mars 1983) utifrån filmen *Gandhi* diskuterade våld och icke-våld, skrev Kvällspostens kulturredaktör Ulf R. Johansson så här: "Tyvärr schabblade programledaren också programenligt bort den grundläggande frågan om det faktiskt inte är så att icke-våldsprincipen fungerar bäst mot övermakter, som tillåter någorlunda fri opinionsbildning och är någorlunda civiliserade. Gandhi tog hem spelet mot kolonialmakten England på det viset, och vi ska ju inte heller bortse från lektionen USA-Vietnam. Gör bara tankeexperimentet att en fri press i Sovjet kritiskt började rapportera från landets övergrepp på Afghanistan."

Och i samma tidning anmälde Björn Fremer *Gandhi* (25 mars 1983) så här: "Det bör dock påpekas att icke-våld lönar sig där revolutionärer har

tillgång till press, radio och TV medan det inte går i totalitära diktaturer ledda av män som Hitler och Stalin. En Gandhi eller King i Sovjet hade t ex hamnat på sinnessjukhus och i gaskammaren i Nazi-Tyskland."

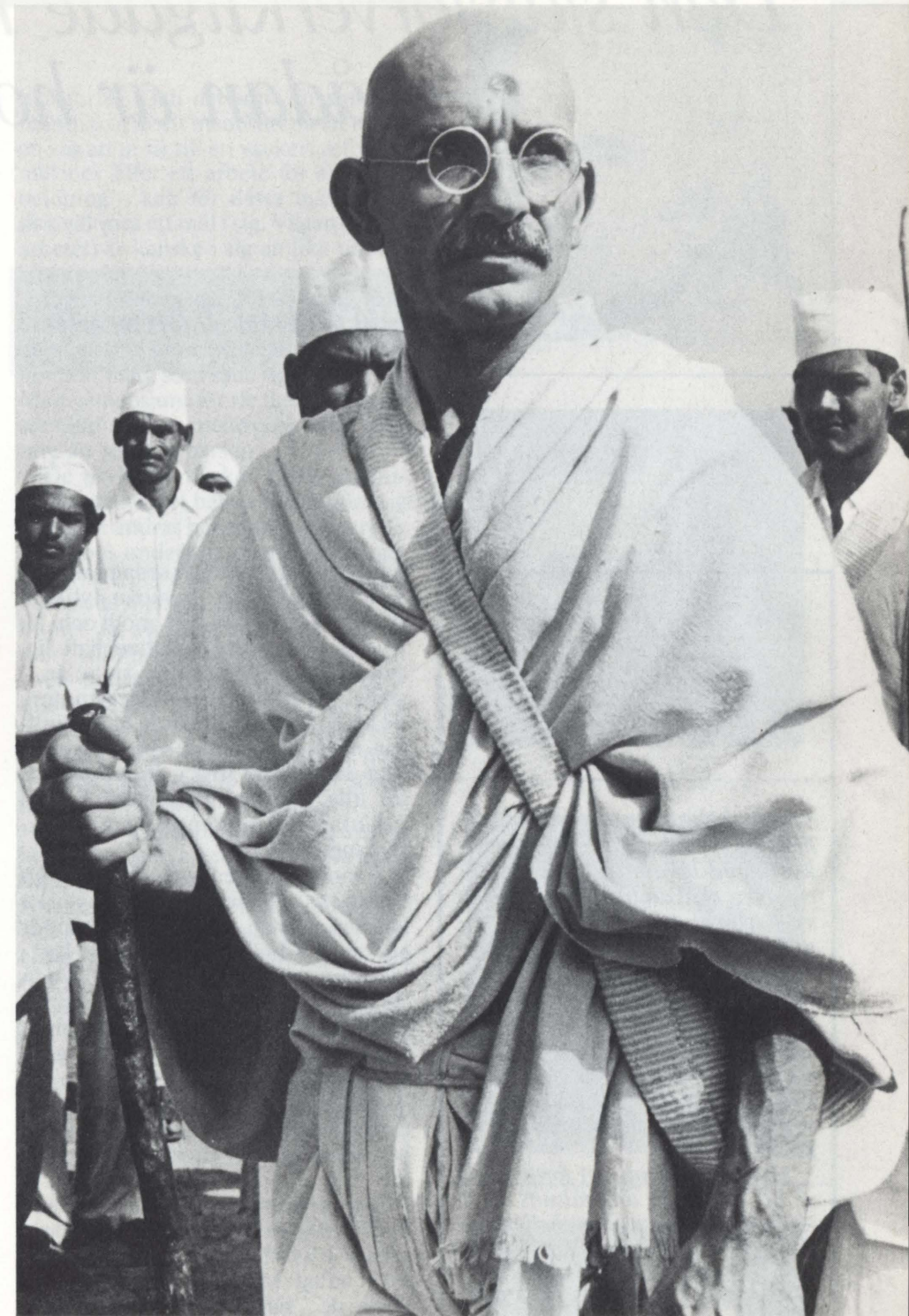
Mot detta kan naturligtvis invändas att vi ännu inte har sett slutet på de sovjetiska dissidenternas kamp för mänskliga rättigheter och att vi inte heller har sett slutet på det folkligt stödda icke-våld som Lech Walesa och Solidaritet, backade av katolska kyrkan, stått för i Polen.

Johanssons och Fremers reaktion kan emellertid inte viftas bort, och de är inte heller några isolerade företeelser i debatten. Tvärtom är de ganska representativa för vad som också påpekats både i USA och i Indien. Den indiske ambassadören i USA, K.R. Narayanan har emellertid reagerat mot synsättet. Han tog upp frågan i början av detta år vid ett symposium i New York med anledning av 25-årsminnet av Gandhis död.

Ambassadör Narayanan framhöll då att argumentet att Gandhis icke-våldstaktik kunde fungera mot Indiens brittiska härskare, men inte skulle ha fungerat mot Hitler och Stalin var som att "jämföra brittisk imperialism med en dygd". Nu kan man naturligtvis i detta sammanhang vända sig till Gandhi själv, som underströk för sina anhängare att motståndaren, de brittiska imperialisterna, rent allmänt sett besatt en humanitär karaktär och att man skulle älska dem, eftersom de som människor betraktade inte var annorlunda än indierna själva.

Kommentatorn Sol Sanders i *Indian Express*, som kommer ut i New Delhi, skrev så här: "Att det passiva motståndet mot brittiskt styre var framgångsrikt säger lika mycket om britererna som om Gandhis anhängare. Trots sina stunder av brutalitet försattes britererna motvilligt i det läget att behöva trappa upp våldet för att kunna upprätthålla kontrollen. Det priset blev slutligen för högt för varje brittisk regering och för det brittiska folkets känslor. De gav upp inför Gandhis styrka och hans taktik." Och Sol Sanders återvänder till problemets knutpunkt: "Men tänk samma scenbild mot sovjetiska kolonialherrar. Fungerar passivt motstånd mot 'gult regn'? Kan denna taktik ha någon tillämpning för frihetskämpar i Afghanistan?"

Gandhi själv hyste ingen tvekan om icke-våldsmetodikens effektivitet. I en artikel i tidskriften *Marijan* (26 november 1938) tog han således upp judarnas situation i Hitlers Tyskland. Gandhi menade att judarna skulle föra sin kamp mot Hitler i form av ohörsamhetskampanjer av icke-våldskaraktär. Vi som sitter med facit i

Ur filmen *Gandhi*. Ben Kingsley i huvudrollen.

handen vet att Hitlers raspolitik ledde till att 6 till 7 miljoner judar gasades ihjäl i nazismens fasansfulla dödsfabriker. Frågan om icke-våld verkligen hade ändrat på detta förhållande förblir obesvarad. Och det känns oroande.

I detta sammanhang måste man också konstatera att det verkligen förelåg en klar skillnad mellan briterernas hårdhanta imperialism i Indien och Hitlers utrotningspolitik i Europa. Britererna hade aldrig för avsikt att utrota indierna. Tvärtom. Briterernas avsikt var att utnyttja och suga ut Indien, vilket man också gjorde mycket effektivt. Hitlers avsikter kan däremot ingen ta miste på, och det är därför häpnadsväckande att ta del av

några norska forskare som nu påstår att Hitler inte skulle ha känt till den utrotning som försiggick i hans tredje rike.

Gandhis lyckade kampanjer hängde samman med att han fick en så stark folklig uppslutning bakom sin icke-våldslinje, inte bara bland sina egna, utan också bland många beundrande briter. Någon motsvarande folklig uppslutning kan dissidenterna i Sovjet knappast vänta sig i dagens läge. När det gäller Polen är den folkliga förankringen på ett helt annat sätt alldeles uppenbar.

Det ska därför bli ytterst intressant att se om *Gandhi*-filmen kommer att visas i Sovjet, Polen och andra öst-

Forts på sidan 43

Den självförverkligade människan – sådan är hon

Av Ami Lönnroth

Vad är hälsa? Ett nytt intresse för hälsans orsaker har kunnat märkas bland läkare, psykologer, sociologer och andra forskare som sysslar med människans välbefinnande. Forskarna tycks vara tämligen överens om vad som kännetecknar de friska människorna: De har en känsla av sammanhang i sina liv, de förmår sätta gränser för sig själva, de har en god "inre karta" att gå efter när de orienterar sig i tillvaron, fysiskt och psykiskt.

Men varför finns det fortfarande så lite forskning om hälsans orsaker? Varför pratar vi hellre om sjukdomar än om välbefinnande? En förklaring kan vi finna hos den amerikanske psykoanalytikern och forskaren Abraham Maslow. Redan för fyrtio år sedan ställde han sig frågan: Kanske är det själva vetenskapen som är sjuk?

"Det blir mer och mer klart att studiet av den psykiskt hämmade, tillfusede, omogna människan kan ge upphov till en förkrympt filosofi. Studiet av den självförverkligade människan måste utgöra basen för en mer allmängiltig psykologisk vetenskap."

En dag för trettiofyra år sedan samlade den amerikanske psykoanalytikern Abraham Maslow sitt mod och lät trycka en uppsats som han haft ligande i skrivbordslådan i sju år. I stället för att beskriva olika symptom på psykiskt lidande gjorde han nämligen något så ovanligt som att analysera de psykiskt friska. Provocerande för alla "normalneurotiker" både i och utanför det vetenskapliga etablissemanget!

Kanske har tiden nu kommit i kapp Maslows intresse för den psykiska hälsans orsaker. Mest känd är han för en större allmänhet genom sin kartläggning av "behovshierarkin", den "trappa" vi vandrar upp för att tillfredsställa våra behov av mat, dryck, trygghet, kärlek etc. Och kanske känt är också att om vi inte får dessa grundbehov tillfredsställda så dyker de upp på nytt mer eller mindre märkbart i fysisk eller psykisk ohälsa.

Men de som klarat sig helskinnade upp för trappan? Hur går det för dem senare i livet? De är inte så många, men enligt Maslows terminologi är dessa de "självförverkligade människorna" (self-actualizing people). De visar rader av tecken på extrem psykisk hälsa!

Vad är det då som karakteriserar dessa avundsvärda?

Realistiska

För det första har dessa människor en mer realistisk uppfattning om omvärlden än de flesta "normala" människor. De har också bättre relationer till omvärlden än de flesta.

En förutsättning för detta är att de accepterar både sig själva och andra med de fel och brister som oundgängligen finns hos alla människor jämfört med de idealvärder vi alla skulle vilja vara.

Detta innebär att de inte låter sig

förlamas av skam- eller skuld känslor och att de inte heller blir offer för verkligt allvarlig ångest. Däremot vore det fel, säger Maslow, att kalla dessa människor självbelåtna.

De psykiskt mycket friska människorna är alla tämligen spontana och okonventionella i sitt sätt att uppföra sig. Enkelhet och naturlighet kännetecknar deras beteende. Tillgjordhet och effektsökeri är dem fjärran.

– Detta behöver inte betyda att de oupphörligen beter sig okonventionellt, säger Maslow, men konventionalismen är en kappa som "vilar lätt på deras axlar och lätt kan kastas av". Med andra ord, den som mår psykiskt bra går inte och oroar sig över "vad folk skall säga".

Engagerade

I allmänhet är dessa människor starkt upptagna av problem som ligger utanför dem själva. Det kanske inte är en tillfällighet att Maslow nämner människor som Eleanor Roosevelt, Abraham Lincoln, Thomas Jefferson och Albert Schweitzer bland de psykiskt mycket friska.

– Med få undantag är dessa människor upptagna med de stora livsfrågorna, de grundläggande problem som vi lärt oss kalla filosofiska eller etiska. De lever inom en stor referensram. De förefaller sällan närma sig problemen på ett sådant sätt att de "inte ser skogen för bara träd".

De psykiskt mycket friska är självständiga och starka nog att vara oberoende av vad omgivningen tycker och tänker. De uppskattar avskildhet, möjligheten att dra sig undan från umgänge med andra i betydligt större utsträckning än genomsnittspersonen. Det är varken fråga om att de är utåtriktade eller inåtvända. De är både/och, men har förmågan att inta en viss svalkande distans i umgänget med andra människor – till skillnad

från det smått desperata fastklamrandet som ofta karakteriserar relationer mellan psykiskt mindre starka människor.

Intensiva

De psykiskt starka har förmågan att vara ständigt lika pånyttfödda i sin upplevelse av omvärlden och av andra människor. Ibland är den känslan så stark att man kan kalla den för upplevelsen av "mysteriet". Med en enorm intensitet upplever man gränsöverskridandet där man glömmer sig själv eller går utanför sig själv – i upplevelsen av ett konstverk, av musik, i intensiv koncentration på ett problem... Maslow citerar Freuds beteckning för denna känsla: "The oceanic feeling" – den oceaniska känslan.

Förmågan till distans och gränsöverskridande innebär dock inte att man fjärrar sig från umgänge med eller medkänsla med andra människor. Tvärtom visar dessa människor en samhörighetskänsla med hela mänskligheten som är av ovanlig intensitet jämfört med den sympati för våra medmänniskor som de flesta av oss orkar känna.

De psykiskt starka människorna har djupa (men inte nödvändigtvis så många) relationer till andra människor. Oftast knyter de djupa kontakter med andra människor som också visar alla tecken på att tillhöra Maslows få "självförverkligade människor". (Så orättvist mot alla de andra som fått sina grundläggande behov tidigt frustrerade, kan det tyckas!)

De förefaller dock vara vänliga mot alla eller åtminstone mycket tålmodiga i förhållande till andra människor. Särskilt visar de kärlek mot barn. Är det några de har svårt för så är de uppblåsta, hycklande, pompösa människorna.

Demokratiska

De psykiskt starka är djupt demokratiska människor. De finner likasinnade bland människor i alla klasser, med de mest skilda politiska och religiösa uppfattningar. Ras, hudfärg, utbildning är inte vad som spelar någon roll i umgänget med andra, utan människors karaktär. Till det demokratiska sinnelaget hör också ett speciellt slags ödmjukhet – de är villiga att lära sig av alla, de är prestige-fria och vet hur lite de vet jämfört med vad de skulle kunna veta.

Maslows utvalda lilla skara kan vidare skilja på rätt och fel, på mål och medel. Men det är inte sagt att de med rätt och fel menar samma saker som andra människor hänför till dessa

kategorier. Och det som för somliga människor är ett medel att nå ett mål – en väg att ta sig till ett vackert utflyktsmål eller ett arbete för att få en belöning – kan för dessa människor lika väl vara ett mål i sig. Vägen (själva arbetet) är kanske i sig en lika underbar upplevelse.

Ingen i denna grupp visade sig vara ortodox religiös. Å andra sidan var det bara en av dem Maslow kommit i kontakt med, som sade sig vara ateist. Men gemensamt för de flesta är att de ser Gud som en metafysisk kraft snarare än som en person.

De psykiskt mycket friska människorna har inget behov av att göra sig roliga på andras bekostnad, att skratta åt någons underläge eller från ett eget underläge försöka svartmåla någon auktoritetsperson. Dessa människors humor är av mera filosofisk art, en mer alltförlåtande inställning till livets underfundigheter. En del människor skulle kanske inte alls kalla denna filosofiska distans för humor.

Kreativitet – i dag ett modeord, men troligen mindre så för fyrtio år sedan när Maslow skrev sin uppsats – är ytterligare ett kännetecken på psykisk hälsa. Den naiva och universella uppfinningsrikedomen hos barn som ännu inte blivit förstörda av olika krav och förväntningar – det är den man enligt Maslow finner hos psykiskt friska vuxna.

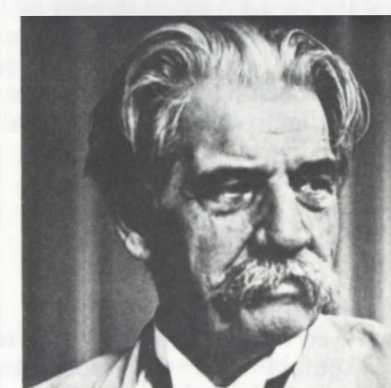
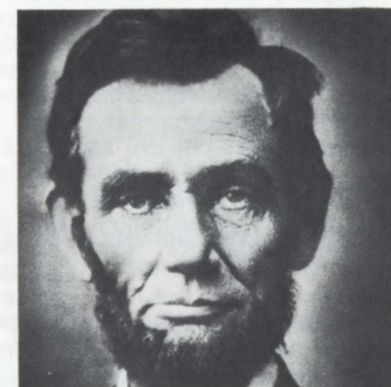
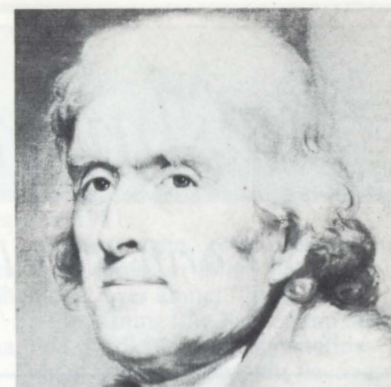
Den återfinns i allt en människa gör. Det behöver inte vara "något stort" som att skriva böcker eller komponera musik. Det finns kreativa skomakare, snickare och kontorister likaväl som det finns mindre kreativa musiker och skribenter.

Egna lagar

En psykiskt stark människa låter sig styras av sina egna lagar och inte av det omgivande samhällets konventioner. Här finns enligt Maslow ett embryo till en äkta internationalism. I varje land måste det finnas ett antal människor som på samma sätt håller kraven från den egna kulturens konventioner på armlängds avstånd. På så sätt kan man stå emot den blinda identifikationen med den egna gruppen, det egna landet, det egna folket. (Detta skrev Maslow mitt under brinnande Hitlertid!)

Men tro nu inte att dessa väldigt friska människor är perfekta i allt! Det vanligaste felet som författare och diktare gör är att framställa sina hjältar så ädla att de blir karikatyrer och därmed inte trovärdiga, påpekar Ma-

Forts på sidan 43

Ett kännetecken för de psykiskt friska är deras starka engagemang för problem utanför dem själva. Abraham Maslow nämner Thomas Jefferson, Abraham Lincoln, Eleanor Roosevelt och Albert Schweitzer som exempel.

Krishnamurti

Av Karin Rebel-Ahlqvist

Söka tillsammans

En vårsöndag 1981 föreläste Krishnamurti i Amsterdams stora kongresshall RAI. Jag hade läst några böcker av och om denne levnadslärare och begagnade mig av tillfället att höra honom själv tala. I god tid begav jag mig till kongresshallen och hamnade i en kö av tusenden! Jag kom nätt och jämnt innanför dörrarna till den stora salen. I alla angränsande hallar och utrymmen fanns platser med video för alla som inte kom in.

Minuterna innan Krishnamurti steg upp på podiet, föll en oerhörd stillhet över salen.

En vithårig, enkelt klädd man sätter sig på en vanlig trästol på den stora scenen, tittar ut över mängdens ansikten och börjar på en vacker engelska ungefär så här:

– Kära vänner, det är inte trevligt att sitta här uppe i detta kalla ljus och tala med er där nere. Låt oss låtsas att vi är två goda vänner som sitter tillsammans på en bänk i en park och diskuterar livets sorger och bekymmer, varför vi lever som vi gör, jämt är i konflikter och har problem och inte ser hur heligt livet är och hur det skall levast...

Vem är Krishnamurti?

Jiddu Krishnamurti föddes 1895 i Indien i en brahmanfamilj. Hans far hade kontakt med den teosofiska rörelsen, och Krishnamurti och dennes yngre bror upptogs av några ledande teosofier som elever i deras skola.

Vid denna tid väntade teosoferna en världslärare, och de kom att tro att Krishnamurti var den väntade profeten. Han utstrålade integritet, hade en djup religiositet och därtill ett praktiskt intresse. Han och brodern togs med till England, där han på alla sätt förbereddes för sin uppgift i världen.

En ny orden, kallad "The Order of the Star in the East", stiftades, och Krishnamurti skulle bli dess mästare.

Han omgavs av framstående personer. Pengar och gods skänktes av rika medlemmar. 1920 började Krishnamurti studera vid Sorbonne-universitetet i Paris, och i Paris höll orden sin första världskongress med Krishnamurti som ordförande. Men redan nu vände han sig mot personkult, mot ceremonier och ritualer.

1921 kom han till Holland, inbjuden av en baron Pallandt, som ville skänka honom sitt familjeslott i Ommen. Krishnamurti, som inte önskade någon personlig egendom, beslöt att bilda en stiftelse, som fick sitt högkvarter på denna plats.

Så hände, att Krishnamurtis bror, som han var mycket fäst vid, fick en lungsjukdom. Bröderna för till en kurort i Kalifornien, där de vistades i flera år. Där hade Krishnamurti en djup inre upplevelse i samband med broderns död, 1925. Krishnamurti genomgick en svår kris, som gav honom insikt i personlig smärta och sorg. När han talar om mänsklighe- tens sorg, vet man att han själv tänkt igenom problemet och har en lösning.

Det var i Holland som han beslöt att definitivt bryta med den teosofiska rörelsen. Det skedde i augusti 1929 inför 3000 medlemmar och tusentals radiolyssnande holländare. Han sa bland annat att tro är en individuell angelägenhet, som inte kan organiseras, inte föreskrivas av någon annan. Han ville inte vara någons mästare, ty de som bara följer andra, vänder ryggen åt sanningen. En sak intresserade honom, sa han: att "befria människan" från alla band, all ångest och att tillsammans med andra söka inre befrielse, söka människans eget väsen.

Sedan mer än 50 år har Krishnamurti talat över hela världen: i Holland, i Ojai i USA, i Benares i Indien,

på Nya Zeeland, 1935 – 36 i Sydamerika, där man var tvungen att hyra ett stadion för de många lyssnarna. Under kriget var han förbjuden att tala i Amerika, förmodligen för att han är pacifist, anti-nationalist, en universell människa, och det passade inte då. Från 1944 talar han regelbundet på Pasteurinstitutet i Paris, från 1961 varje år under tre veckor i Saanen i Schweiz. 1968 föreläste han vid olika amerikanska universitet. Uppfostran och undervisning är bland hans största intressen, och han har grundat ett antal skolor, tex sex i Indien, en i Brockwood Park i England, en i Kanada och en i USA.

Han är nu 88 år och reser varje år mellan Europa, Indien och Amerika och föreläser – utan ceremonier, utan fantasiklädsel eller hokus pokus och utan entréavgift. Han är en högtstående, enkel människa med fullständig personlig integritet.

Vad lär han?

För att börja med hans egna ord:

– När man reser runt i världen och ser den gräsliga fattigdomen och det avskyvärda sätt på vilket människor umgås med varandra, då förstår man att det behövs en total förändring, en ny kultur... en förändring av människans väsen, hennes själ. Det behövs en psykologisk revolution, som är den enda verkliga revolutionen.

Krishnamurti förkunnar ingen ny lära. En allvarlig sökare kan tillsammans med honom utan förutfattade meningar studera såväl sitt inre som den yttre verkligheten. Den inre verkligheten kan bara nås om man får insikt i hur ens medvetande fungerar, genom meditation. Med meditation menar Krishnamurti något annat än de olika slags meditationsmetoder som "säljs" på löpande band. Meditation är enligt honom inte något som man gör 20 minuter morgon och kväll för att sedan fortsätta att gå på i vanlig

ordning, utan det är ett levnadssätt, som innebär att man är andaktsfull i sitt dagliga liv, att man observerar sina tankar, känslor, ord och handlingar jämte verkligheten omkring en, de människor som man lever och arbetar tillsammans med – det innebär att man "ordnar sitt inre".

Krishnamurti talar mycket om vårt sinnes natur, vårt sätt att tänka, om det nät av tankar vi är fångna i, om det ständiga tjattret som pågår i vårt huvud från det vi vaknar på morgonen till dess vi lägger oss på kvällen. Vår uppfostran, säger han, går i regel ut på att kultivera tänkandet – och tänkandet har skapat vår fenomenala teknik, som gör livet bekvämt för oss, men det har också skapat konflikterna och krigen. Vi skaffar oss en massa erfarenheter, som vi lagrar i hjärnan. De är vår kunskap, men samtidigt är vi fångar i vår kunskap, vilken hindrar oss att fritt observera verkligheten, hindrar ett ursprungligt, kreativt tänkande. Vi måste alltså, menar han, lämna våra gamla föreställningar och idéer för att kunna tänka friare och sannare.

– Min enda uppgift, säger Krishnamurti, är att göra människorna absolut fria.

Vi har våra ledare, som vi följer: politiker som är lika osäkra som vi själva och har ett lika fragmentariskt vetande; och vi har religioner och präster, sekter och gurus, som vi följer. Vi är, säger Krishnamurti, "second-hand people", dvs vi upplever i andra hand, i stället för att ta ansvar för vårt eget liv, för hur vi tänker och handlar. – Och hur vi tänker och handlar har mycket stor betydelse, ty världen, som den är, är ju ett resultat av vårt tänkande och vårt handlande, av alla människors tankar och handlingar.

Som "second-hand people" ansluter vi oss till färdiga religioner och filosofier i stället för att se själva, uppleva själva och finna själva.

Krishnamurti vill göra oss fria genom att hjälpa oss att se klart, utan bindningar vid gamla dogmer och trosföreställningar. Han vill göra vårt sinne rent från förutfattade meningar.

Om vi lär känna vårt inre, säger Krishnamurti, och skapar inre ordning och lugn, då uppstår insikt, medkänsla med andra människor, kärlek till livet och till jorden, vilket är grundvalen för samverkan; då får vi ett tänkande och handlande som är gynnsamt för oss själva och för världen.

Det är alltså viktigt att vi söker sanningen själva.

Kan vi följa Krishnamurtis exem-

pel? Vill vi det? Nyligen hölls i samma kongresshall som jag nämnde i inledningen, en bilutställning. Antalet besökare var mångfaldigt fler än när Krishnamurti höll sitt föredrag. Under den rådande ekonomiska krisen kunde bilförsäljare "glädjande" meddela att de haft ett rekordstort antal besökare: en halv miljon! – Vår själ jagar förströelse, säger Krishnamurti: bilar, TV, film osv – men få är de som söker stillheten, tystnaden, där livets helighet och ordning, dess lagar och mål kan erfaras.

Eftersom jag själv är en produkt av det samhälle jag skolats i och nu arbetar för, är det omöjligt för mig att ge en korrekt bild av det som Krishnamurti försöker säga oss. Jag har plockat litet ur hans skrifter och från det jag hört honom säga för att ge en idé om hans tankar om det självständiga sökande som krävs för att vi skall kunna bidra till en förbättring av vår värld.

Söker Du...

- Vidare kunskap om Dig själv.
- Perspektiv på egen växt och utveckling.
- Personligt syfte och djupare livsmedning.
- Utbildad psykolog som partner för samtal.
- Djupare förståelse för och hjälp till bearbetning av personlig kris.

Kontakta

**Jan Romander för
astrologisk konsultation**
Tel: 08-42 61 39

BUDDHASASANAFÖRLAGET Box 5158, 102 44 Stockholm

Skrifter ur den buddhistiska palikanon:

Buddhas stora meditationstal
40 sidor, ca 20:-

Buddhas tal till Sigala
24 sidor, ca 16:-

Övrigt:

Buddhismen i ett nötskal
av Narada Maha Thera
80 sidor, ca 15:-

Buddhistisk meditation

av Francis Story
32 sidor, ca 7:-

I bokhandeln eller direkt från förlaget

Några exempel på videoprogram som visats i Amsterdam, sedan Krishnamurti var här 1981:

Sju samtal mellan Krishnamurti, matematikern professor Bohm och psykiatern Shainberg över ämnet "livets helhet".

En föreläsning från Saanen om att lyssna, lida, medkänsla och meditation.

Frågor och svar om rätt levnadssätt, död, olust, att tänka tillsammans, sex, upplysning, cancer.

En serie samtal med pedagogen dr Anderson om uppfostran, kampen för tillvaron, död och reinkarnation, medvetande, uppfostran utan auktoritet, frihet och förstånd i uppfostran.

En serie videoprogram om meditation i vårt dagliga liv, över rymden, tystnaden och blomning.

En diskussion med en buddhistisk lärd, dr Rahula, om frågan "finns det liv efter döden?" och "förekommer reinkarnation?"

Anm. Karin Rebel-Ahlqvist är svenska, gift i Holland, där hon arbetar på sekretariatet på dagstidningen Trouw, som uppstod som illegal tidning under kriget.

Måndagsgruppen

ABF, Fabiansalen, Sthlm
19.30 varje måndag sedan 31 år.

— Vi är på väg mot en ny mänsklig utvecklingsfas, mot en ny renässans, lika genomgripande, ja till och med större än den tidigare renässansen, sade Sir George Trevelyan i sitt tal i Universal Hall och fick alla att sträcka lite på sig och känna sig lite större.

— Vi lämnar nu vår tillvaro som Homo Sapiens. Se på vad Homo Sapiens har åstadkommit: Vi har utvecklat vår vänstra hjärnhalva, vi har byggt en värld där vi utnyttjat allt för människans snöda vinning, vi har skapat ett sofistikerat krigsmaskineri.

— Vi är nu redo att ta nästa steg i utvecklingen, mot en ny människofas — Homo Noeticus. Det är en varelse som har utvecklat sitt medvetande och sin intelligens för det gemensammas bästa, som gagnar helheten, som inser att jorden är en levande enhet. Vi är på tröskeln till en ny tid!

**Sir George Trevelyan i en artikel
av Ingrid Olausson på SvDs Idagsida 6 dec.**

Judendomen i Gamla testamentet

Judendomen är från början en stamreligion, och den är fortfarande *ett* folks religion, en nationalistisk religion, i motsats till många andra religioner. En central tanke i den tidiga judendomen är att Gud har slutit ett förbund med judarna (2 Mos. 19:5 – 6) hans egendomsfolk, ett särskilt utvalt folk, förmer än andra (5 Mos. 7:6). Det finns även ett rasistiskt inslag i judarnas heliga skrifter, eftersom där uttrycks ett förbud för judarna att beblanda sig med människor tillhörande besegrade folk (5 Mos. 7:3).

Judendomen i Bibeln är också aggressiv och krigisk, eftersom Herren har lovat judarna "det förlovade landet", som bebos av andra människor:

"När nu Herren, din Gud, låter dig komma in i det land som han med ed har lovat dina fäder, Abraham, Isak och Jakob, att giva dig – stora och vackra städer, som du icke har byggt, och hus, fulla med allt gott, vilka du icke har fyllt, och uthuggna brunnar, som du icke har huggit ut, vingårdar och olivplanteringar, som du icke har planterat – och när du då äter och bliver mätt, så tag dig till vara för att förgäta Herren, som har fört dig ut ur Egyptens land, ur träldomshuset." (5 Mos. 6:10 – 12.)

Enligt judiska heliga skrifter – som också tillhör de kristnas bibel – driver alltså Gud bort de folk som byggt husen och städerna, anlagt vingårdarna och olivplanteringarna för att

judarna skall få ta över dessa rikedomar som inte tillhör dem. Ja, enligt skrifterna befäller till och med Herren sitt utvalda egendomsfolk att begå folkmord:

"Och alla de folk som Herren, din Gud, giver i din hand skall du utrota. Du skall icke visa dem någon skonsamhet." (5 Mos. 7:16.)

"När du kommer till någon stad för att belägra den, skall du först tillbjuda den fred. Om den då giver dig ett fridsamt svar och öppnar sina portar för dig, så skall allt folket som finnes där bliva arbetspliktigt åt dig och vara dina tjänare. Men om den icke vill hava fred med dig, utan vill föra krig mot dig, så må du belägra den. Och om Herren, din Gud, då giver den i din hand, skall du slå allt mankon där med svärdsegg. Men kvinnorna och barnen och boskapen och allt annat som finnes i staden, allt rov du får där, skall du hava såsom ditt byte. Och du må då njuta av det rov som Herren, din Gud, låter dig taga från dina fiender." (5 Mos. 20:10 – 14.)

De gamla heliga skrifternas judiska tro har alltså betydande krigiska och mordiska inslag. I denna tro finns uttryck för en primitiv nationell egoism. Judarna har trott sig vara Guds utvalda, vilka har rätt, ja, skyldighet, att handla grymt och skoningslöst mot andra folk.

Profeten Jesaja visar att judendomen har eftersträvat att upprätta ett grymt imperium:

"Och främlingar skola bygga upp dina murar, och deras konungar skola betjäna dig... Ty det folk eller rike som ej vill tjäna dig skall förgås, ja, sådana folk skola i grund förgöras. Libanons härlighet skall komma till dig... (Jes. 60:10, 12 – 13.)

Man kan alltså se att den expansionistiska politik som Israel nu bedriver, faktiskt har fullt stöd i judendomens heliga skrifter. Finns ett samband? Är det i dessa religiösa skrifter som roten till det onda finns?

Guds ord?

"Guds ord", som Bibeln kallas, är delvis en rent ohygglig läsning. Där framstår på flera ställen Gud och djävulen som intill förväxling och förblandning lika. Men där finns förstås även litet bättre inslag, t ex "Du skall icke hämnas och icke hysa agg mot någon av ditt folk, utan du skall älska din nästa såsom dig själv" (3 Mos. 19:18) – åtminstone med den sentida tolkningen att "nästan" är *alla* andra människor.

Primitiva religiösa föreställningar, uppkomna i en primitiv tid, finns det gott om i gamla skrifter. För de troende gäller det naturligtvis att höja sig över dessa föreställningar och utveckla etiken och metafysiken till något bättre.

SM

JERIKOS ERÖVRING. TRÄSNITT I EN BIBEL TRYCKT I LÜBECK 1494.

När Israel erövrade Palestina 1200 år före 0 enligt Josuas bok

Av Östen Kjellman

Israel är nu i färd med att återerövra Palestina. Det kan vara av intresse att ta reda på hur det enligt Josua-boken gick till, när Israel *förre gången*, omkring 1200 före 0, erövrade Palestina.

I första kapitlet får vi veta, att Gud efter Moses död sade till Josua: "Stå upp och gå över denna Jordan, du med allt detta folk, in i det land som jag vill giva dem, giva åt Israels barn. Var ort, som eder fot beträder, har jag givit eder, såsom jag lovade Moses.

Från öknen till Libanon däruppe och ända till den stora floden, floden Frat, över hela hetiternas land och ända till Stora havet västerut skall edert område sträcka sig.

Ingen skall kunna stå dig emot... Var frimodig och oförfärad, ty du skall utskifta åt detta folk såsom arv det land som jag med ed har lovat deras fäder att giva dem."

I 6 kapitlet beskrivs Jerikos erövning. "Josua sade till folket: 'Häven upp ett härsken, ty Gud har givit eder staden.'... De gävo till spillo allt vad som fanns i staden, både män och kvinnor, både unga och gamla, så ock oxar, får och åsnor, och slog dem med svärdsegg... Men staden med allt vad som fanns däri brände de upp i eld; allenast silvret och guld och det som var av koppar eller järn lade de till skatten i Herrens hus. Men skökan Rahab och hennes faders hus och alla

som tillhörde henne lät Josua leva, och hon fick bo bland Israels folk, intill denna dag." I 6 kapitlet vers 21 möter vi uttrycket cheräm = tillspillogivning. I det krig som Israel förde skulle – eftersom Herren så beslutat – allt hos fienderna förgöras. Det var inte folkets påhitt, det var Guds beslut, 5 Mosebok, 7 kapitlet, vers 2: "När Herren, din Gud, giver dessa (folk) i ditt våld och du slår dem, då skall du giva dem till spillo; du skall inte sluta förbund med dem eller visa dem nåd." (Jfr Israels politik idag!)

I 8 kapitlet berättas om hur Ai erövrades: "Gud sade till Josua: 'Tag med dig allt krigsfolket och stå upp och drag åstad till Ai. Se, i din hand

Vad innehåller egentligen Bibeln?

har jag givit konungen i Ai.' . . . De kommo in i staden och intogo den; och de tände strax eld på staden . . . (Israeliterna nedgjorde fienden) och läto ingen av dem slippa undan och rädda sig. . . . Och när Israel hade dräpt alla Ais invånare ute på fältet, i öknen, dit de hade förföljt dem, och dessa allasammans så hade fallit för svärdsegg och blivit nedgjorda, då vände hela Israel tillbaka till Ai och slog med svärdsegg också dem som voro där.

Och de som föllo på den dagen, män och kvinnor, utgjorde tillsammans tolv tusen personer, allt folket i Ai. . . . Och Josua brände upp Ai och gjorde det till en grushög för evärdlig tid, till en ödemark, såsom det är ännu i dag.

Och konungen i Ai lät han hänga upp på en påle, där han fick hänga ända till aftonen. Men när solen gick ned, tog man på Josuas befallning hans döda kropp ned från pålen och kastade den vid ingången till stadsporten . . .

Detta kapitel avslutas med upplysningar om diverse religiösa ceremonier och det meddelas, att Moses lag lästes upp för alla.

I 10 kapitlet beskriver en seger vid Gibeon och över fem konungar. "När dessa konungar hade blivit förda ut till Josua, sade Josua till sina anförare: 'Träden fram och sätt en edra fötter på dessa konungars halsar. . . . Varen frimodiga och oförfärade, ty så skall Herren göra med alla fiender som I kommen i strid med.'

Därefter lät Josua slå dem till döds och hänga upp dem på fem pålar; och de fingo hänga på pålarna ända till aftonen. Sedan kastades de in i grottan där de hade varit gömda; och framför ingången lade man stora stenar, som ligga kvar där ännu idag.

Och Josua intog Mackeda och slog dess invånare och dess konung med svärdsegg. Han gav det till spillo med alla dem som voro därinne och lät ingen slippa undan. Och han gjorde med konungen i Mackeda på samma sätt som han gjort med konungen i Jeriko.

. . . och besegrade Lifna . . . och de slogo dess invånare med svärdsegg och lät ingen därinne slippa undan.

. . . angrep Lakis och intog det på andra dagen. De slogo dess invånare med svärdsegg, alla dem som voro därinne – alldeles såsom de hade gjort med Lifna."

Horam drog upp för att hjälpa Lakis. "Men Josua slog honom och hans folk och lät ingen av dem slippa undan."

Eglen fick samma öde. Alla gavs till spillo. I Debir gåvo israeliterna alla till spillo "och Josua lät ingen slippa

undan".

"Så intog Josua hela landet, Bergsbygden, Sydlandet, Låglandet och Bergsslutningarna, och slog alla konungar där och lät ingen slippa undan. Han gav till spillo allt vad anda hade, såsom Herren, Israels Gud, hade bjudit."

I 10 kapitlet läser vi också om gibeoniterna, hur de "under sin flykt för Israel hade kommit till den slutning som går ned från Bet-Horon". Då hände att "Gud lät stora stenar falla ned från himlen, hela vägen ända till Aseka, så att de blevo dödade. De som dödades genom hagelstenarna voro till och med flera, än de som Israels barn dräpt med svärd."

I 11 kapitlet, med beskrivning av hur nordliga Kanaan intogs, "gjorde Josua med konungarna, såsom Herren hade befällt honom: på deras hästar lät han avskära fotsenorna, och deras vagnar lät han bränna upp i eld".

Om staden Hasor heter det: "Alla de som voro därinne blevo slagna med svärdsegg och givna till spillo, så att intet som anda hade lämnades kvar. Och själva Hasor brände han upp i eld. Likaledes . . . och han gav dem till spillo såsom Herrens tjänare Mose hade bjudit."

"Allt rovet från dessa städer, så ock boskapen, togo Israels barn såsom sitt byte, men alla människor i dem slogo de med svärdsegg, till dess de hade förgjort dem. De läto intet som anda hade bliva kvar.

. . . Så intog Josua hela detta land . . . landet från Halakberget som höjer sig mot Seir, ända till Baal-Gad i Libanonsdalen nedanför berget Hermon. Och alla kungar där tog han till fånga och slogo dem till döds . . .

. . . det fanns ingen stad som ingick fred med Israels barn, utan dessa intogo dem alla med strid. Ty från Herren kom det . . . för att de skulle givas till spillo och för att nåd icke skulle vederfåras dem. I stället skulle de förgöras, såsom Herren hade bjudit Mose . . . Josua utrotade anakiterna. I Israels barns land lämnades inga anakiter kvar; allenast i Gaza, Gat och Asdod blevo några kvar."

Kapitlen 1 – 12 handlar således om hur folket över Jordan marscherar in i det "utlovade" landet, erövrar Jeriko och Betel-Ai, därpå hela södra Kanaan och till sist landets norra delar. Kapitlen 13 – 21 handlar om fördelningen av landet mellan stammarna. Herren klargör för Josua vilka ytterligare områden som måste intagas, bl a kusten i norr upp mot Saida (Sidon). Därtill österut mot Golanhöjderna. Men mer än så: även ett område som begränsas av en linje från Gebal (Jubayl) strax norr om Beirut, till Hermons sydslutning och därifrån till en

plats i Beqaadalens nordligaste del. I stort sett hela det område där nuvarande Libanon ligger skulle alltså utskiftas. Israels krigståg i dag har aldrig varit några hemligheter. Deras planering har legat nedskriven i cirka 3000 år!

När dessa grymheter i Josuaboken har påpekats för anhängare av judendomen eller för svenska kyrkans präster, har en av bortförklaringarna varit, att dessa beskrivningar egentligen varit avsedda som propagandaskrifter för samtiden, då de skrevs, alltså syftet har varit att sätta skräck i fienderna, och berättelserna är därför mer eller mindre påhittade. Ett annat försvar är att andra folk gjorde likadant på den tiden, alla var lika grymma, och det judiska folket måste följa seden.

Forskarna anser att Josuaboken skrevs på Salomos tid (900-talet före 0), ca 300 år eller mera efter den tid då de beskrivna händelserna ägde rum.

Det förtjänar också påpekats, att alltsedan den moderna bibelkritikens början har Josuaboken kritiserats för bl a sitt ohistoriska skildringssätt. Man anser, att dess författare haft det huvudsyftet, att visa hur israeliterna utrotade landets tidigare inbyggare för att ge läsekretsen den trösterika känslan, att de med all sannolikhet var renrasiga israeliter, icke uppblandade med kanaaneiskt blod. Renrasighet har alltid varit angelägen för "rättrogna judar".

De historiska fakta må vara sanna eller ej – det är kanske inte det väsentliga. Vad man reagerar emot är den tolkning som människor idag gör, att detta sätt att föra krig är fullt riktigt, gångbart i dag, och att GT i varje detalj är lämpligt som handbok för politiskt uppträdande idag.

Jag vänder mig således inte emot judendomen (tvärtom är judendomen i väsentliga avseenden värd att högaktsas), inte heller emot den grupp människor som av någon anledning kallar sig judar och inte emot själva bibeln, utan jag vill fästa uppmärksamhet på vad bibeln kan innehålla. Jag vänder mig emot den attityd människor inom den västliga kristenheten intar, när det gäller bibeln. Jag har svårt att förstå, att det skulle vara något särskilt med denna boksamling i jämförelse med mycket av den övriga antika litteraturen.

Högst anmärkningsvärt och förvånande är det faktum, att de kristna människorna inte läser bibeln samtidigt som de anser bibeln vara helig, gudomligt inspirerad, speciell, ja, i allmänhet också ganska värdefull!

På olika sätt har de dock möjlighet ta del av innehållet i bibeln (genom kyrkobesök och radioprogram t ex), men då är det vissa få citat som alltid

upprepas, texter som i och för sig är tilltalande och vackra men utgör en ytterst liten procent av hela textinnehållet! Större procentandelar av innehållet (än de vanliga framförda citaten) utgör t ex följande:

Texter med osedligheter och stötande innehåll.

Råheter, grymheter, ondska (ofta utfört av Gud själv).

Krig och våld, djurplågeri.

Handlingar utförda med list och bedrägeri, icke framställda som något negativt.

Hat, avund, ilska över avvikande åsikter.

Egenrättfärdighet.

Kvinnodiskriminering.

Fåfänga, egoism, materialism.

Självförhävnings av den egna gruppen gentemot andra grupper.

Diskriminering, rasism, sekticism.

Men inte bara på det etiska planet har man anledning till erinringar angående bibeln innehåll. Ett mycket stort antal sidor upptas av:

Rövarhistorier, sagor, lögner, löjväckande underverkshistorier och "syner", drömtydningar, liknelser som inte kan förstås av normalt tänkande läsare eller – som det synes mig – rena nonsens-texter.

Osammanhängande, motsägande och överkliga texter, oförståeliga.

Besträffningar som strider mot vår rättskänsla.

Framtidsförsägelser, som slagit in därför att de skrivits efter det inträffade.

Diskutabla levnadsregler, såsom månggifte.

Stort utrymme ägnas vidare åt:

Långgrandiga beskrivningar av offerframbringande.

Beskrivningar av helgedomshyganden.

Utläggningar om och beskrivningar av en massa besvär och bekymmer med att flytta Guds ark och dylikt.

Föreskrifter för präster, kyrkliga regler, icke aktuella för dagens kyrkor.

Oändliga serier av släktregister.

Renlighetsföreskrifter, mycket tivelaktiga. Idag oanvändbara hälso- och sjukvårdsråd. I vår tid olämpliga uppräknings av vad man får äta eller icke äta.

Alderdomliga civilrättsregler, endast av intresse för specialiserade historiker.

För den genomsnittlige bibelläsaren ointressanta, detaljerade uppräknings av namn på kungar, folk och länder, fördelningar av land på stammar o d.

Krigsbeskrivningar, föga upplysande för den fromme bibelläsaren.

Administrativa regler, uppräkn-

ningar av befattningshavare.

Listan kunde göras längre, men avkortas här av utrymmesskäl. Men erkänn att det är ansträngande att läsa bibeln!

Dessa anmärkningar om vår bibel gäller en samling böcker som skrivits för 1900 – 2500 år sedan. Om våra förfäder i Norden hade kunnat skriva ned något vid den tiden hade det nog varit texter som idag tett sig ännu värre.

Men har man den vidskepliga åsikten att bibeln är helig och anser den bokstavligt giltig lika väl i dag som för 2500 år sedan, då är man förblindad. Då måste det vara en negativ inverkan av religion, när man betraktar bibeln som en handbok för vår tids människor. Det är – så som jag ser saken – ett bevis på underutveckling, skapad av religionen, ett sorgligt bevis på att medan allt annat utvecklats har människan inte alls utvecklats eller utvecklats bakåt under de senaste årtusendena.

Hänsynslösheten och grymheter i den nuvarande Israel-statens politik synes mig vara en direkt konsekvens av att man följer den gamla judendomen enligt GT.

Anm. Civilekonom Östen Kjellman är utgivare av tidskriften Information.

Det kristna budskapets krona: JESU UPPSTÅNDELSE

Slutet av evangelium enligt Markus

Bibeln berättar mycket som inte är sant, det vet vi. Adam och Eva har aldrig promenerat omkring nakna i Edens lustgård, ätit förbjuden frukt och därvid upptäckt sin nakenhet, klätt sig i fikonlöv och sedan förvisats från den ljuvliga platsen av Gud. Någon syndaflo, som dränkte hela världen i sitt vatten, och någon Noas ark med ett par – hane och hona – av allt levande har aldrig funnits, annat än i inbillningen hos mytens diktare. Någon gudomlig befruktning av jungfrun Maria har aldrig skett. Inte heller har någon stjärna över Betlehem med sitt ljus pekat ut den nyfödde judakonungens födelse. Religiös diktning fyller Bibels blad.

En av de allra mest besvärande felaktigheterna i "den Heliga Skrift" är det lyckliga slutet av evangelium enligt Markus, 16 kapitlet, verserna 9 – 20. Detta evangelieslut är nämligen en urkundsförfälskning. Envar som äger en bibel i 1917 års översättning kan läsa litet om detta under rubriken "Nya testamentets text" i Ordförklaringarna.

Slutet av Markus saknas i de äldsta och viktigaste textkällorna och har blivit tillagt senare, sannolikt på 100-talet, av annan författare än Markus som en avslutning på evangeliet, troligen i anknytning till vad de yngre evangelieberättelserna av Matteus och Lukas innehåller.

Varför har man nu tagit med det oäkta Markusslutet i Bibeln? Jo, det är just där som det berättas att Jesus setts levande efter korsfästelsen. Slopas man tillägget till Markus, då försvagas själva grundvalen för den kristna tron.

Men Matteus, Lukas och Johannes då, de berättar väl att Jesu lärjungar verkligen såg den uppståndne? Ja, men Markus anses vara det äldsta av

evangelierna. Enligt professor Gösta Lindeskog i boken "Inledning till Nya testamentet" skrevs det på 60-talet i Rom, alltså något mer än 30 år efter Jesu död. Matteus och Lukas har enligt Lindeskog tillkommit på 70-talet och Johannes omkring år 90. Evangelisten Markus är således i tiden närmare de skildrade händelserna än de tre andra kanoniska evangelieförfattarna. Därför är hans vittnesbörd av speciellt intresse. (Markus är den av Bibels evangelister som berättar minst om underverk. Ju längre fram i tiden, alltså ju längre bort från händelserna, som en evangelist har skrivit, desto mer underbara inslag har hans redogörelse och desto mindre historiskt pålitlig är han följaktligen.)

Markus visste på 60-talet (eller omkring år 70, olika bedömare har litet olika dateringar för evangeliets tillkomst) såvitt man kan se, inte något mer om "uppståndelsen" än att tre kvinnor fann graven tom och "en ung man" sittande där, vilken förkunnade att Jesus var uppstånden. Markus nämner inte att någon sett Jesus i livet efter korsfästelsen. (Det var alltså "en ung man" som enligt Markus gav bud om uppståndelsen, inte en ängel som senare hos Matteus eller två änglar som ännu senare hos Johannes.)

Så här lyder slutet av den äldsta av Bibels evangelieberättelser:

"Och när sabbaten var förliden, köpte Maria från Magdala och den Maria, som var Jakobs moder, och Salome väluktande kryddor för att sedan gå åstad och smörja honom. Och bittida om morgonen på första veckodagen kommo de till graven redan vid soluppgången. Och de sade till varandra: 'Vem skall åt oss vältra bort stenen från ingången till graven?' Men när de sågo upp, fingo de se, att stenen redan var bortvältrad. Den var nämligen mycket stor. Och när de hade kommit in i graven, fingo de se en ung man sitta där på högra sidan, klädd i en vit fotsid klädnad; och de blevo för-

skräckta. Men han sade till dem: 'Varen icke förskräckta. I söken Jesus från Nasaret, den korsfäste. Han är uppstånden, han är icke här. Se, där är platsen, där de lade honom. Men gå bort och sägen till hans lärjungar och särskilt till Petrus.' Han skall före eder gå till Galileen; där skolen I få se honom, såsom han har sagt eder." Då gingo de ut och flydde bort ifrån graven, ty bävan och bestörtning hade kommit över dem. Och i sin fruktan sade de intet till någon."

Det oäkta tillägget, Markus 16:9 – 20, lyder så:

"Men efter sin uppståndelse visade han sig på första veckodagens morgon först för Maria från Magdala, ur vilken han hade drivit ut sju onda andar. Hon gick då och omtalade det för dem som hade följt med honom och som nu sörjde och gråto. Men när dessa hörde sägas, att han levde och hade blivit sedd av henne, trodde de det icke.

Därefter uppenbarade han sig i en annan skepnad för två av dem, medan de voro stadda på vandring utåt landsbygden. Också dessa gingo bort och omtalade det för de andra; men icke heller dem trodde man.

Sedan uppenbarade han sig också för de elva, när de lågo till bords; och han förebrådde dem då deras otro och deras hjärtans hårdhet, i det att de icke hade trott dem som hade sett honom vara uppstånden.

Och hansade till dem: 'Gån ut i hela världen och prediken evangelium för allt skapat. Den som tror och bliver döpt, han skall bli frälst; men den som icke tror, han skall bli fördömd. Och dessa tecken skola åtfölja dem som tro: genom mitt namn skola de driva ut onda andar, de skola tala nya tungomål, ormar skola de taga i händerna, och om de dricka något dödande gift, så skall det alls icke skada dem; på sjuka skola de lägga händerna, och de skola då bli friska.

Därefter, sedan Herren Jesus hade talat med dem, blev han upptagen i himmelen och satte sig på Guds högra sida. Men de gingo ut och predikade allestädes. Och Herren verkade med dem och stadfäste ordet genom de tecken, som åtföljde det."

Ordförklaringarna i Bibeln, 1917 års översättning, säger:

"Andra källor hava en annan, kortare avslutning: 'Men allt vad som hade blivit dem tillsagt omtalade de i få ord för Petrus och dem som voro med honom. Och sedan lät Jesus själv det heliga och oförgångliga budskapet om den eviga frälsningen bli genom dem förkunnat från öster och ända till väster.' " Lindeskog skriver om detta kortare evangelieslut bl a att det är "författat av någon som icke kände till det längre Markusslutet. Det torde väl vara av egyptiskt ursprung, man gissar från 4:e årh."

Som man ser har det kortare evangelieslutet inte något sensationellt

budskap att Jesus visat sig levande efter korsfästelsen. Den som författat den kortare avslutningen torde inte ha känt till eller inte godtagit påståendena att Jesus blivit iakttagen efter korsfästelsen. I annat fall skulle han väl ha nämnt dem. De kan ha betraktats som tvivelaktiga eller legendariska av många kristna ännu på 300-talet.

Om det längre, oäkta slutet av Markus har Lindeskog bl a följande att meddela: "Ännu Eusebius och Hieronymus säger, att det knappast finnes i handskrifterna." Och: "Det torde sålunda ha uppstått i början av 2:a årh. Sannolikt har detta slut utformats på grundval av uppståndelseberättelserna i Mt och Lk. Stilen synes också ge vid handen, att det här är en annan författare än Markus som för pennen. I en armenisk handskrift från 989 har detta stycke överskriften: 'Av presbytern Ariston' (förmodligen den presbyter Ariston, som av Papias nämnes tillsammans med presbytern Johan-

nes.)"

Markus slutar abrupt med 16:8. Därför har man frågat sig om det ändå inte från början måste ha funnits en avslutning av evangeliet, vilken gått förlorad. Detta är möjligt, men något belägg för det finns inte.

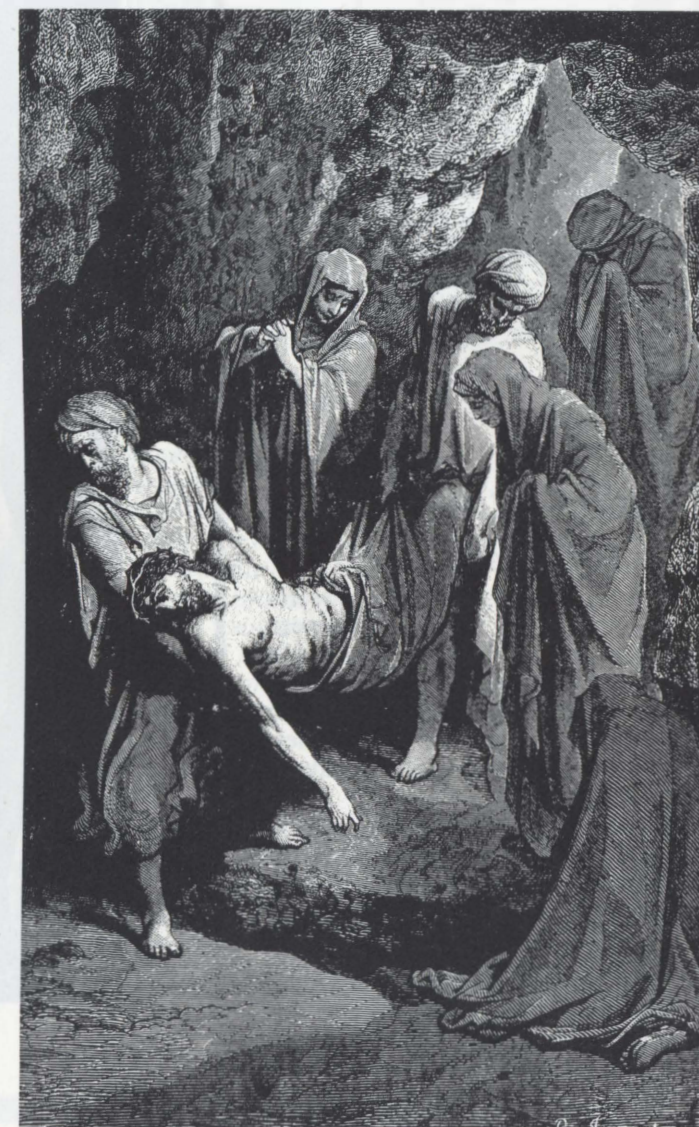
Det är alltså fullt möjligt att Markus inte visste något om att Jesus skulle ha visat sig sedan han avrättats på Golgata eller att Markus inte kunde tro på uppståndelseberättelser han hörde, utan fann för gott att utelägna dem.

Man kan spekulera en hel del om orsaken till det plötsliga slutet av Markus berättelse. En kristen kan tänka sig att det funnits ett slut i överensstämmelse med kristen teologi, ord som tappats bort. Men det kan lika väl vara så att Markus avslutning inte tilltalade de kristna och därför utelämnades. Visshet kan man inte få.

Möjligt är att historierna om hur Jesus visade sig uppstånden tillkom först flera år efter hans död och/eller i

KORSET RESES

GRAVLÄGGNINGEN

början betraktades som legender och inte togs på fullt allvar. Berättelserna hos Matteus, Lukas och Johannes är inte likalydande. Olika historier har tydligen varit i omlopp, men de är alla av tveklaktigt sanningsvärde, eftersom evangelieberättelserna är trosvittnesbörd, inte historiska verk.

I 1917 års bibelöversättning står det oäkta Markusslutet inom diskreta klammer, något som säkerligen många bibelläsare aldrig lägger märke till eller tror har någon betydelse. Men detta, samt hänvisningen till Ordförklaringarna, är inte tillräckligt. Det falska slutet av Markus bör tas bort ur Bibeln (eller åtminstone förses med en särskild rubrik som upplyser om hur det tillkommit).

Bibelöversättare lär vara angelägna om att använda så gamla, ursprungliga texter som möjligt som original – i konsekvens därmed bör det oäkta slutet av Markus lämnas oöversatt.

Men, tyvärr, i 1981 års översättning av Nya testamentet är det oäkta Markusslutet fortfarande med. Det står inom klammer, men man har tagit bort den not längst ned på sidan som i den tidigare översättningen hänvisar till ordförklaringarna längst bak i Bibeln. Undrar läsaren vad klammern betyder, så kan han i "Förklaringar till Nya testamentet" i slutet av Bibeln finna en nu starkt reducerad upplysning: "Klammer kring ett textparti innebär att det enligt vedertagen uppfattning inte tillhörde texten i dess tidigaste form. Det har dock en sådan ålder och en sådan ställning i traditionen att det bör ingå i en översättning."

Paulus vittnesbörd om uppståndelsen

Paulus från Tarsus var den som framför andra bidrog till kristendomens spridning under den första tiden. Han skrev sina äldsta brev ungefär 50 – 51 (enligt Lindeskog) alltså minst 10 år före Markus. Måste inte hans vittnesbörd om Jesu uppståndelse tillräknas en viss betydelse?

I första brevet till korintierna (som enligt Lindeskog troligen tillkom år 54) skrev Paulus:

"Jag meddelade eder ju såsom ett huvudstycke, vad jag själv hade undfått: att Kristus dog för våra synder enligt skrifterna och att han blev begravnen och att han har uppstått på tredje dagen enligt skrifterna och att han visade sig för Cefas och sedan för de tolv. Därefter visade han sig för mer än fem hundra bröder på en gång av

vilka de flesta ännu leva kvar, medan några äro avsmnade. Därefter visade han sig för Jakob och sedan för alla apostlarna. Allra sist visade han sig också för mig, som är att likna vid ett ofullgånget foster."

Paulus jämställer tydligen sin egen syn av Kristus med det sätt på vilket Kristus visade sig efter sin uppståndelse för andra lärjungar. Man måste då allvarligt ifrågasätta om det inte också för de andra uppståndelsevittnena kan ha rört sig om syner och inte om objektiv verklighet. Paulus nämner ju inga detaljer, inga källor, säger bara som i förbigående vad här nyss citerats. Han nämner inte den tomma

graven – och inte himmelsfärden – utan försäkrar bara att Kristus verkligen har uppstått från de döda.

I Apostlagärningarna 9:3–8 berättar Lukas om Pauls syn:

"Men när han på sin färd nalkades Damaskus, hände sig, att ett sken från himmelen plötsligt kringstrålade honom. Och han föll ned på jorden och hörde då en röst, som sade till honom: 'Saul, Saul, varför förföljer du mig?' Då sade han: 'Vem är du, Herre?' Han svarade: 'Jag är Jesus, den som du förföljer. Men stå nu upp och gå in i staden, så skall där bli dig sagt, vad du har att göra.' Och männen, som voro med honom på färd, stodo mållösa av skräck, ty de hörde väl

rösten, men sågo ingen. Och Saulus reste sig upp från jorden, men när han öppnade sina ögon, kunde han icke mer se något. De togo honom därför vid handen och ledde honom in i Damaskus."

Det kan ha varit i syner, hallucinationer, som också "Cefas och sedan de tolv" såg Jesus. I alla händelser började en legendbildning kring Jesus efter hans död, ja troligen medan han ännu levde.

Några av legenderna:

När Jesus gav upp andan på korset, "rämnade förlåten i templet i två stycken, uppifrån och ända ned, och jorden skalv, och klipporna rämnade, och gravarna öppnades, och många avsmnade heligas kroppar stodo

upp. De gingo ut ur sina gravar och kommo efter hans uppståndelse in i den heliga staden och uppenbarade sig för många." (Matt 27:51 – 53.)

"Sedan förde han dem ut till Betanias; och där lyfte han upp sina händer och välsignade dem. Och medan han välsignade dem, försvann han ifrån dem och blev upptagen till himmelen." (Luk 24:50 – 51.)

Det kan ha varit legender om Jesus som Paulus hört, snarare än trovärdiga vittnesmål, och som han sedan återopade som stöd för sitt påstående att Jesus verkligen hade uppstått.

Paulus skrev om Jesu uppståndelse tio år innan Markus skrev sin evangelieberättelse. Men Paulus berättar vad

han *hört*, inte vad han själv *sett* – frånsett "synen" på vägen till Damaskus. Han träffade Petrus i Jerusalem, säger han, men han återopar inte Petrus som uppståndelsevittne: citerar honom inte.

Det vore intressant att få veta hur svenska teologer ser på frågan om Jesu död och uppståndelse och dess avgörande betydelse för kristendomen och att få deras besked om på vilka grunder man kan tro att uppståndelsen är en historisk händelse.

Detta nummer av Sökaren skickas till några teologer med önskan om kommentarer.

Även Du kan skicka Dina synpunkter till oss!

PAULUS I EFESUS

Frans Michael Franzén

VAD LJUS...

Vad ljus över griften!
Han lever, o fröjd!
Fullkomnad är Skriften,
O salighets höjd!
Från himmelen hälsad
Han framstår i glans,
Och världen är frälsad,
Och segern är Hans.
Bortvältad är stenen och inseglet bräckt,
Och vakten har flytt för hans Andes släkt,
Och avgrunden bävar,
Halleluja!

Här var mellan ljuset
Och mörkret en strid,
Dock segrade ljuset
För evig tid.
Nedstörtad är döden,
Och tron står opp
Bland jordiska öden
Med himmelskt hopp.
I sörjande kvinnor,
vem söken I här?
Den levande ej bland de döda är:
Uppstånden är Jesus,
Halleluja!

Psalm 102, verserna 1 och 2, i Sv psalmboken.

Kristendomens förutsättning: Jesu uppståndelse

"Men på första veckodagen kommo de, tidigt i själva dagbräckningen, till graven med de välluktande kryddor, som de hade tillrett. Och de funno stenen vara bortvältrad från graven. Då gingo de ditin, men funno icke Herren Jesu kropp. När de nu icke visste, vad de skulle tänka härom, se, då stodo två män framför dem i skinnande kläder. Och de blevo förskräckta och böjde sina ansikten ned mot jorden. Då sade männen till dem: 'Varför söken I den levande bland de döda? Han är icke här, han är uppstånden. Kommen ihåg, vad han talade till eder, medan han ännu var i Galileen...'" (Luk 24:1-6.)

Tron på Jesu uppståndelse är kristendomens liv och hjärta. Därifrån går blodet ut i kyrkan och församlingarna. Kristendomen har sitt ursprung i tron att Han är uppstånden. Den engelske teologen Alan Richardson skriver i "Hur uppstod de klassiska dogmerna?": "Petrus och Stefanus tal i Apostlagärningarna visar oss, att det första försöket att utbreda evangeliet helt enkelt bestod i att meddela andra det glädjerika budskapet att Jesus hade uppstått. 'Med stor kraft framburo apostlarna vittnesbördet om Herren Jesu uppståndelse; och stor nåd var över dem alla.' Ty uppståndelsens faktum utgjorde en Guds bekräftelse på Jesu liv och lära..."

På tron att Jesus blev uppväckt från de döda vilar kristendomen. Den kristna tron står och faller med den. Men några bevis för att uppståndelsen

är en historisk tilldragelse finns inte. Teologin har framsprungit ur tro, inte ur vetande.

Någon svårighet med rekryteringen till prästyrket är det inte. Men alla dessa teologer, tror de riktigt ordentligt på Jesu fysiska uppståndelse? Professorn i religionspsykologi Thorvald Källstad säger enligt Dagens Nyheter, påskafton 1981, att en präst måste förkunna det som förväntas av honom eller henne. Om prästen har svårigheter med tron, så behåller han detta för sig själv. "Men", förklarar Källstad, "en utväg att komma ifrån den svåra tron på Jesu fysiska uppståndelse är att peka på att gränsen mellan dröm och verklighet var flytande för antikens människor. Synerna i drömmen kunde tillmätas lika stort sanningsvärde som det man upplevde i verkligheten. En annan utväg är att säga att det i själva verket är församlingarna som är Kristi återuppståndna kropp. Det är en symbolisk tolkning, som sopar miraklet under mattan."

Vad vet man då?

Ja, man vet inte att graven var tom, men att det under det första århundradet av vår tidräkning fanns en skara människor som trodde att Jesus hade uppstått från de döda och som spred detta budskap som kärnpunkten i en religion.

Närmare undret än så kommer man inte.

Det finns flera tänkbara förklaringar till uppkomsten av tron att Jesus hade uppstått. Jag skall här beskriva en:

- Några lärjungar, eller andra, flyttade Jesu döda kropp från den provisoriska grav där den hade lagts. När sedan kärngruppen av lärjungar fick klart för sig att Jesu kropp inte fanns kvar i graven, trodde de att deras mästare verkligen levande hade lämnat sin grav, ty det var vad de ville tro. Allt fler underbara historier om hur Jesus hade setts efter sin uppståndelse ur dödsriket tog sedan form, bättrades på, troddes och stödde det ursprungliga, klena underbyggda påståendet om en uppståndelse.

Man kan tänka sig att följande har skett:

Jesus tillhörde, hade tillhört eller hade starka sympatier för esséernas samfund. Medlemmar av detta samfund tog hand om kroppen för att begrava den enligt sina egna ceremonier. Esséerna var klädda i vitt. Den unge man, "i en vit, fotsid klädnad", som enligt Markussatt i graven, var en essé. I överensstämmelse med sin sekts tro på en uppståndelse för de döda förklarade han för två kvinnor som kom till graven att Jesus inte var död utan uppstånden – på samma sätt som troende människor idag kan säga exempelvis att "farmor är inte död, hon är hos Gud i himlen".

Ingen kan på förnuftiga grunder förneka att det *kan* ha gått till så.

Kanske var graven tom, men en tom grav är ju inget bevis för att en däri placerad person själv gått ut ur den.

I alla händelser: det finns inga historiska dokument som berättar att Jesus fortsatte sin förkunna verksamhet efter "uppståndelsen". Nej, han försvann. Gud låter honom inte triumferar genom att visa upp sig för överstepräster, fariseer, saducéer. Han triumferar endast i hjärtat hos de troende. Där är han uppstånden. Där är han Guds son, som skall återkomma för att döma levande och döda. Där, i människors inre, blir han småningom "Gud på jorden".

SM

Men om Kristus icke har uppstått, då är ju vår predikan fäsfång, då är ock eder tro fäsfång; då befinnas vi ock vara falska Guds vittnen, eftersom vi hava vittnat mot Gud, att han har uppväckt Kristus, som han icke har uppväckt...

Paulus (1 Kor 15:14-15)

Religionens många ansikten

Sanningen är här, och den är där. Religionernas mångfald speglar människornas vilsenhet.

Om religioner, mystik och ockultism berättas i ett engelskt praktverk som i Sverige utges av bokförlaget Libris. I korta, lättlästa texter, sköna bilder och läcker layout presenteras världsreligionerna samt mindre, religiösa rörelser, sekter, ockultismer och "det oförklarliga"*. Verket heter *En bok om religion, mystik och ockultism* och har tre författare.

I del 1, av Myrtle Langley, behandlas de stora religionerna, inklusive jainismen, sikhismen, parsismen och naturfolkens tro. Det görs på ett ganska positivt, men inte djuptgripande sätt. Författaren är kristen, men har "en djup respekt för den längtan och de förhoppningar som våra största religioners grundare och efterföljare känt".

Del 2, av John Butterworth, beskriver Guds barn, Jehovas vittnen, mormonerna, Hare Krishna, Tongil-familjen (Moon-rörelsen) Divine Light Mission, Eckankar, Baha'i, Folkets tempel med flera jämförelsevis små och socialt icke erkända rörelser. Här är presentationen mindre respektfull. "Efter det tragiska massjälmordet i Jonestowns Folkets tempel i Guyana och efter det att massmedia uppmärksammat andra kulturs hjärntvättmetoder, har fler och fler börjat inse faran med grupper av detta slag." Dessa nya rörelser döms som falska, och med presentationen i boken avser man att avslöja falska profeter.

Del 3, av John Allan, behandlar mysterier som flygande tefat, Däni-ken, kontakt med de döda, upplevelser i dödens gränsland, reinkarnation, astrologi, helande m m. Även detta karakteriseras som villfarelser.

I kommentarrutor upplyses om vad kristendomen – till skillnad från den och den icke-kristna rörelsen – enligt författaren lär. I avsnittet om själavandringen, där den främste forskaren

på området, Ian Stevenson, inte nämns, men väl de omdiskuterade Bloxhambanden och en forskare av mindre format, får vi veta vad kristendomen lär om livet efter detta:

"Det kommer en domens dag då alla som dött skall stå inför Gud. De kommer att dömas efter huruvida de trott på Jesus Kristus eller inte. De som förlitat sig på att han förlåtit deras synder kommer att gå in i Guds rike. De som inte trott kommer att gå till evigt straff.

Jesus sade att hans liv, död och uppståndelse gav oss en helt ny världsordning. När den är avslutad, kommer de troende att få en ny kropp – som Jesus fick vid uppståndelsen – och få ta del i den nya skapelsen. Så de kristna tror inte bara på andens fortlevnad, utan också på kroppens uppståndelse.

Gamla testamentet beskriver döden som ett tillstånd av mörker, tystnad och vila, utan tankar och minnen. Ingen kommer tillbaka från graven, men döden är inte slutet på tillvaron och Gud kan föra människor ut ur gravarna.

Nya testamentet fullföljer denna bild. De döda sover, men det finns en skillnad mellan dem som dött i tron på Jesus och dem som förkastat honom. De troende är 'hos Kristus' – de övriga är andar i fångenskap."

Bokens författare har alltså genom retuscherings snyggt till den helveteslära med pinorum som Bibeln lägger i Jesu mun och talar om ett tillstånd av mörker, utan tankar och minnen, för dem som går miste om frälsningen. Detta förskönande ingrepp i läran är förvisso lovligt, men man undrar vad Jesus i sin himmel tycker om att hans nutida efterföljare icke erkänner hans auktoritet, när det gäller Gehennas fasor.**

I avsnittet om upplevelser i dödens gränsland sägs helt riktigt att dessa

erfarenheter inte bevisar någonting, men att de lägger grund för fascinerande spekulationer. Samma distans visar förstås inte bokens kristna författare, när det gäller de kristna föreställningarna – hur väl motiverat detta än hade varit. Om Jesus sägs att "han dog genom korsfästelse --- men Bibeln säger att han uppstod från de döda tre dagar senare, visade sig för några kvinnliga efterföljare --- och sedan återvände han till sin Fader i himlen. Kristna tror därför på en levande Kristus, inte på någon död hjälte." Men är, när det kommer till kritan, de olika uppgifterna om Jesu uppståndelse och himmelsfärd något mer än en "grund för fascinerande spekulationer"?

Framställningen i "En bok om religion, mystik och ockultism" är vinklad utifrån en speciell kristen tro, men det hindrar inte att boken är rolig att bläddra, titta och läsa i. Den är generös med vackra bilder från alla rörelserna. Beskrivningarna är inte korrekta i alla detaljer, och ofta är de fruktansvärt ofullständiga – det fattas många gånger väsentliga bitar i bilden – men boken är inte dålig. Författarna har nog gjort sitt bästa för att i största korthet berätta på ett riktigt sätt om tro i nutiden. Att beskrivningarna inte alltid överensstämmer med de troendes syn på sig själva är i och för sig inget att säga om.

Kommentarerna, i rutor, är inte särskilt förstådiga. Om Findhorn, som kallas en sekt, och dess ovanliga skörderesultat sägs sålunda att "när man ser hur de 'andliga' budskapen har dragit ner gruppen från en kristen grundsyn till hednisk naturdyrkan, måste man även räkna med att demoniska krafter kan vara i verksamhet"! Helt ogenerat visar alltså författaren sin religiösa snävsynthet och vidskepelse.

Det är fascinerande att se hur

Ur *En bok om religion, mystik och ockultism*, avsnittet om Guds barn.

många olika religiösa sätt att tolka verkligheten på som finns. Guds barn tror att Gud gillar sex. Deras ledare Moses David har skrivit: "Vi har en sexig Gud och en sexig religion och en mycket sexig ledare med ett mycket sextigt följande. Så om du inte gillar sex är det bäst att du ger dig av medan du kan." – Andra religiösa tror att Gud ogillar sex och lever därför i avhållsamhet. Smaken är olika!

Meher Baba utpekade sig själv som Gud personifierad. När han var 31 år, slutade han att tala. Men han skrev böcker. "När jag bryter min tystnad", skrev han, "ska utstrålningen av min kärlek vara universell och allt levande i skapelsen ska se, känna och ta emot den. --- Jag är den gudomlige, den Älskade, som älskar er mer än ni någonsin kan älska er själva. Genom att bryta min tystnad ska jag hjälpa er att hjälpa er själva till sann självkänedom." Vid 74 års ålder dog Meher Baba – utan att ha yttrat ett ord på 43 år.

Rastafarianerna dyrkar den nu avlidne etiopiske kejsaren Haile Selassie (Ras Tafari) som Gud. De tror att Gud, Jesus, israeliterna och de första kristna var svarta och att Bibeln skrevs av och för de svarta. De vita anses vara djävlar. Rastafarianismen är en förtryckta negers religion – genom den tar de revansch på de vita för alla förödmjukelser.

Guru Maharaj Ji anses av sina anhängare vara den nuvarande tidsålderns Fullkomlige Mästare och Universums Herre. Men, ack, 1975 blev han av sin mor avsatt som ledare för sin rörelse. Han anklagades för att "tillåta och uppmana sina lärjungar att äta kött, dricka alkohol, gifta sig och ha sexuella förbindelser". Hon

insatte hans äldste bror som ledare för en rivaliserande grupp.

Det är roligt att läsa om alla dessa profeter, sekter och religioner. Den skeptiker som alltid finns i ett hörn av ens själ, låter gärna höra sig med ett godmodigt skratt. Men Allvarsamme Herren, som sitter i ett annat hörn, ger också sin mening till känna. Om pastor Moon säger boken att "det finns de som påstår att han gift sig åtminstone fyra gånger". – Men varför sprida rykten, om detta med de fyra hustrur-na nu inte har bekräftats? Den Allvarsamme protesterar och menar utifrån sin ståndpunkt att syftet hos författaren här är uppenbart: att nedsätta pastor Moon i människors medvetande. Jesus nasareen predikade ju i god tradition att man inte skall *bära falskt vittnesbörd* mot sin nästa! Obekräftade rykten kan ju vara falska.

Flera uppgifter i boken känns tveksamma. Om den amerikanska serskan Jeane Dixon sägs exempelvis att "hon förutsade mordet på John F. Kennedy och Martin Luther King korrekt" och att hon gjorde sensation då hon vid ett besök på ett hotell i Los Angeles förutspådde att Robert Kennedy skulle dö en ond, bråd död i samma byggnad – och det gjorde han. – Men är detta verkligen riktigt? Kan det inte vara så att Jean Dixon nådigt har avslöjat för världen *efteråt* att hon faktiskt förutspådde de tragiska händelserna? Vad jag vet är att fru Dixon regelbundet spår framtida händelser i amerikanska tidningar och att dessa

spådomar lika regelbundet vid efterkontroll visar sig falska.

Hur beskriver boken sådana världsreligioner som hinduismen och buddhismen? Jo, om hinduismen sägs i förbigående att där finns högtstående filosofiska resonemang – vilket är sant – men boken har alldeles tappat bort en beskrivning av den fina vedantafilosofin. Och den viktiga karmaläran nämns inte i samband med hinduismen. Framställningen av hinduismen är hållen på ytplanet – och samma måste nog sägas om allt annat i boken. När det gäller buddhismen ges inget rejält besked om den subtila uppfattningen att psyket inte består av en enhetlig och beständig själ, utan är ett föränderligt flöde.

Men den lärdomen ger boken att religionen har många ansikten. En stackars agnostiker, som finner att kunskapen om de yttersta tingen bara glider undan, sitter där med en känsla av förundran över hur utbredd konsten att tro är bland människors barn.

* Man saknar av religiösa rörelser bl a Ananda Marga, Siddha Yoga Dham, Ramakrishnamissionen, teosofin, antroposofin, rosenkruccianismen, sufismen, Martinus, swedenborgianismen och kväkarna.

** Se Ingemar Hedenius: *Helvetesläran* (Bonniers)!

En hederskodex för astrologerna stoppar branschens charlataner?

Av Bertil Falk

Indien är ett land med tusenåriga astrologiska traditioner och astrologerna återfinns i alla skrymslen och vrår i det väldiga indiska samhället. Praktiskt taget inget bröllop hålls utan att stjärnorna rådfrågas. Indiska kommunister uttolkar inte sällan partiprogrammet efter att ha rådfrågat en astrolog ifall tidpunkten kan vara lämplig för genomförandet av en revolution och införandet av proletarietets diktatur. Det är som om vpk-ledaren Lars Werner skulle be Ulla Sallert att ställa horoskop på sitt parti. Liksom i Sverige har naturligtvis många tidningar horoskopavdelningar.

Astrologerna återfinns i alla samhällsklasser och på alla utbildningsnivåer från analfabetismen till de akademiska sfärerna. Mannen som sitter på gatan och ställer horoskop iförd endast ett höftkläde må vara analfabet, men kan ändå besitta ett väldigt astrologiskt kunnande. Inte sällan ärvs yrket – går i släkten så att säga. Den fashionable indiske astrologen i skräddarsydd mahadradjakavaj av råsilke tar emot på den mottagning, som han inrättat på något indiskt De Luxe-hotell. Han accepterar naturligtvis kreditkort av typ American Express och Master Card.

Men astrologin i Indien står inför problem. Den nya tiden som bryter in har inneburit utmaningar. Inte på så sätt att astrologerna skulle sakna kunder. Men i takt med den rasande snabba tillväxten av välutbildade indier har astrologins grundvalar ifrågasatts. Indien har i dag lika många vetenskapliga forskare som USA och många av dessa har trätt fram och ifrågasatt, ja, förnekat att astrologin står på rationell, vetenskaplig grund. Det är alltså samma kritik som framkommit i väst, men eftersom den indiska astrologin med sina långa traditioner tidigare suttit som i en skyd-

dad verkstad, så har de här nya signalerna kommit som en väckarklocka med en viss chockeffekt.

Astrologin kanske inte är strikt vetenskaplig, men Indiens astrologer vill bli accepterade som seriösa utövare av en urgammal indisk vetenskap och konst, vilket de anser att astrologin är. Dessutom anser de i allmänhet att den indiska astrologin är mer tillförlitlig än den västliga.

Den nya utmaningen mot astrologin har emellertid medfört en ytterst intressant aktivering av de indiska astrologerna och i slutet av december 1982 kulminerade debatten i att man vid ett *National Seminar of Astrology*, som hölls i New Delhi mellan jul och nyår, beslöt att tillskapa en särskild hederskodex för astrologer, ungefär som vi i Sverige har regler, utformade av journalisterna själva, för hur en seriöst arbetande journalist ska utöva sitt yrke. Läkarna har också av tradition etiska rättesnören att hållas till. Det är alltså något i den stilen, som Indiens astrologer nu har auktoriserat Bharat Nirman, som organiserat seminariet i New Delhi, att utforma. Hederskodexen ska sedan den väl antagits (vilket kommer att ske vid något framtida astrologmöte), fungera som vägledare för alla hederliga utövare av astrologyrket, eller ska man kanske kalla det ett kall? Astrologerna i Indien är helt enkelt oroad av att allt fler "kvacksalvare", som man uttryckte saken på seminariet, har trätt fram i branschen för att avlocka en godtrogen allmänhet pengar.

Nu kan ju en eller annan tycka att astrologin inte bara är ovetenskaplig utan att också alla astrologer är charlataner. Mot detta kan man dock med fog invända att astrologins ställning visserligen är oklar, men att något slutgiltigt svar på frågan om dess ovetenskaplighet trots allt inte har fällt. Det finns ju faktiskt goda argument på

båda sidorna. Dessutom bör man nog trots allt göra en viss skillnad mellan de människor som arbetar efter gamla metoder och sätter tilltro till deras tillförlitlighet, och de människor som kanske inte alls hyser någon tilltro till astrologin men ändå ger sig in i branschen för att tjäna pengar. Hederskodexen bör i varje fall kunna skilja dessa agnar från det astrologiska vetet, om man så får uttrycka sig.

Seminariets aktiviteter stannade emellertid ingalunda vid beslutet att skapa en hederskodex. Man beslöt också att gå in för skapandet av ett allindiskt "råd för de astrologiska vetenskaperna" i uttalad avsikt "att uppnå rättvist erkännande av astrologerna och lösa de problem de ställs inför". Seminariet beslöt också att göra en framställan till regeringen med begäran om att astrologin tas upp på schemat i skolorna.

Beslutet att skapa ett rättesnöre för astrologer var naturligtvis det viktigaste och det kommer med säkerhet också att påverka astrologer över hela världen. Så vitt mig är bekant är detta första gången som organiserade astrologer tar upp frågan om hur man ska hålla rent i den egna farstun och dessutom vidtar konkreta åtgärder för att komma tillrätta med problemet. Det ska alltså bli intressant att se hur hederskodexen, när den så småningom antas, blivit utformad.

Debatten under den tre dagar långa konferensen med 200 deltagare, varav 12 från grannlandet Bangladesh, var mycket livlig. Man ägnade sig åt att försvara astrologin mot attacker utifrån och kritisera missförhållanden inom de egna leden.

De tidningar i Indien som har ifrågasatt den vetenskapliga basen för astrologin anklagades av en talare för att i avsikt att skapa sensation ha smutskastat astrologin. Men den åsikten är kanske mera ett uttryck för

överkänslighet bland vissa astrologer än ett tecken på att massmedia gjort något fel. En av massmedias uppgifter i det demokratiska Indien är precis som i Sverige att ifrågasätta saker och ting.

Astrologins problem i sammanhanget är ganska uppenbara. Alla är visserligen helt ense om att stjärnorna och deras inbördes relationer påverkar förhållanden i världsalltet. Men i vilken grad dessa påverkningar är mätbara i det enskilda mänskliga fallet kan man förvisso diskutera. När det gäller en himlakropp som solen, vet vi att livet inte kan existera utan den. När det gäller månen, har vi under de senaste tio åren fått klarlagt att det existerar statistiska samband mellan mord/våld och månens olika faser. De gamla föreställningarna om varulvar i fullmånens sken och liknande legender, som också återspeglas i begreppet "lunatic" (sinnessjuk; mångalen) tycks alltså ha sin grund i fakta. Här står uppenbarligen astrologin på fast mark. Men när astrologerna säger att de kan komma med förutsägelser på basis av stjärnornas ställning, då finns inga hållfasta bevis. Det är inte omöjligt att astrologin sedan urminnes tid byggts upp utifrån gjorda erfarenheter (ja, det är till och med troligt att så är fallet, oavsett om astrologin är "sann" eller inte), men det saknas klara belegg för att en sådan empirisk grundval existerar.

Att detta är ett problem som måste tas på allvar inser uppenbarligen många indiska astrologer, som på ett mera nyanserat sätt deltog i debatten. Indiens främste astrolog är inte professionell astrolog. Det kan låta egendomligt, men B.V. Raman (tidigare intervjuad i Sökaren), är redaktör för Indiens ledande astrologiska tidskrift, *The Astrological Magazine*. Han tar aldrig betalt för sina horoskop och är alltså i den meningen ingen astrolo-

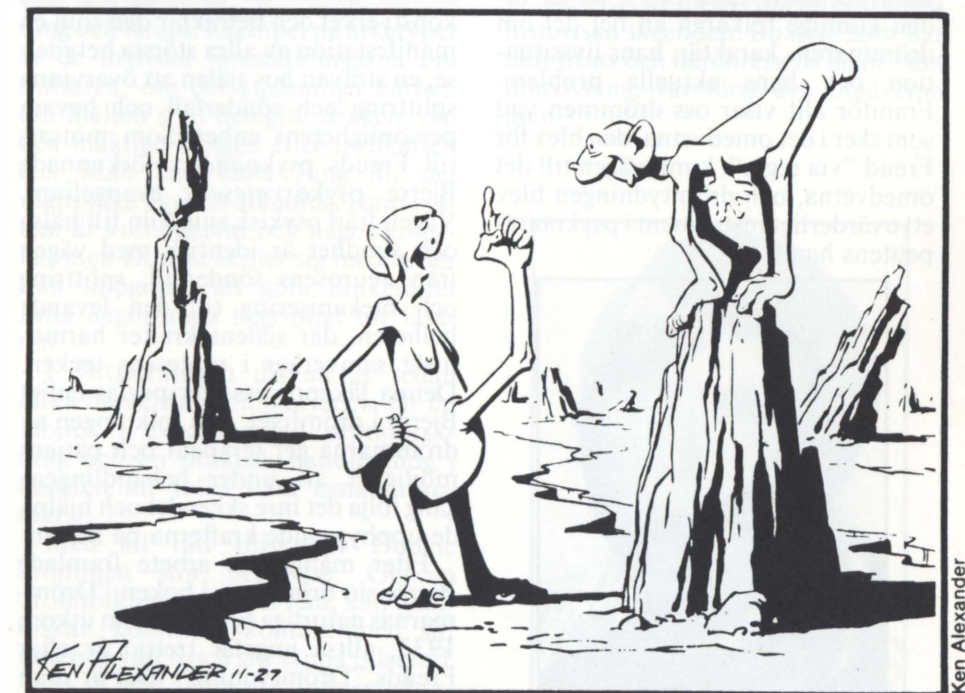
gisk yrkesutövare.

Han inledningstalade vid seminariet och medgav i sin adress till astrologerna, att många av de förutsägelser som han gjort och som slagit in, var så pass allmänna till sin utformning att vem som helst måhända kunde ha dragit liknande slutsatser och gjort liknande förutsägelser på basis av rådande förhållanden. Dr Raman, som har en son i USA, vilken både är datorspecialist och astrolog, tror för sin del att astrologins framtid ligger i datorerna, som snabbt, enkelt och effektivt kan matas med adekvata data och utifrån en astrologisk programmering kan analysera dem och spotta fram individernas astrologiska profil och förutsättningar.

Ty egentligen har astrologin också ett annat problem. Man förutsäger egentligen inte händelser utan man förutsäger påverkbara möjligheter.

Enligt denna förutsättning kan en enskild individ genom egna aktiviteter förbättra eller dämpa en förutsägelser genomslagskraft. Inte sällan uppmanar astrologer som bekant sina klienter att vara försiktiga med pengar eller tvärtom ta tillfället i akt och passa på. Några datorer som på sekunden förutsäger vars och ens död torde alltså inte vara aktuella på astrologins nuvarande ståndpunkt.

Debatten om astrologins och dess utövers ställning i "hemlandet" Indien är alltså intensiv och astrologerna, som känner sin ställning hotad av den västliga rationalismens allt slagkraftigare argumentation och kritik på sin indiska hemmaplan, är inte längre enbart på defensiven, utan har gått till motattack. Och det med mycket konstruktiva beslut får man väl påstå.

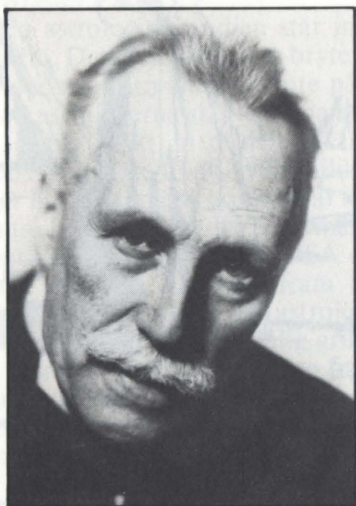
Sannerligen, vi har bevisat det... den mänskliga rasen kan överleva ett kärnvapenkrig!

Vi och våra drömmar

Av Gustaf Lundgren

Folktron och sagan, myten och dikten har sedan urminnes tider tillskrivits drömmen en "mening", en "betydelse". I Första Mosebok berättas text om Josef som genom sin skicklighet i drömtydning vann Faraos ynnest och snabbt avancerade vid det glänsande egyptiska hovet.

Den moderna akademiska psykologin däremot såg länge i drömmen blott ett uttryck för osammanhängande reflexer av kroppsliga processer under sömnen. Det var först Sigmund Freud som genom sitt år 1900 utgivna epokgörande arbete "Drömtydning" rehabiliterade drömmen och skaffade den anseende även i de vetenskapliga psykologernas ögon. Freud ställde sig på folktrons sida så tillvida som han ansåg att drömmen verkligen har en mening som man kan utforska med hjälp av en bestämd teknik. Men annars skiljer han sig så mycket som möjligt från folktron och de populära "drömböckerna". Drömmen säger oss enligt Freud ingenting om våra framtida öden, men den avslöjar för den kunnige tolkaren en hel del om drömmarens karaktär, hans livssituation och hans aktuella problem. Framför allt visar oss drömmen vad som sker i det omedvetna, den blev för Freud "via regia", kungsvägen till det omedvetna, och drömtydningen blev ett ovärderligt instrument i psykoterapeutens hand.

Poul Bjerre

Freud har fått uppbära mycken kritik för ensidighet och överdrift, inte minst på grund av den stora betydelse han tillmäter sexualiteten vid drömbildningen. Men den nyaste drömforskningen ger honom rätt i åtskilligt, och den som vill orientera sig i drömmens hemlighetsfulla värld gör fortfarande klokt i att börja med Freuds "Drömtydning", ett av de stora verken i psykologins historia och även som lektyr en högst fascinerande läsning. Den senaste svenska översättningen utgavs av Aldus/Bonnier förlag 1974.

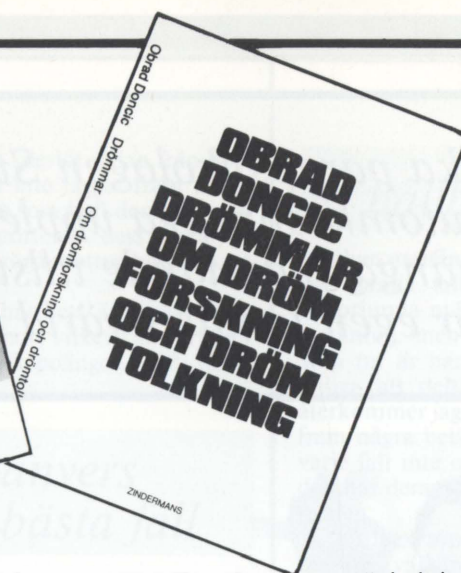
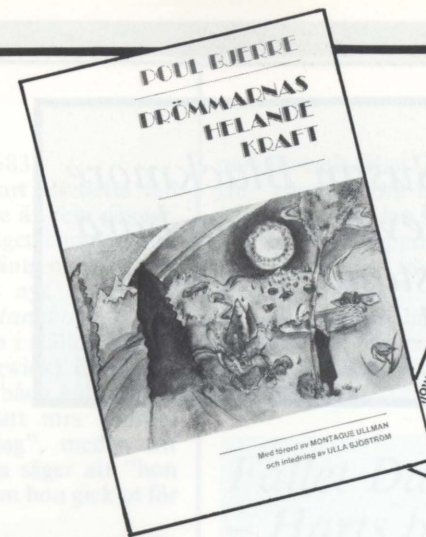
Till dem som lärde sig mycket av Freud hörde Poul Bjerre, en av psyko-terapiens pionjärer i Sverige. Det var den freudska drömtydningstekniken Bjerre tillägnade sig, medan han vad drömmens funktion och betydelse beträffar snart kom till andra resultat än Freud. Freud säger uttryckligen att det vore fel att tillskriva drömmen någon som helst "skapande" karaktär, men det är just vad Bjerre gör. Han jämför drömmen med dikten och konstverket och betraktar den som en manifestation av allra största betydelse, en strävan hos själen att övervinna splittring och sönderfall och bevara personlighetens enhet. Som motsats till Freuds psykoanalys förkunnade Bjerre psykosyntesens evangelium. Vägen från psykisk sjukdom till hälsa och sundhet är identisk med vägen från neurosens sönderfall, splittring och mekanisering till den levande helheten, där själens krafter harmoniskt samverkar i syntesens tecken. Denna läkeprocess återspeglas enligt Bjerre i drömlivet, och tolkningen av drömmarna ger terapeut och patient möjlighet att under behandlingens gång följa det inre skeendet och hjälpa de uppbyggande krafterna på traven.

Efter många års arbete framlade Bjerre sin drömteori i boken "Drömmarnas naturliga system", som utkom 1933, alltså ungefär trettio år efter Freuds "Drömtydning". Det är utan tvivel hans förnämsta arbete, och bokförlaget Proprius har gjort en berömvärd insats genom att nu ge ut det i

moderniserad språkdräkt under den nya – och mer adekvata – titeln *Drömmarnas helande kraft*, med förord av professor Montague Ullman och en orienterande inledning av psykologen och Bjerreforskaren Ulla Sjöström.

Bjerre indelar drömmarna i tolv klasser alltefter det sätt varpå läkeprocessen kommer till uttryck i dem. De tre första klasserna bär namnen gestaltning, anknytning och väckelse. I gestaltningsdrömmarna avgränsas och fixeras drömmarens problem, i anknytningsklassen ser man en strävan att samla livsmaterialet till en syntes, medan väckelsedrömmarnas syfte är att göra oss medvetna om de konsekvenser vårt handlande medför osv. Så fortskrider processen tills drömmen av tolfte klassen, assimileringen, vittnar om tillfredsställande slutgiltigt bemästring av livssituationen.

Bjerre var mycket mån om att framhålla att hans verk växte fram rent empiriskt, utan skymten av teoretisk konstruktion. Han menade att hans drömsystem hade samma hållfasthet som Linnés "Systema naturae". Riktigt så är det nu inte; ett drag av konstruktion och spekulation är på sina ställen tydligt märkbart, och inte alltid är det så lätt att urskilja till vilken klass en dröm hör. Det hindrar inte att "Drömmarnas helande kraft" intar en hedersplats i svensk psyko-terapeutisk litteratur. Den österrikiske psykiatern V.E. Frankl, grundaren av den så kallade Viennaskolan efter Freud och Adler, säger sig kämpa för psyko-terapiens "rehumanisering". Det gjorde Bjerre också, långt tidigare än Frankl. Som Ulla Sjöström påpekar hade Bjerre vid sidan av sin medicinska förankring djupa rötter i den kontinentala tradition som representeras av namn som Bergson och Dilthey, vilka företrädare en humanistisk syn på människan. I patienten ville Bjerre framför allt se den som personlig frigörelse kämpande *människan*. Hans verk är en vägande gensaga mot den behavioristiska-positivistiska människosynen.

En ypperlig översikt över vad man i gammal och modern tid har tänkt om drömmen ger Obrad Doncic i sin bok *Drömmar. Om drömforskning och drömtolkning* (Zindermans). Har man läst denne författares föregående bok "Vid gränsen till det okända. Modern parapsykologi" öppnar man hans drömbok med vissa förväntningar och blir inte heller besviken.

Inledningsvis ger Doncic en orientering om modern sömnforskning och tecknar sedan i snabba drag drömforskningens historia från hinduism, buddhism osv fram till den grekiske filosofen och naturforskaren Artemidoros från Daldis, som levde och verkade i Rom under andra århundradet e Kr och vars mest kända verk bär titeln "Oneirokritikon", dvs "Drömtydningar". Han fann drömmarnas ursprung i våra dolda begär och önsningar, och drömmarna tolkade han med hjälp av associationer, en metod som varit en inspirationskälla för bland andra Freud.

Efter Artemidoros kom drömforskningens mörka period som varade under flera århundraden. Hos enstaka filosofer och skönlitterära författare finner man visserligen skarpsynta yttranden om drömmens fenomen, men först med Freud tar den egentligt vetenskapliga drömforskningen sin början. Doncic refererar Freuds drömteori utförligt och gör den till föremål för intressanta kommentarer. Han frågar sig text vad som egentligen låg bakom Freuds envisa hävdande av sexualiteten som den dolda drivkraften bakom alla drömmar. Kunde det bero på att han i själva verket hade svag sexualdrift? Det är ju ett känt faktum att man kan bli fixerad vid en svaghet eller en brist. Bakom Nietzsches beundran för styrka och kraft fanns text en svag och sjuklig kropp, bakom Schopenhauers kvinnohat fanns hans egen fulhet. Men vad man än kan invända mot Freud, så tillhör han, säger Doncic, "de första stora pionjärerna i modern tid, när det gäller utforskningen av människans inre natur".

En som tidigt kom att läsa Freuds "Drömtydning" var den schweiziske psykiatern Carl Gustav Jung (1875 – 1961). Han blev så imponerad att han tog kontakt med Freud i Wien. Denne i sin tur kände sig smickrad av detta erkännande från en berömd utländsk läkare, och snart nog accepterade han Jung som sin "kronprins". Men när Jung började reagera mot sexualteorin, Freuds heliga ko, skar det sig mellan de båda, Jung avföll och bildade en egen skola som han kallade "komplex psykologi".

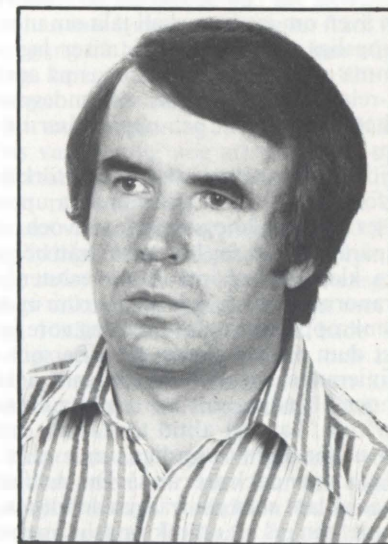
Vad drömmarna beträffar, ansåg Jung att deras ursprung måste sökas djupare ned i det mänskliga psyket än på det personliga planet, där Freuds forskning rörde sig. Drömmarnas hem var enligt Jung det kollektivt omedvetna, där drömanalytikern finner bevarade kvarlevor från förhistoriska skeden. Det kollektivt omedvetna har sina egna uttrycksformer, de så kallade arketyperna, "urbilderna", som fortfarande är aktuella för dagens människor och spelar stor roll vid drömtydning och terapi. Exempel på arketyper är de mytiska föreställningarna om frälsaren, om det gudomliga barnet, om hjälten som besegrar draken, om den mäktige kungen eller trollkarlen etc. Man kan kalla Jung för det mänskliga psykets arkeolog. Hans system är komplicerat och något konstlat, men Doncic skiljer sig med heder från uppgiften att göra tänkesättet Jung någorlunda begripligt för läsaren.

I fortsättningen diskuteras sedan olika moderna drömteorier, vi får en inblick i experimentell drömforskning och en praktisk handledning i konsten att tolka våra egna drömmar.

Med all rätt tillskriver Doncic drömmen stor betydelse. Genom drömtolkningen, säger han, kan människan komma i kontakt med sitt innersta väsen och sitt sanna tillstånd. "Vi kan med andra ord finna innebörden och värdet av vår existens. Under krissituationer, då ingenting verkar att hjälpa, kan vi alltid lita till drömmar-

nas vägledning och hjälp för att lösa våra problem."

Det ligger en hel del sanning i dessa ord. (Doncic hade som stöd för sin uppfattning kunnat citera den amerikanske författaren och filosofen R.W. Emerson, som redan 1887 skrev: "Drömmen ger visa och ibland skrämmande antydningar åt människan. Det händer två eller tre gånger i en människas liv att hon blir slagen av den rättvisa liksom av den betydelse och vikt som ligger i dessa gyckelbilder. Lika ofta är det som om medvetandets bojar lossades och en friare uttrycksmöjlighet uppnåddes.") Å andra sidan får man inte överskatta drömmens och det omedvetnas betydelse. Det finns, särskilt bland Jungs anhängare, en tendens till absolutifiering, nästan förgudning av vår omedvetna potential. Gentemot denna vilseledande mysticism framhöll den svenske filosofen John Landquist en gång "att det omedvetnas hela innehåll av moralisk och religiös art ytterst är skapelser av medvetna idébestämda historiska skeenden. Blixten, som har tänt trons och hänförelsens lågor i det omedvetna, var först den medvetna idén".

Obrad Doncic

Den brittiska parapsykologen Susan Blackmore menar att utomkroppsliga upplevelser nog bara är ett av många spännande tillstånd där vi kan utforska vår egen fantasivärld.

Utomkroppsliga upplevelser – psykologiska fenomen, eller paranormala?

Upplevelsen att vara utanför kroppen är kanske ett rent psykologiskt fenomen som inte kräver några paranormala inflytanden för att kunna förklaras. Om det visar sig att det förhåller sig så – och det skall jag här hävda att det gör – hur reagerar då parapsykologin? Kommer de utomkroppsliga upplevelserna att lida samma öde som hypnosen och transtillståndet och slängas åt sidan så snart man kommit underfund med att de kan förklaras "normalt"? Eller kommer parapsykologin att behålla de utomkroppsliga upplevelserna som en del av sitt forskningsområde oavsett hur de till sist kommer att förklaras? Detta är en fråga som jag vill ställa, eftersom jag anser att den har avgörande betydelse för parapsykologins framtid, och även om jag bara skall tala om utomkroppsliga upplevelser, så anser jag att samma argument kan tillämpas på andra psi-relaterade upplevelser som andesyner, poltergeistfenomen och upplevelser i dödens närhet.

För det första hoppas jag kunna förklara varför jag tror att utomkroppsliga upplevelser är ett psykologiskt fenomen och inte ett paranormalt. Jag bör redan från början göra klart att jag inte helt utesluter att paranormala händelser kan äga rum under utomkroppsliga upplevelser. Jag vore faktiskt dum om jag gjorde det. Eftersom vi definierar psi negativt och eftersom vi inte känner till något sätt att utesluta att psi äger rum, kan det alltid tänkas att detta sker under utomkroppsliga upplevelser.

Jag menar dock mer än så. Om det finns något sådant som psi-främjande tillstånd, kan det tänkas att utomkroppsliga upplevelser är ett sådant. Den möjligheten ute-

sluter jag inte. Men jag anser att vi inte behöver överväga detta, när vi försöker förstå de utomkroppsliga upplevelserna, och att de teorier om dessa, som vi till slut kommer fram till, inte inbegriper psi.

I mitt resonemang skall jag för det första ta upp indicierna för psi i utomkroppsliga upplevelser, och för det andra det slags teorier som jag tror kan vara till hjälp när man vill förstå dessa upplevelser.

Det finns flera skäl till att man länge ansett att utomkroppsliga upplevelser är "psykiska" och har paranormala aspekter. De som har utomkroppsliga upplevelser påstår ibland att de inte bara tycks ha lämnat kroppen och färdats till någon avlägsen plats, utan att de där också kunde se saker och komma tillbaka med verifierbar information om platsen i fråga. De påstår med andra ord att de haft ESP under upplevelsen. Någon gång, men mycket mer sällan, har de också rapporterat PK, dvs att de påverkat föremål eller personer på de platser de besökt.

Detta ger en anknytningspunkt mellan psi och utomkroppsliga upplevelser, men jag tror att den huvudsakliga anledningen till åsikten att dessa upplevelser är "psykiska" och paranormala är att själva upplevelsen tycks innebära att det finns en annan kropp än den fysiska och att det går att tänka, handla och röra sig utan att använda nerver och muskler. Denna slutsats kan naturligtvis vara falsk, och det tror jag den är. Ändå är väldigt många som haft utomkroppsliga upplevelser övertygade om att de kan överleva döden i denna andra kropp, och utanför den fysiska. Det var denna uppenbara betydelse för frågan om det finns överlevnad av döden som

gjorde att de tidiga psysiska forskarna intresserade sig för utomkroppsliga upplevelser och som gör att dessa upplevelser blir mer populära nu när forskningen ökar på andra områden kring överlevnaden, som upplevelser på dödsbädden och i dödens närhet.

Hur övertygande är då indicierna för att det är något "psykiskt" med de utomkroppsliga upplevelserna? Dessa indicier kommer från spontana upplevelser, från erfarna utövaras upplevelser och från den experimentella laboratorieforskningen.

Fallet Wilmot – hur mycket är det värt?

De spontana fallen är svårast att bedöma. Låt oss som exempel ta den mest kända historien, fallet Wilmot.

Detta fall rörde en viss mr S R Wilmot, som reste med ångbåt från Liverpool till New York. Både han och hans rumskamrat tycks ha sett hur hans fru kom in i hytten på natten, kysste honom och gick igen. När han kom fram, "var hennes nästan första fråga så snart vi kommit för oss själva: 'Fick du besök av mig på tisdagen i förra veckan?'" Det verkade som om hon hade farit över havet, hittat fartyget och letat sig fram till sin mans hytt. Den beskrivning hon gjorde av skeppet var "riktig i alla detaljer, trots att hon aldrig hade sett det". (Myers, *Human Personality and its Survival of Bodily*

Death, 1903, band 1, s 683.)

1967 rapporterade Hart att detta fall hade citerats inte mindre än fem gånger, och det var säkert tilltaget i underkant. Sedan dess har det använts om och om igen, senast i Mitchells nya bok (*Out-of-body Experiences; A Handbook*, 1981), där han citerar Muldoon i stället för den ursprungliga källan (Sidgwick). En intressant skillnad mellan de båda källorna är att Muldoon tillägger att mrs Wilmot "lämnade sitt fysiska jag", medan mr Wilmot i originalet bara säger att "hon tyckte det verkade som om hon gick ut för att leta efter mig".

Jag anser att jag måste be om ursäkt för att jag talar om det här fallet en gång till, men det är en perfekt illustration till problemen med undersökning av spontana fall. Alltsammans hände för länge sedan. Det enda som finns kvar är korta rapporter från de berörda personerna. Jag har kontrollerat att fartyget verkligen avseglade den dag som uppgivits, men det finns inte kvar några passagerarlistor, och jag har inte kunnat få tag på några ritningar över skeppet. De berörda personerna är döda, och när fallet var aktuellt, gjordes inget ytterligare försök att kontrollera deras uppgifter. Eftersom rapporterna är så kortfattade, är det omöjligt att veta hurdan mrs Wilmots upplevelse var. Vi får egentligen bara veta (och det är inte hon som säger det) att hon tyckte det verkade som om hon gick ut för att leta efter sin man. Den viktigaste redogörelsen kommer från honom, inte från henne, och i sin egen korta kommentar talar hon bara om sin "dröm".

Därför kan vi inte säga hur mycket denna upplevelse liknade det som vi normalt kallar en utomkroppslig upplevelse.

Den svagaste punkten i hela historien är att vi inte har någon oberoende verifikation av att mrs Wilmots upplevelse ägde rum den dag som uppgavs, eller att hon berättade för sin man om den innan han nämnde den för henne. Hon säger: "Jag tror att jag berättade för min mor om min dröm morgonen därpå." Men vi har ingen redogörelse från hennes mor. Faktum är att vi bara har mr Wilmots version av båda parternas upplevelser, och naturligtvis är det bara när dessa båda förs samman som sammanträffandet verkar så häpnadsväckande.

Jag vill inte påstå att detta det mest berömda av alla "indiciell" är värdelöst. Jag säger bara att det är mycket svårt att veta hur mycket det är värt. Det beror i själva verket på hur mycket tro man sätter till en ensidig redogörelse för ett dramatiskt sammanträffande, medan man samtidigt tänker på hur opålitligt minnet kan vara och hur omöjligt det nu är att kontrollera fakta.

Som så ofta sker i sådana här fall, måste var och en bilda sig en egen uppfattning, men jag anser att den här historien inte är idealisk som det bästa spontana fallet, vilket många anser att det är.

I rättvisans namn måste dock sägas att det inte är alla som anser att detta är det bästa fallet. Hart gjorde en "indiciebedömning" av 99 fall som han ansåg uppfyllde hans kriterier för att indikera något

paranormalt. Han uteslöt redan från början "alla fall som inte lägger fram några indicier för att den som haft den psykiska upplevelsen rapporterat dess detaljer, innan personen i fråga mottog bevis på att dessa vara sanna".

Som vi redan har sett är dessa bevis kläna i fallet Wilmot, vilket kan förklara varför det bara fick poängen 0,28, långt nere på listan.

Fallet Danvers – Harts bästa fall

Högst på listan ligger fallet Danvers. Detta var ett av Myers "experiment". Han var väl medveten om hur viktigt det var att få den som upplevt något att rapportera vad som hänt innan man kontrollerat detaljerna. I det här fallet bad han miss Danvers att visa sig för sin väninna mrs Fleetwood, som hon uppgav att hon kunde göra, och att till honom (Myers) skicka ett kortbrev och tala om sin avsikt innan hon visste om hon hade lyckats eller inte. Myers påpekar att detta kortbrev skulle datumstämpas på posten.

Miss Danvers ombads också att inte förvarna mrs Fleetwood. Men kanske hade det varit bättre om det hade kontrollerats på något sätt när försöket skulle göras, eller om Myers själv hade valt tidpunkten.

Den 20 juni 1894 fick Myers ett brev från miss Danvers, där hon beskrev sitt försök att visa sig för mrs Fleetwood närmast föregående söndagsnatt. Hon bifogade en lapp som hon hade skrivit vid midnatt, just då hon skulle lägga sig, med utslaget hår och slutna ögon för att göra sitt försök. Likaså bifogades mrs Fleetwoods redogörelse för hur hon hade vaknat upp ur sin sömn och sett hur det såg ut som om miss Danvers låg på knä på en stol bredvid sängen med håret utslaget, och med ögonen slutna eller nedåtvända. När hon skrev denna redogörelse var klockan två minuter över tolv.

Samstämmigheten är god (fast detaljerna är föga överraskande) om man undantar att miss Danvers låg på sängen och inte på knä. Intressantast är dock att hon tycks antingen ha missförstått Myers instruktioner eller avsiktligt ha struntat i dem, eftersom hon inte postade redogörelsen till honom innan hon fått se mrs Fleetwoods skildring. Därmed kvarstår just den möjlighet som Myers försökte undvika – att hon antingen skrev brevet efteråt för att lura honom, eller försökte flera gånger och bara redogjorde för den gång då hon lyckades.

Vid ett senare tillfälle missförstod hon honom alldeles avgjort, eftersom hon talade om för sin vän när hennes påhälsning kunde väntas.

Än en gång – jag vill inte påstå att det här fallet är värdelöst, men med tanke på att det är Harts bästa fall ger det långt ifrån det slags indicier som vi rimligen kan begära. Hur kommer det sig att Myers, med alla sina goda avsikter, inte kunde skaffa fram sådana indicier? Och varför har vi i dag fortfarande inte några sådana?

Ej hållbara anspråk

Här kan man invända att jag avsiktligt har valt gamla fall och att situationen är annorlunda nu, efter hundra års psykisk forskning, men det tror jag inte den är. Som tur är har vi flera experter som är villiga att delta i experiment, och det återkommer jag till, men de har sällan lagt fram några belägg för sina upplevelser, i varje fall inte offentligt, och när de gjort det, har deras anspråk inte hållit för kontrollen.

Ta till exempel fallet med Robert Monroe. I sin välkända bok *Journeys out of the Body* (1971) gör han anspråk på att flera gånger ha uppfattat riktigt vad som hände långt borta. Bara i ett enda fall får vi också höra motpartens version.

I inledningen beskriver Tart ett experiment där Monroe "reste" hem till Tart i Kalifornien. Tidsöverensstämmelsen var mycket god. Monroe kände hur han drogs ut ur sin kropp bara någon minut efter det att Tart och hans fru hade börjat koncentrera sig på att hjälpa honom att besöka dem, men Tart säger "... hans fortsatta beskrivning av hur vårt hem såg ut och vad min fru och jag gjorde var inte alls bra. Han 'förnam' för många människor i rummet, han 'förnam' att jag gjorde sådant som jag inte alls gjorde, och hans beskrivning av själva rummet var ganska oklar".

När jag själv försökt undersöka liknande anspråk har resultatet inte blivit bättre. Så ofta jag kan försöker jag undersöka fall, men det händer alldeles för ofta att det inte går att verifiera en persons påstående att han har lyckats se saker långt borta under projektion. Ofta skrev han inte ned detaljerna och talade inte om dem för någon annan före kontrollen, ibland kan de inte kontrolleras, men för det mesta tycks personen i fråga inte vilja att de kontrolleras.

Det finns dock undantag. Ett sådant är en ung man som säger sig kunna projicera ofta och som har givit mig många detaljerade redogörelser för sina upplevelser. På hans begäran sätter jag varje vecka upp ett nytt föremål i mitt hus, och han försöker projicera sig dit och se vad det är. Hittills har han inte lyckats, men jag ser fram mot den gång då han gör det. Om han någon gång kan se föremålet riktigt, blir jag tvungen att ändra uppfattning.

Ett annat undantag är ett fall som Karlis Osis varit vänlig nog att fåsta min uppmärksamhet vid. En kanadensisk arkitekt hade projicerat sig över Atlanten och tycktes vara i London omkring 1840. Han såg tydligt ett skyltfönster med blyinfattade rutor och en krokig kullerstengsgata, längs vilken folk skyndade fram mot ett torg i närheten. På sin resa hade han tydligt sett Themsens krökar, och med ledning av dem kunde han på en karta peka ut exakt vilken gata det rörde sig om.

Han sade att han aldrig hade varit i London, men när han bad en engelsk kollega beskriva stadsdelen Fulham för honom beskrev kollegan "gatan, husen, byggnadsstilen, de indragna fasaderna och

infarterna – och allt var exakt som jag hade sett det!"

Detta lät mycket lovande, och det hade den stora fördelen att det var lätt att kontrollera, men när jag for till Fulham blev jag mycket besviken. Husen liknade inte alls dem han hade beskrivit. Inte heller fanns det några sådana hus på andra tänkbara gator. I själva verket tog jag snart reda på att det 1840 inte hade funnits mycket mer på denna plats än gröna fält och att de hus som nu står där byggdes i samband med att järnvägen drogs fram samt att de skiljer sig helt från hans beskrivningar. Jag drog slutsatsen att var än mannen hade fått sitt livliga intryck av gatan, så inte var det i London.

Detta fall är lärorikt av flera skäl. Som så många andra utomkroppsliga upplevelser var denna utomordentligt livlig och övertygande för den som var med om den, men det betyder naturligtvis inte att de detaljer han såg måste ha varit riktiga, och det var de inte. Påståendet att hans kollega bekräftat detaljerna finner vi är värdelöst, och jag misstänker att många andra sådana till synes övertygande anspråk lika litet tål att kontrolleras. Intressant nog påstår Celia Green i *Out-of-the-body Experiences* (1968) att "inte i något fall av ofrivillig natur har man hittills funnit att den information man fått varit oriktig".

Detta kanske berodde på att alltför få sådana fall kontrollerades ordentligt, men vad skälet än är, så vederlägger detta fall det påståendet. Det skulle ha varit trevligt om det varit sant, men tydligen är det inte det.

En annan sak som är värd att notera är att det är lätt att av vissa redogörelser få intrycket inte bara att Greens påstående är giltigt, utan att korrekt fjärrperception är ett allmänt drag vid spontana utomkroppsliga upplevelser. Det är det faktiskt inte alls. I sin översikt över invånare i Charlottesville fann Palmer (1979) mer än hundra personer som hade haft utomkroppsliga upplevelser. Av dessa uppgav bara 14 procent (i samband med 5 procent av upplevelserna) att de någonsin hade fått information på paranormal väg under dessa upplevelser. Mindre än 10 procent påstod att de hade visat sig för någon annan, och dessa anspråk kontrollerades inte.

I en översikt över utomkroppsliga upplevelser (1978) rapporterar Karlis Osis inte hur många som gjorde anspråk på att ha haft riktiga sinnesförmåelser, men tydligen påstod de som varit med om sådana upplevelser ofta att de blivit iakttaga när de hälsade på, men bara i 6 procent av fallen verifierades detta av vittnen. Min egen översikt över studenter i Amsterdam (1982) omfattade 34 personer som varit med om utomkroppsliga upplevelser, av vilka bara sju (21 procent) rapporterade att de hade sett eller hört någonting som de inte kunde ha känt till i förväg. Av dessa var det bara tre som brydde sig om att kontrollera detaljerna, och de påstod alla att de stämde. I en översikt jag gjorde över studenter i Bristol (1982) påstod 6 av 15 (40 procent) att de varit med om fjärrperception, men bara två kontrollerade detaljerna. I det ena fallet stämde de, i det andra inte. Natur-

ligtvis kunde vi behöva mycket mer information om det här, men det ser inte ut som om riktig fjärrperception är ett allmänt, eller ens särskilt vanligt, drag hos spontana utomkroppsliga upplevelser, och för vissa som varit med om sådana är denna perception så ointressant att de inte ens kontrollerar detaljerna i det de sett.

Detta bör man hålla i minnet när man överväger vilken vikt påståendena att utomkroppsliga upplevelser är psykiska kan ha.

Av alla anspråk som bygger på spontana och anekdotartade fall tror jag att vi kan dra en viss slutsats, nämligen att den information som rapporteras ibland är riktig, ibland helt fel och oftast en blandning av båda delarna. Huruvida sådana faktorer som minnesförvrängning, selektivt minne, selektiv rapportering och dolda källor för normal kunskap kan förklara allt det riktiga materialet vet jag inte, men vi har förvisso inga indicier av ett slag som skulle kunna övertyga någon vettig människa om att det man ser under utomkroppsliga upplevelser vanligen stämmer överens med verkligheten.

Kanske låter det konstigt efter det jag sagt hittills, men jag måste ändå tillägga att jag anser att indicierna från spontana fall är de bästa vi har, för de experimentella indicierna är enligt min uppfattning ännu svagare.

Experiment

Tidigt under detta sekel utfördes många experiment med hypnotiserade medier, som ombads att förkroppsliga sina "dubbelgångare". Sedan fann man att dubbelgångarna kunde smaka, lukta och se vad som hände långt borta. Uppgifterna kontrollerades dock så dåligt att vi inte kan vara säkra på att inte alla effekterna berodde på suggestion från experimentledarnas sida.

Sådana experiment upphörde mer eller mindre på tjugotalet och började igen först när Tart utförde sin välkända serie med Robert Monroe och miss Z. Monroe (som då kallades mr X) var med om nio sessioner i laboratoriet, men lyckades bara få två kortvariga utomkroppsliga upplevelser och såg inte det avsedda föremålet. Resultaten med miss Z var dock spännande.

Hon sov i en säng i ett rum. Ovanför henne fanns ett observationsfönster, genom vilket hon kunde ses från ett annat rum. Ovanför detta fönster fanns en hylla på vilken Tart placerade fem siffror, och ovanför dem ett svart plastur. EEG togs hela tiden, och man antog att miss Z inte skulle kunna lämna sängen utan att det syntes på kurvan. Som många känner till såg hon rätt nummer under en av sina fyra nätter där, och rapporterade det till Tart. Detta var spännande av två skäl. För det första tycktes det bevisa att ESP var möjlig under utomkroppsliga upplevelser, men för det andra, vilket var viktigare, verkade det som om denna perception var bättre än "vanlig" ESP. Fast det kan vara svårt att fånga utomkroppssyn i ett laboratorium, var den helt riktig när detta skedde.

Upphetsningen blev dock inte särskilt

långlivad. Detta är fortfarande det enda experiment där man lyckats så häpnadsväckande väl, och det finns flera skäl att tvivla på att resultatet var paranormalt. Tart själv överväger den ganska långsöktta möjligheten att miss Z gömde en spegel och ett par stänger i sin pyjamas, eller att hon undermedvetet kunde ha sett den mycket svaga spegelbilden i klockan. Han tror visserligen inte att det gick till så, men han drar ändå slutsatsen att hennes "avläsning av numret inte kan betraktas som avgörande bevis på en parapsykologisk effekt".

Andra inslag bekräftar denna slutsats. Miss Z kunde inte "se" ett annat föremål som placerats i observationsrummet. Villkoren skärptes inför en femte natt, men hon kunde inte fortsätta sin medverkan. Dessutom påpekar Parker helt riktigt att EEG-kurvan skymdes av en massa 60-periodiska störningar, vilket är exakt vad man skulle kunna vänta sig om miss Z hade försökt röra på sig för att se föremålet.

En annan svag punkt är att Tart gick in i försökspersonens rum och lade föremålet på hyllan i hennes närvaro. Självfallet visade han det inte för henne, men det borde över huvud taget inte ha varit nödvändigt.

Det är synd och skam att ett experiment med så många brister och med så tvivelaktigt resultat skall vara det enda där man har fått ett sådant spännande resultat och att denna försöksperson inte kunde delta i några fler experiment.

Sedan dess har resultaten inte varit lika dramatiska. Ingo Swann kunde kommentera och rita av ett antal föremål såpass bra att en domare kunde para ihop alla åtta riktigt. Detta experiment har dock inte dokumenterats tillräckligt detaljerat för att man skall kunna vara säker på hur det utfördes, och en rapport nyligen (Mitchell 1981) säger bland annat att det bara var ett i en rad experiment som inte rapporterats.

Osis annonserade efter personer med förmågan att ha utomkroppsliga upplevelser, och testade fjärrsyn hos omkring 100. De flesta trodde att de skulle se föremålet, men det verkar som om de flesta hade fel. Osis drog slutsatsen att de lurade sig själva och att de inte hade haft några äkta utomkroppsliga upplevelser, men då uppstår den besvärande, och viktiga, frågan vad som skall räknas som utomkroppslig upplevelse.

Hur man än definierar utomkroppsliga upplevelser, får man anta att dessa människor hade sådana, och inte skulle väl någon parapsykolog vilja påstå att vi skulle kunna skilja psi från slumpmässiga lyckträffar på så sätt att vi kan skilja äkta upplevelser av detta slag från falska, eller hur?

En av Osis' försökspersoner (Alex Tanous) var framgångsrik och deltog i några av de intressantaste experimenten med utomkroppsliga upplevelser, med hjälp av en optisk bildanordning. Denna var avsedd att avgöra om Tanous använde utomkroppslig syn (sinnesförmåelser lokaliserad till en bestämd plats) eller allmän ESP under sina utomkroppsliga upplevelser, Osis påstod att resultaten talade

till förmån för den "exosomatiska hypotesen", det vill säga att någonting faktiskt lämnade kroppen, färdades till lådan och tittade in genom tittfönstret.

De resultat som han grundade denna slutsats på var dock synnerligen marginella. Poängen (som angav lyckade eller misslyckade försök) delades i två hälften (första och andra) beroende på vilken säkerhet Tanous känt efter varje försök, och de analyserades med avseende på färg, bild och läge. På det hela taget var de inte signifikanta, och Osis' positiva slutsats vilade bara på vissa delar av analysen.

I samband med senare experiment (Osis och McCormick 1980) har Osis påstått att töningsmätare som placerats i närheten av föremålet gjorde större utslag när ett försök lyckades än när det misslyckades, vilket skulle bekräfta att Tanous var närvarande vid föremålet. Även i dessa välpublicerade experiment kom dock det samlade resultatet att ligga nära slumpnivån, vilket ger oss anledning att tvivla på Osis' entusiastiska slutsatser.

Blue Harary, som har gett oss mycket information om de utomkroppsliga upplevelsernas fysiologi, testades också i fråga om ESP, men enligt Rogo var han bara "sporadiskt framgångsrik".

Andra experiment har bland annat omfattat försök att framkalla utomkroppsliga upplevelser hos frivilliga försökspersoner (Palmer och Lieberman). Där lyckades man åstadkomma att försökspersoner fick upplevelser som de betecknade som utomkroppsliga men inte att försökspersonerna fick tillförlitliga ESP-poäng, och naturligtvis ger denna metod anledning till ännu mer besvärande frågor om vad som skall räknas som utomkroppsliga upplevelser.

Det har gjorts flera försök att skilja äkta utomkroppsliga upplevelser från falska på grundval av huruvida korrekt paranormal perception äger rum eller inte. Osis och Hart är bara två personer som har försökt med detta, men jag tror det är dömt att misslyckas på grund av vår bristande förståelse av psi. Och om vi inte kan göra denna åtskillnad, är vi tvungna att acceptera att de flesta utomkroppsliga upplevelser ger upphov till felaktig "perception".

Jämsides med utomkroppslig syn har man också experimenterat med spårning. Om någonting lämnar kroppen vid utomkroppslig upplevelse, borde man kunna spåra det på något sätt. Faktiskt har omöjligheten att spåra något fått vissa att helt förkasta föreställningen att någonting lämnar kroppen. Förvisso är denna spårning svår. Det fanns ett berömt experiment, där det verkade som om Blue Harary kunde påverka uppträdandet hos en av sina kattungar. Medan han hade en utomkroppslig upplevelse, rörde sig och jamade katten mindre, där den var på ett öppet fält. Andra prov med fysisk apparatur, mänskliga observatörer och andra djur har dock typiskt nog givit föga eller intet resultat i fråga om spårning. Morris' slutsats av forskning vid Psychical Research Foundation stämmer förmodligen in på alltsammans.

Han sade: "På det hela taget kunde inga spårare upprätthålla en konsekvent mottaglighet av det slag som skulle tyda på en

verklig spårning av en utsträckt aspekt av jaget."

Indicierna är svaga

Jag har bara skummat dessa forskningar, men jag skulle vilja fråga vilka slutsatser de kan stödja. Det sägs ofta att osedvanliga anspråk kräver osedvanliga bevis. Men jag skulle hellre vilja utgå från att det är helt vanligt att någonting kan lämna kroppen och utföra dessa paranormala handlingar.

Antag för ett ögonblick a priori att det sannolikt förhåller sig på det viset. Tyder då indicierna på att det är så? Det anser jag inte. De indicier vi har är svaga, självmot-sägande och statistiskt mycket marginella. Jag anser att den rimligaste slutsatsen är att paranormala händelser sällan, om ens någonsin, brukar ingå i de utomkroppsliga upplevelserna.

Faktum är att om man ser sansat på indicierna förefaller det mig som om det som är spännande, dramatiskt, attitydförändrande och ytterst viktigt med utomkroppsliga upplevelser inte är de förment övernormala aspekterna, utan själva upplevelsens natur. I så fall är det slöseri med tid att koncentrera så stora ansträngningar på att söka efter psi i dessa upplevelser. Det kanske finns där, kanske inte, men det är inte den enda aspekten man bör forska i, eller ens den viktigaste.

Intressantare är frågorna om upplevelsens natur. Varför förefaller den så verklig, och varför påverkar den folk så djupt? Vad är den utomkroppsliga världen, varifrån kommer dess innehåll och varför tycks den påverkas av tanken? Varför äger utomkroppsliga upplevelser ibland rum när man slappnar av, ibland när man råkat ut för en olyckshändelse eller har det stressigt och ibland till synes utan någon som helst anledning? Varför upplever man säregna känslor vid åtskillnad från kroppen och återkomsten till denna? Varför är tunnelupplevelsen så vanlig och silversträngen så sällsynt?

Jag anser att det skulle vara mest fruktbarare för oss att ägna oss åt dessa frågeställningar.

Utan tvivel kommer diskussionerna om psi, och sökandet efter psi, att fortsätta, men jag skulle vilja se framåt. Hur långt kan vi ha nått om hundra år, eller bara om tio? På vilket sätt kommer diskussionerna att ha lösts, och på vilket sätt kommer våra löpande forskningar att se ut i det perspektivet?

Personligen tror jag att de forskningar vi hittills har bedrivit kommer att framstå som ganska överflödiga. Jag tror inte vi kommer att lösa problemet genom att på allt fyndigare sätt leta efter de sällsynta paranormala händelserna.

Jag tror snarare att vi kan få se två olika forskningsprogram, där det ena baseras på idén att någonting lämnar kroppen, och använder forskningsmetoder av det slag vi är vana vid inom parapsykologin, medan det andra baseras på idén att de utomkroppsliga upplevelserna är av psykologisk art.

Så småningom kommer det ena programmet att utvidgas och utvecklas allt mer, medan det andra kommer att försvinna. För att uttrycka det som Lakatos: den ena kommer att ge ett progressivt problemlösnings, det andra ett degenererande.

Den framtida forskningens väg

Vilket blir då vilket?

Jag vill inte uppehålla mig vid den första metodens teoretiska och empiriska svagheter, utan hellre i stora drag säga vart jag tror att den andra metoden kan föra oss. Jag kan inte säga att jag kan föreställa mig på vilket sätt den kommer att utvecklas i den parapsykologiska forskningens "andra århundrade". Om jag kunde förut-säga det, skulle jag antingen vara synsk, eller också skulle det inte behövas hundra års forskning.

Men jag skall gärna unna mig att spekulera lite om hur färden kan börja.

Det mest spännande med färden tror jag är att vi kan finna att psykologin och ockultismen börjar närma sig varandra. Jag tror åtminstone att vissa idéer från ockulta och magiska läror kan ge ett slags vägledning. Det skulle verkligen vara ironiskt om sådana idéer, som parapsykologin i stor utsträckning har undvikit, skulle komma att bli användbara för psykologerna. Men låt mig försöka förklara vad jag menar!

Om de utomkroppsliga upplevelserna ses som ett förändrat medvetandestillstånd, då behöver vi en teori om dessa tillstånd inom vars ramar vi kan förstå sådana upplevelser. Precis som med alla andra icke kartlagda områden, kan vi börja med att leta efter en karta som ger oss de stora dragen; och det har faktiskt gjorts många försök att kartlägga upplevelsernas "rymder".

Analogin med rymder och kartläggning är inte bara ytlig. Att utforska medvetandestillstånden är i hög grad som att utforska inre rymder. Precis som gränserna mellan länder och kontinenter ibland dras ganska godtyckligt, på samma sätt åtskiljs och etiketteras vissa medvetandestillstånd godtyckligt; men liksom vissa länder skiljs åt av floder och bergskedjor, hav och oceaner, på samma sätt anser jag att det finns naturliga gränslinjer mellan vissa medvetandestillstånd. Vissa ligger närmare andra och vissa längre bort. Vissa gränser är lätta att kors och andra svåra. Jag tror att vissa till och med kan vara "högre" än andra i en hierarki av förmågor.

Men om en karta över sådana rymder är vad vi behöver, hur skall vi då bära oss åt för att skapa den? Ett svar är att vi kan gå på upptäcktsfärd och dokumentera det vi finner.

Naturligtvis har många varit där förut. Mystiker, meditatörer, magiker och andra har försökt beskriva sina utforskningar och har mycket att tala om för oss, om vi vill höra på. Tydliga drömmar ligger till exempel mycket nära utomkroppsliga

upplevelser, men vanliga drömmar gör det inte alls. Medvetandet när man är vaken liknar mycket utomkroppsliga upplevelser, men skils från dessa av något slags barriär – utomkroppsliga upplevelser tycks vara någonting avskilt i detta avseende. De är svåra att få när man är vaken, men lättare när man har tydliga drömmar.

Sådana vaga uttalanden kanske inte ser ut som om de för oss särskilt långt. Beskrivningen verkar alltid otillräcklig. Nu kanske vi dock kan förena denna kunskap med en psykologisk ram för att beskriva den, och få en skymt av en framtid där sådana uttalanden kommer att verka psykologiskt vettiga.

Som ett litet exempel har jag tidigare föreslagit att för att få en utomkroppslig upplevelse behöver man konstruera en tänkt utsiktspunkt, och för att denna skall vara övertygande måste man helt avskäras från, eller helt ignorera, sinnesintryck som upprätthåller den normala utsiktspunkten. Så länge dessa villkor uppfylls, kan den utomkroppsliga upplevelsen fortsätta, men om sinnesintryck som har en tendens att stabilisera den normala synen tränger sig på vid sidan av den utomkroppsliga upplevelsens "annanstanssyn", kommer den normala kroppsbilden och utsiktspunkten med nödvändighet att segra. De är starkt utvecklade scheman.

Det finns alltså ett slags förbjudet område – ett mellantillstånd som inte kan upprätthållas. Det är av detta kognitiva skäl som man så ofta tycks rusa in i kroppen igen. Detta kanske kan förklara Crookalls iakttagelse att medvetandet utplånas när man återvänder från en astralprojektion.

Man bör inte ringakta de rön som gjorts av astralprojektionens förespråkare, eller ens själva teorin. Som jag tidigare hävdar anser jag inte att idén om en avskiljbar astralkropp verkar vettig, men däremot anser jag att hela föreställningen kan säga oss mycket om upplevelsens natur.

En aspekt som intresserar mig särskilt är den urgamla satsen "lika attraherar lika". Den principen används i många magiska bruk när man utformar och utför ritual och i sådana aktiviteter som att finna inre vägar och att höja sig till högre plan. När man tänker dras man till liknande tankar. Tänk på en vacker plats och du är där! Tänk onda tankar och du lockar till dig det onda!

I vårt normala medvetandestillstånd har detta marginell relevans. Vi kan kanske se hur det fungerar i minnet, men yttervärlden är mycket livligare än våra flyktiga inre bilder. I vissa förändrade medvetandestillstånd beskriver dock satsen "lika attraherar lika" exakt vad som händer.

I en utomkroppslig upplevelse är tanke lika med handling. Att tänka på en plats är att vara där, och om man tänker på en sak manar man fram andra, liknande saker. Skillnaden mellan tillståndens beskrivs i ockulta ordalag som en skillnad i vibrationerna. Den fysiska världens långsammare vibrationer jämförs med astralplanets och de högre planens finare. Personligen anser jag inte att analogin med vibrationer är till någon hjälp, men det som beskrivs tror jag är en giltig skillnad, och en skillnad

som är vettig om den utomkroppsliga upplevelsen är ett förändrat medvetandestillstånd. Kanske är vibrationsnivåer ekvivalenta med sätt att tänka eller bearbeta information.

En annan giltig idé är den om de högre och lägre planen. Om man tar dem alltför bokstavligt, är de absurda. Astralplanet är uppenbarligen inte någon plats i skyn, full av elementarandar som väntar på att få utsätta mänskligheten för sitt nästa rackartyg.

Inte heller tror jag att det ena planet "tränger in i" de andra, som teosoferna vill få oss att tro. Däremot tror jag att läror om de olika planen stämmer mycket väl överens med upplevelserna i de förändrade tillstånden. Och astralplanet, som man "besöker" när man har utomkroppsliga upplevelser, är faktiskt allt som det förmodas vara, en "tankeskapad värld", en "illusionens värld", en värld där tanken skapar.

Detta är vad vi bör vänta oss om det helt skapas av fantasin, men vi vet så litet om fantasins värld och är så litet intresserade av den. Det vi måste lära oss av den ockulta kunskapen är att fantasin har en viss struktur och att den kan användas och utforskas på många olika sätt. Dessa skulle jag vilja säga är de olika planen.

Om vi skall komma någonstans längs dessa riktlinjer är det två saker vi måste göra. För det första måste vi lära oss att komma in i och kontrollera de olika medvetandestillstånden. Därför behöver vi experimentatorer som kan uppleva dessa tillstånd, och här blir lärorna från dem som gått före värdefulla. För det andra måste vi sätta våra rön i relation till psykologin.

Jag hoppas att vi en dag skall kunna förstå minnets organisation på ett sådant sätt att vi får rättsida på vårt sätt att använda det när vi "färdas" astralt och får tillgång till den kognitiva kartan. En dag kanske vi har en kognitiv psykologi som kan beskriva olikheterna i sättet att tänka mellan tillstånden, som tillåter oss att förutsäga hurdana dessa tillstånd blir, vilka som mest liknar varandra och hur de allesammans kan näs.

Jag ser fram mot en de förändrade tillståndens psykologi som ger oss kartor på sina egna villkor, men också ger oss en vettig uppfattning om vad astralplanet, det eteriska planet och de högre planen är.

Om vi hade dessa former av psykologi tror jag att vi skulle se att utomkroppsliga upplevelser bara är ett av oerhört många spännande tillstånd där vi kan utforska vår egen fantasi värld. Till det behövs ingen annan kropp, förutom den som skapas av fantasin, och astralvärlden är likaså en skapelse av det enskilda psyket. Likheterna mellan olika människors upplevelser beror på likheter i vårt sätt att tänka. I detta schema behövs inga "exosomatiska" teorier om utomkroppsliga upplevelser, och idén att det paranormala äger rum under sådana upplevelser blir helt överflödigt.

Kanske är de utomkroppsliga upplevelserna psiframjande tillstånd, men i så fall är detta bara ytterligare en intressant detalj. Någonting kanske överlever den kroppsliga döden, men de utomkroppsliga

upplevelserna har enligt min uppfattning inte mycket med den saken att göra.

Jag har bara redogjort i stora drag för några av de vägar längs vilka jag tror att den här metoden kan ta oss, men jag skulle tro att den kommer att bli fruktbar – en metod som går ut på samarbete mellan nya och gamla idéer, en metod som kommer att leda till ett progressivt forskningsprogram.

Däremot tror jag att sökandet efter andra kroppar, eller efter indicier på psi under utomkroppsliga upplevelser, inte kommer att bli fruktbar och inte kommer att nå längre än hittills. Det kommer aldrig att motbevisas. Det kommer helt enkelt att läggas åt sidan när den andra metoden gör sina framsteg.

Om jag har rätt så har parapsykologin ett tydligt val. Å ena sidan kan vi begränsa vårt intresse till psi-fenomen. Det skulle betyda att överlåta psykologisk forskning om utomkroppsliga upplevelser, spöksyner, poltergeistfenomen och upplevelser i dödens närhet åt andra. Parapsykologerna blir då ännu mer isolerade, i stället för att dela sin sakkunskap och erfarenhet med andra. Om den psykologiska forskningen gör goda framsteg, kommer parapsykologerna helt enkelt att hamna på efterkälken.

Å andra sidan skulle vi kunna bekräfta att utomkroppsliga och liknande upplevelser skall ingå i parapsykologin, hur de än må förklaras. Vi skulle kunna utföra både psykologisk och parapsykologisk forskning tillsammans, och med öppet sinne intressera oss för resultaten, vart de än leder, och jag är säker på att de kommer att leda oss till någonting spännande.

I det här fallet skulle parapsykologin bli mer produktiv och värd att ägna sig åt. Den skulle delvis täcka samma område som andra discipliner och dela idéer med dem, och den skulle kunna ge ett genuint bidrag till förståelsen av människosinnet. Inte bara det, den skulle också kunna använda sig av sitt speciella förhållande till de ockulta och magiska idéerna.

Nå, jag vet vilket alternativ jag själv helst skulle vilja se. Parapsykologins andra århundrade kan bli med eller utan de utomkroppsliga upplevelserna, men det kommer att bli en mycket fattigare framtid utan dem.

Översättning GUNNAR GÄLLMO

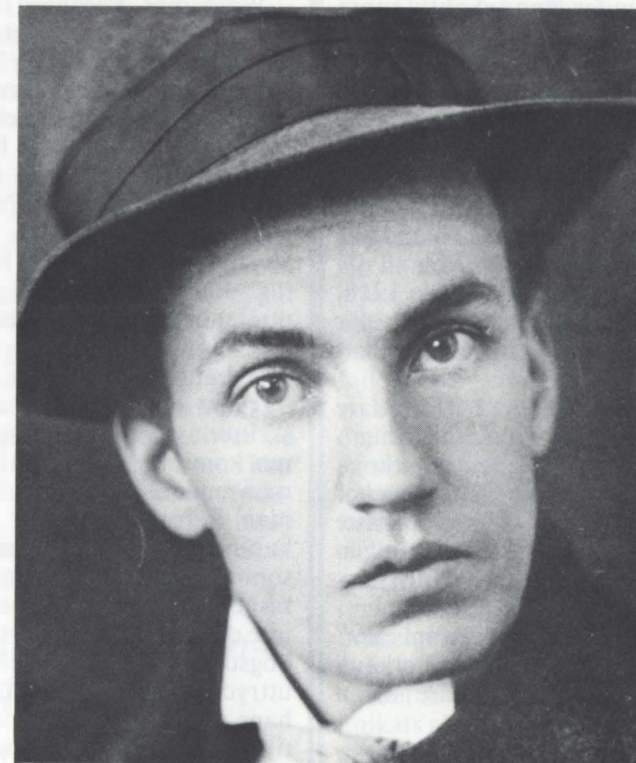
Anm. Dr Blackmores uppsats är hämtad från tidskriften *Parapsychology Review*, november – december 1982. Framställningen har hållits som anförande vid den parapsykologiska stiftelsens konferens "Parapsykologins andra århundrade" i London 13 – 14 augusti 1982. Dr Blackmore arbetar vid *Brain and Perception Laboratory*, Bristoluniversitetet, England.

En bibliografi har lämnats översatt. Vi hänvisar de intresserade till *Parapsychology Review*.

Sökaren Dan Andersson

Intresset för indisk religion och visdom ökar i vår tid. Allt fler människor konfronteras med sina egna djupa andliga behov, samtidigt som de finner att kyrkan inte kan ge tillfredsställande svar på deras frågor. Därför vänder de sig till hinduism eller buddhism, som kanske har mer av andligt djup och livsvisdom att erbjuda. Denna brytning mellan traditionell kristendom och indisk religion fanns redan hos en av våra mest omtalade och populära författare, som levde i början av detta sekel, nämligen Dan Andersson.

Av Bengt Petersen

"Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången, det är något bakom stjärnor, bakom heta hjärtat mitt."

Dan Anderssons liv

Diktaren Dan Andersson föddes i Grangärde finnmark i Dalarna, där han också växte upp. Det var en fattig och ödslig trakt med mycket våld, superi och osedlighet bland befolkningen. Det är omvittnat att både Dan Andersson och hans far ägde en revolver för att skydda sig. De flesta i trakten var analfabeter. Skrock och vidskepelse frodades. "Det var en sällsam värld. Milsvida ödeskogor med kärr och mossar, det främmande folket (finnar) med främmande språk och seder, en fattigdom, som vi inte kan föreställa oss, de svarta kolarna med sitt fantastiska arbete, elden och röken från milorna i natten, som stod runt om mörk och full av hemlighetsfulla makter, dagar fyllda av arbete och sjukdom, trångboddheten i de rökiga portena, sägner och skrock som berättades från generation till generation." (Ur Waldemar Bernhard: "En bok om Dan Andersson".)

Trots fattigdomen växte Dan Andersson upp i ett hem präglad av kultur och moral. Hans far, Adolf Andersson, framstår som en god, hjälpsam och kraftfull människa. Han var skollärare, sedermera jordbrukare och skomakare, djupt kristen men utan att tillhöra något samfund, utom Svenska kyrkan. Han hade en stor familj att försörja, men trots det hade han tid och kraft att ta sig an andra och hjälpa dem som hade det sämre. Adolf Andersson arbetade för att utbreda gudsfruktan och nykterhet. Han anordnade ibland gudstjänster i skolsalen och höll då själv predikan. "Hans religiösa åskådning var hård och lagisk, men konsekvent, som den var hos de gammaltroende." (W. Bernhard.) Faderns stränga men också förtröstansfulla religiositet visar sig i de ord han yttrade efter sonen Dans död: "Ja, Dan var nog den enda avgud jag hade. Nu har Herren tagit honom. Han vet väl bäst själv vad han gör." (Ur Anne-Marie Odstedt: "Dan An-

dersson. Liv och diktning".)

Fadern hade stor betydelse för Dan Andersson. Mycket av diktarens religiösa kamp kan säkert spåras tillbaka till den stränga och hårda religion han som barn mötte i sitt hem. Han uppfattade själv sin barndom som mycket mörk trots att han hade goda föräldrar. Hemmets stränga religiositet plågade honom. Några bibelord han hört av fadern skrämde honom: Det är förfärligt att falla i den levande Gudens händer. I den självbiografiska romanen "De tre hemlösa" har Dan Andersson skildrat den skräck och fruktan som religionen ingav honom.

Dan Andersson gick inte mycket i skolan. Men i hemmet fick han undervisning av fadern. Det fanns ett stort intresse för litteratur och kultur i hemmet. Fadern skrev dikter, och modern var mycket musikalisk.

Dan Andersson kunde aldrig finna sig tillrätta med det hårda kroppsarbetet. Han var vek och drömmande, ville

helst läsa, spela fiol och dikta. Men han var ändå tvungen att hjälpa fadern, när denne var jordbrukare, och att försörja sig med olika arbeten: som kolare, skogsarbetare, dikesgrävare, gårdfarihandlare, folkskollärare, journalist m m. Av stor betydelse för honom var en kurs på Brunnsviks folkhögskola 1914–1915.

Han var under lång tid aktiv inom nykterhetsrörelsen, erhöi anställning som ombudsman och fick resa Sverige runt och hålla föredrag om nykterhetsfrågan.

Under hela sitt liv var han en vandrare och bohem. Han hade svårt att finna sig tillrätta någonstans. Ibland bodde han hos föräldrarna, ibland hos vänner i Stockholm och ibland på andra ställen. Han gifte sig 1918. Hemmet blev en fast punkt för honom, men han var fortfarande rotlös.

Han debuterade som författare 1914 med boken "Kolarhistorier". Den är delvis skriven i en kolarkoja. Sedan gav han ut ett flertal böcker fram till sin död. Som hans viktigaste verk brukar man räkna diktsamlingen "Svarta ballader" (1917) och de självbiografiska romanerna "De tre hemlösa" (1916) och "David Ramms arv" (1919). Han blev dock aldrig erkänd och uppskattad som författare förrän efter sin död.

Dan Andersson avled 1920 genom en olyckshändelse. Han hade tagit in på ett hotell i Stockholm. Hans rum hade behandlats med cyanväte mot ohyra, men efter behandlingen inte blivit ordentligt utvädrat. På morgonen fann man Dan Andersson död i sängen.

Dan Andersson och kristendomen

Dan Andersson grubblade mycket över de stora frågorna om lidandet, skulden och döden. Han kunde aldrig göra sig fri från den stränga gudsbild han fick i barndomen – även om han ofta revolterade mot den. Det kan vara av intresse att anföras vad Waldemar Bernhard, som var personlig vän med Dan Andersson, har att berätta. De två vännerna diskuterade religion. "Jag gjorde en respektlös anmärkning, och Dan blev plötsligt så allvarlig, att han nästan förskräckte mig, blev grå i hyn, huden spänd, och med stela, hårda läppar sade han: så skall du inte säga, korset har betytt mycket, korset, lidandets tecken, är en djup symbol för vårt liv – korset är en stor sanning." – Man lägger märke till att han talar om korset som symbol och tecken. Den tränga bokstavstron lämnade han tidigt bakom sig.

Bernhard har en del att berätta som visar hur beroende Dan Andersson

var av sin barndoms mörka och stränga religion. Dan säger: Kristendomen är "ett nålsöga, pessimistisk, mörk och förfärlig. Pessimism inför människolivet är kännemärke på all verklig religion, man skall förakta egendom, hata sig själv, sitt eget liv, hata far och mor – som det står skrivet."

Waldemar Bernhard skriver, när han tar upp Dan Anderssons påverkan från Dostojevskij: "Dostojevskij aktade evangeliernas Jesus, men ringaktade Paulus och den officiella kristendomen – precis som Dan Andersson gjorde." Men: det förekommer inte någon kritik av Paulus i Dan Anderssons böcker. I sina dikter använder han gärna ord från just Paulus. Bernhard kanske grundar sitt uttalande på muntliga samtal, som vi inte känner till.

B Lauritzen menar i förordet till "Tryckt och otryckt", efterlämnade skrifter av Dan Andersson, att dikta- ren kom att återknyta till kristendomen under sitt sista år. Men Waldemar Bernhard avvisar detta. Dan kunde aldrig omfatta den kristna försöningsläran. Han hade den största respekt för sin fars tro, men han kunde inte dela den. För honom var det allra högsta något som aldrig kunde uttryckas i ord. Ändå förekommer i hans dikter ständigt böner och tilltal till Gud. Som exempel kan vi ta några rader från "En vaknatt", skriven 1920, diktarens dödsår.

*Om kval, om död, om allt du vill,
jag faller ned och her:
Allt som gör ont, det hör oss till,
giv mer, o Gud, giv mer.*

Anne-Marie Odstedt har säkert fångat något väsentligt i Dan Anderssons personlighet, när hon påpekar att han inte har någon bestämd linje i sitt religiösa sökande. Han är inne på många olika linjer samtidigt. "Han går nämligen ständigt fram mot något nytt, men han återvänder lika ständigt till det som varit", skriver hon i "Dan Andersson. En levnadsteckning".

De centrala öskarfrågorna för Dan Andersson är inte om det finns en Gud och om Bibeln är sanningen. Han kritiserar en naiv bibeltolkning och bokstavstro, men hans religionskamp är inte så mycket en kamp med Bibeln som med sin barndoms gudsbild och religiösa föreställningsvärld. Han förnekar aldrig att det finns en högre verklighet.

Dan Andersson har en alldeles bestämd syn på Bibeln. Han söker dess djupaste innebörd. Bibeln är för honom bärare av eviga sanningar. Den är också en väg till sanningen och till den absoluta verkligheten bortom det jordiska och mänskliga. Bibelns formuleringar och ytre skal hör den

mänskliga världen till – men det gör inte själva kärnan i de bibliska skrifterna.

Jan Arvid Hellström som är teolog, är kanske den forskare som bäst förstått Dan Anderssons religiösa föreställningsvärld. Han menar att man måste förstå Dan Andersson utifrån dennes egna förutsättningar. "Dan Anderssons religionsuppfattning bygger inte på en egen ideologi eller konstruktion, utan *den kan sättas in i en bestämd religiös tradition*." Dan Andersson var starkt påverkad av den västerländska kristna dualismen mellan "jordiskt-evigt och kroppsligt-andligt och tanken på den eviga världen bortom och bakom det tillfälliga". Denna dualism går i första hand tillbaka på den platonska filosofin. Genom nyplatonismen kom den att starkt påverka kyrkans teologer, speciellt under medeltiden. Dessa teologiska och filosofiska tankar finns i hög grad i den medeltida kristna mystiken. Dan Andersson har "ambitionen att framträda som en modern företrädare för denna gamla filosofiska och religiösa tradition, som en modern mystiker".

Dan Andersson var speciellt influerad av den medeltida kristna mystikern mästare Eckehart. Kontakten med den mystiska traditionen gjorde att han på samma sätt som andra mystiker "började använda sig av *ett annorlunda religiöst språk*, som innehöll bl a en rad religiöst laddade signalord", ord som "förmedlade det osägbara". (Jan Arvid Hellström.)

Men Dan Andersson hade svårt att acceptera Eckeharts personlige Gud. Han ville tänka sig att den personlige Guden kanske bara var en symbol för den allra högsta verkligheten. Men i själva verket var även Eckehart inne på idén om en mer opersonlig Gud bortom den mänskliga Guden. Detta var dock inte Dan Andersson medveten om. Han stod troligen närmare Eckehart än han själv visste om.

Mycket i Dan Anderssons religiösa tänkande återfinns hos Eckehart. Hellström skriver: "Dan Anderssons frälsningsväg genom rening till förenig med Gud, Det Ena, finns klart uttalad också i Eckeharts teologi med de tre stegen *reningen, upplysningen och föreningen*." Vissa av Dan Anderssons centrala religiösa termer – ljus, bortom, bakom – finns i Eckeharts skrifter. "Den höga sängen" eller "den allra högsta sängen" var mycket betydelsefulla ord för Dan Andersson. De betecknade det allra högsta, det bortom-jordiska, som vi aldrig helt kan förstå. Även dessa återfinns hos Eckehart.

Men Dan Andersson var även bekant med andra kristna mystiker. Det är känt att han läste Thomas a Kempis och Jakob Böhme.

Jesusgestalten förekommer inte ofta i Dan Anderssons diktning. Man kan inte finna någon direkt uppgörelse med Jesus hos dikta- ren. Men han tycks förkasta försöningsläran. "Jesu försöningsdöd, hans offer och ställföreträdande lidande hör för Dan Andersson samman med bilden av den hämnande och straffande guden och därmed också med den jordiska sången och den mänskliga formen av vedergällning", skriver Jan Arvid Hellström. För Dan Andersson blir Jesus en lärare och undervisare mer än en frälsare. Korset blir en symbol för mänsklighetens lidande, inte för Jesu försöningsdöd.

Dan Andersson och indisk religion

Framför allt under sina sista levnadsår intresserade sig Dan Andersson för indisk religion. Han läste bl a den berömda boken "Bhagavad-Gita". 1915–1916 hörde han en serie föreläsningar på Stockholms Högskola av Sri Ananda Acharya. Dessa behandlade den indiska religionen. Dan Andersson skrev: "För min del var jag helt enkelt hänförd. Har aldrig kunnat föreställa mig något så oerhört i fråga om framställningen av det oerhörda."

Bhagavad-Gita kom att betyda mycket för Dan Andersson. Denna bok förkunnar bhakti-fromheten. "Bhakti är inte en människokraft, den är Guds egen högsta kraft, men en människa kan bli i stånd att mottaga den." (Ur Walther Eidlitz' förord till en svensk översättning.)

Anne-Marie Odstedt beskriver bhakti så här: "Bhakti är hängivandets, kärlekens väg till Gud. I Gud såsom kärlek förklaras allting i tillvaron, och människan fullföljer Guds mening med henne, i samma mån som hon förmår förverkliga denna kärlek i sitt liv. Indiern menar, att det är alldeles likgiltigt huruvida Gud har egenskaperna barmhärtig, allsmäktig, rättvis m m. Den som lever i Kärleken har nått långt ut över detta och även över allt, som kallas straff eller belöning eller dylikt. Hela universum är en uppenbarelse av Kärleken."

I ett brev utlägger Dan Andersson sina tankar om Bhagavad-Gita och indisk religion: "Ty Gita är inte en bok. Den är den eviga visdomens läkande leende, ett ansikte klart vänt mot livets förfärlighet, men fyllt av sådan frid, ett flöde av den eviga kärlekens ljus, som förtar fruktan, min största fiende. Ingen filosofi talar så direkt till mig som den indiska. Kan- ske är det därför att jag icke fullt kan fatta, vad den västerländska filosofin vill mig, jag kan ej dess språk. Indiern säger samma sak på ett enklare sätt. Hans väg är rakare. Därför att hans

mål är klarare."

I ett brev har Dan Andersson också beskrivit hur svårt det är att praktisera den indiska visdomen. "Det är svårt för en född däre att bli en vis, det är svårt för en sömnlös hypokonder att öva sig i Yoga. Det är svårt att i begärens, villornas och skenets värld, för en, som är genomglödd av lidelse, att tro på en fast punkt inom sig själv, att befalla med makt sitt eget stormiga hjärta att tåga och vara stilla, och lära sig den kroppsliga gymnastikens och den lugna andhämtningens svåra konst, att vara stilla och fast även inför dödens och syndens an- ten, att icke frukta, hata eller vredgas. Det är svårt att öva Yoga."

Men Dan Andersson tycks i den indiska religionen ha funnit något som passade hans intresse för mystik. Han fann en gudsbild mera "ren" från de människoliknande dragen, som han inte kunde förlika sig med. Bhakti kan också ha hjälpt honom över de skuld- och syndakänslor som han hade. Gud var en upphöjd, allomfattande kärlek. Men samtidigt ser man i breven hur svårt han hade att praktisera den indiska livshållningen.

Kristendom och indisk religion hos Dan Andersson

Vid slutet av sitt liv, troligen en bit in på 1920, skrev Dan Andersson följande dikt:

*O, Krishna, vägen blott framåt
ditt folk du visat har,
men hotar ej den bittra gråt
och sorg och synd som var?
För svar för mig din lära är,
för stolt ditt höga råd.
Den hörda jag sen länge här,
den lättas blott av nåd.*

B Lauritzen tolkar dikten så att Dan Andersson inte fann tillfredsställelse i den indiska religionen, utan var tvungen att återvända till den kristna nådeläran för att vinna frid. Men diktarens vän Waldemar Bernhard menar att en sådan tolkning är en "löjlig konstruktion". Och dikten har en fortsättning, som Lauritzen endast meddelar i petit:

*Men nåd finns ej i stjärnors ljus
och ej i rosens doft.*

Bernhard försäkrar att Dan Andersson in i det sista var en agnostiker, en sökare. Och hans intresse för Indien var stort.

I romanen "David Ramms arv" (1919) finns en laddad scen, som troligen är mycket central för förståelsen av Dan Anderssons religiösa åskådning under de sista åren. Den mystiska

upplevelse som han här beskriver är nog rätt så unik i den svenska litteraturen. Och man måste anta att det är diktarens egen åskådning det gäller.

"Men Han var även i mig som skjutit skunken, han var i djurets orenhet, i skökans spott och spyor, i baronens lilla högfärdiga hjärta och i de brinnande rosorna på damens kinder. Han var i gatstenen och inne i mitt stackars darrande hjärta. Herre, viskade jag, vad Du är stor och förfärlig, vem vågar sätta sig upp emot Dig? Men Han var mera. Han var rytmen i stjärnornas gång och den enda väldiga sången i det tomma rummet när en gång all jorden tystnat och planeterna gått att vila. Han var Rörelsen, som lät allt hålla ihop eller brista, krossas eller gråta, plågas eller fröjdas. Han var det aldrig förorenade, därför att Han icke hade egenskaper. Och, ser ni, jag vart full av en enda glädje över alltings skönhet, fulhet, förfärlighet och väldighet, och varje liten smutsig detalj försvann, och raseriet och hatet och kärleken och blommorna och förruttnelsen och stanken av det orena döda – allt var, tyckte jag, en väldig sång, en orkester som drog förbi mig i mörkret, ryckande mig med. Och jag knäppte mina händer mot stjärnorna och snyftade: – Detta är Du."

Det är intressant att denna text har tolkats så olika. Gösta Ågren skriver i "Kärlek som i allting bor" (1971) att här "träder fram den indiska religionsfilosofins monistiska, opersonliga Gud", men Jan Arvid Hellström anser att texten är "ett av den kristna mystikens klaraste och mest entydiga nedslag på svensk botten". Denna text är, menar Hellström, "en koncentrerad framställning av hela Dan Anderssons teologi". Jag tror inte man kan säga att detta stycke är antingen kristet eller indiskt. Men de sista orden i citatet, "detta är Du", är den svenska översättningen av de mycket centrala indiska orden "tat tvam asi".

Det går nog inte att få ett bestämt svar på frågan om Dan Andersson stod närmast kristen eller indisk religion. Den frågeställningen var inte aktuell för honom själv. Det viktiga för honom var i stället att nå bortom vår jordiska begränsning, den antropomorfa gudsbilden och allt det motsägelsefulla i vår tillvaro. Och här kunde han ta hjälp av både kristen och indisk mystik.

Källmaterial för denna artikel är främst Waldemar Bernhards biografi "En bok om Dan Andersson (1954) och Jan Arvid Hellströms studie, "Den allra högsta sängen" (1981).

Anm Bengt Petersen studerar teologi vid Lunds universitet. Hans främsta intresse är meditation och mystik.

Hur byggdes pyramiderna?

En ny teori om hur pyramiderna byggdes har lagts fram av den franske kemisten Joseph Davidovits. Davidovits tror inte att de gamla egypterna högg ut stora stenblock, som de sedan med svett och möda släpade upp på pyramiderna längst ramper. I stället tror han att stenblocken göts på platsen. Som indicium för detta nämner han att den typ av kalksten som utgör byggnadsmaterial i pyramidernas inre inte är skiktad som kalksten brukar vara. Gjutningen kan ha tillgått så här: Först tillverkades träformar där stenblocken skulle stå. Dessa fylldes med söndersmulad kalksten som bars upp i korgar. Stenkrosset blandades med aluminiumsalt (t ex slam från Nilen), varefter lut eller soda tillsattes som katalysator för att göra blandningen basisk. Smeten rördes om, och efter några timmar i ökenhettan hårdnade den till sten. Detta förklarar också varför de 2,5 ton tunga blocken ligger så tätt sammanfogade. Sedan ett block hade stelnat kom det ju att bilda sida i gjutformen för nästa block. Davidovits har också undersökt sten från Cheopspyramidens mantel. I denna sten är koncentrationen zeoliter i stensens ytskikt större än i dess inre, påstår han. Slutsatsen blir att ytan består av ett senare påstruket bindmaterial. Röntgen visar också att strukturen i dessa stenar är identisk med strukturen i stenar som han själv har tillverkat med ovanstående metod.

Teorin har den fördelen att det uppenbarligen är fullt möjligt att tillverka sten på det här sättet. Davidovits tror också att de äldsta stoderna på Påskön kan vara gjutna, eftersom stenen i dessa statyer har ett högre luftinnehåll än stenen i de stenbrott där stoderna påstås var uthuggna.

Från vår egen tid är det känt, påstår Davidovits, att häxdoktorer i Bolivia har tillverkat stenamuletter av kalksten som gjutits i formar. För att lösa upp kalkstenen kan användas saft från t ex rabarber eller kaktus.

I Davidovits arbetsrum är ett myller av stenfigurer som han har gjutit själv. När tidskriften Omnis reporter besökte honom göts ett granitblock för att visa hur processen går till. Gjutningen kan inte med blotta ögat skiljas från naturlig sten. Davidovits säger att hans metod för stengjutning är så enkel, och kräver en så primitiv teknik, att han skulle bli förvånad om människor inte hade kommit på metoden förut. Kanske har det funnits högstående stenålderskulturer med

avancerad industriell stenkemi?

Tilläggs kan att när man gjuter i form kan det ofta uppstå vissa defekter, t ex en rand där formhalvorna möts. Ett problem som bl a berör svensk fornhistoria är varför båtstygfolket gjorde sig så mycket besvär med att mejsla in (?) sådana gjutningsdefekter i sina grönstensyxor. Arkeologerna säger att stenhantverkarna gjorde så därför att de ville kopiera bronsredskap. Ja, det är väl det troligaste eftersom även grovhuggna halvfabrikat av båtstyg har påträffats. (Men tänk om yxorna göts kring en kärna av huggen sten?)

Källa: Omni, febr. 1983

Sven Rosén

Sovjetkvinna fängslades för "kosmiskt budskap"

Moskva (TT-Reuter): En sovjetisk kvinna som ägnar sig åt orientalisk mystik och som uppmanat sina anhängare att frigöra sig från sovjet-samhällets tvång har fängslats för förtal av sovjetstaten enligt ungomkommunisternas tidning Komsomolskaja Pravda.

Maja Koljada, geolog till utbildningen, predikade fördelarna med yoga och vegetarisk kosthållning och föreläste i sin lägenhet i Moskva om jordens och universums mystiska krafter, skrev Komsomolskaja Pravda.

Hon hade många anhängare och gav sina beundrare texten till ett "kosmiskt budskap" som talade om de hemliga krafter som verkar på jorden. I texten uppmanades anhängarna även att rena sina sinnen från den moderna civilisationens onda.

Vid rättegången nyligen sade åklagaren att detta var det samma som en förolämpning av sovjetstaten och kommunismens landvinningar.

Tidningen meddelade inte hur långt fängelsestraff kvinnan hade dömts till men det högsta straffet för sovjetfientligt förtal är sju år.

En av hennes medhjälpare, en ung arbetare vid namn Leonid Galkin, skall enligt tidningen snart ställas inför rätta.

(G-P 13 april 1983)

Den vise vill veta, den dåraktige tala.

Koranen

Kontakt

28-årig tjej önskar kontakt med likasinnade. Intresserad av religion, filosofi, yoga, meditation, organisk odling, resor, folkkulturer, alternativa behandlingsformer, hantverk m m. Svar till "Vegetarian, Vänersborg", Sökaren f v b,

Pris för kontaktannonser: 40 öre per ord + 4:- i eftersändningsavgift, dock tillsammans minst 10:-. Moms inräknad

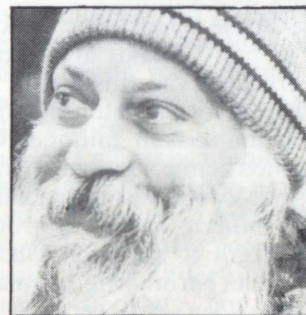
Gåvor

R. Andersson, Strängnäs, 3:-, Laszlo Kele, V. Frölunda, 8:-, Greger Lindell, Uddevalla, 28:-, Gerhard Ljunggren, Huddinge, 8:-, Berndt Ek, Huddinge, 8:-, Per Sätthe, Linköping, 18:-, Lennart Eriksson, Helsingborg, 50:-, Seppo Sinervo, Skutuna, 6:-, Lennart Anderberg, Eslöv, 98:-, Bertil Jarl, Hägersten, 8:-, Marija Blazevic, Västerås, 98:-.

Summa kronor 333:-.

Mycket tack! Red.

Vem är Bhagwan Shree Rajneesh?

Fotografi av Bhagwan Shree Rajneesh Copyright © 1982 Rajneesh Foundation International

Upptäck själv...

INTRODUKTIONSKVÄLLAR
NYBÖRJARKURSER I RAJNEESH-MEDITATION
BAND- OCH BOKFÖRSÄLNING
DAGLIGA MEDITATIONER • TERAPIGRUPPER • INDIVIDUELLA
SESSIONER • BHAGWAN PÅ VIDEO • MEDITATIONSINTENSIV
MUSIKGRUPP

DEEVA RAJNEESH MEDITATIONSCENTER, Surbrunnsgatan 60, 113 27 STOCKHOLM, Tel: 08-327788 / 319204, Postg: 432 2874-1, Bankgiro: 107-9482

JA! Jag vill ha kontinuerlig information om verksamheten på Deeva Rajneesh Meditationscenter

NAMN: _____
ADRESS: _____
POSTADRESS: _____

Gandhi-filmen Forts

statsländer. Filmen kan ju faktiskt "sätta griller" i huvudet på folk. Det är mycket troligt att härskarna i dessa länder tvekar. Filmen Gandhi kan upplevas som farlig.

Debatten om icke-våldets funktion i de samhällen som vi har på jorden 35 år efter Gandhis död är naturligtvis viktig. Och det gäller förvisso inte bara situationen i öst. Även hos oss i väst förekommer aktivt icke-våld. Det är främst riktat mot de hemiska kärnvapnen.

I båda fallen gäller dock att det är först när aktivisterna i likhet med Gandhi kan räkna med stark folklig opinion och uppslutning bakom sina krav, som man kan uppnå bestående resultat. Det gäller i öst och det gäller i väst. Att det är svårare att verka som icke-våldsaktivist i öst är uppenbart. Det ligger i de olika politiska systemens natur.

Ett exempel på att en kraftfull opinion kan få effekt påpekade fredsaktivisten Ingrid Segerstedt-Wiberg i radio (19 april 1983), då hon framhöll att vi i Sverige för en hel del år sedan hade en atomvapendebatt, men att opinionen mot atomvapen i Sverige den gången vann en seger och att numera till och med militären i vårt land anser att vi inte bör ha kärnvapen.

Gandhis icke-våldstänkande är i alla händelser allt annat än dött. Filmen kommer antagligen både att väcka mången oväckt till insikt om sprängkraften i aktivt icke-våld och att inspirera många som redan har tagit ställning för icke-våldets metod.

Och filmen är utmärkt, väl värd att se. Du har väl inte missat den?

Självförverkligande Forts

slow. Även dessa människor har sina tillkortakommanden, men som vi tidigare konstaterade har de lättare att acceptera sina egna fel och brister än andra människor.

Överhuvudtaget tycks Maslow mena att dessa människor har en underbar förmåga att inom sig förena det som vi i vanliga fall brukar betrakta som motsatser. Många konflikter, frustrationer och hot går helt enkelt upp i rök för dessa människor eftersom de inte har behovet att utnämna vissa människor till goda och andra till onda.

Som exempel på vad han menar tar Maslow läraren som förmår umgås med sina elever med en naturlig enkelhet. Han har inte behov av att vara allvetande och allsmäktig. Frånvaron av sådana auktoritära drag hos läraren gör att det inte heller hos eleverna lockas fram sådana auktoritära drag som brukar utgöra huvudingrediensen i en klassrumskonflikt.

På liknande sätt tenderar konflikter mellan könen – inom äktenskap, familjer och andra nära relationer – att lösa upp sig av sig själva i och med att själva hotbilden går upp i rök. Men det fordrar alltså att en psykiskt mycket frisk och stark människa med sin närvaro lyckas förmedla en annan bild av världen och medmänniskorna än den som styr alla de otrygga. För den otrygga är världen en farlig plats, ett starkt fientligt område befolkat dels av dem som han kan dominera, dels av dem som kan dominera honom.

Fick Maslows lilla skara av psykiskt friska chansen att försöka sig på jorden skulle vi i hans vision få en värld där alla polariseringar upphörde. Skilje-linjen skulle suddas ut mellan ont och

gott, mellan känsla och förnuft, mellan själviskhet och osjälviskhet: "I princip är varje handling både självisk och osjälvisk".

Plikt skulle inte längre sättas som motpol till njutning, arbete skulle inte utesluta lek. De mogna människorna skulle samtidigt vara de mest genuint barnsliga!

Vilket paradys på jorden!

Fotnot: A.H. Maslows uppsats "Self-actualizing People: Psychological Health" har dels publicerats separat, dels som ett kapitel i ett större verk: "Motivation and Personality" Harper & Brothers, New York.

Anm. Ami Lönnroths artikel är med tillåtelse återgiven från SvD, Idagsidan, 24 april, 1983

Vinoba Bhave Forts

legalt och illegalt.

Dessa sentida insatser av Vinoba Bhave blev alltså inte hans sista, utan det blev i stället de debatter han rörde upp i samband med sin död.

Vinoba Bhave var förvisso en märklig man, värd att studera.

Litteratur:

Koestler, Arthur: "Lotusen och roboten" (Stockholm 1960).

Mukerji, Debashish: "Vinoba still lives" (Tidskriften The Week, jan. 23 - 29, 1983).

Tennyson, Hallam: "Saint on the March. The Story of Vinoba" (London, 1956).

Av Sven Rosén

PROFETEN

NU HAR ERIK SIDENBLADH

Å GÖRAN ROSENBERG Å
ÖRJAN BJÖRKHEM Å JAN
FJELLANDER Å PER & GITA
SELLMAN GÅTT PÅ
GLÖDANDE KÖL...

SÅ DET
KAN JAG
OCKSÅ
GÖRA!

Sökarguiden

Offentligt föredrag den 8 september
i Stockholm Etnografiska museet, kl 19.00

Veckoslutskurs 10—12 september på Väddö

MEDITATION OCH UNDERVISNING OM SINNETS
NATUR OCH MÄNSKLIGA ATTITYDER

Lama Thubten Yeshe besöker Sverige för första gången. Han är välkänd världen över för sin unika förmåga att förmedla de buddhistiska källornas visdom med praktiska, psykologiska metoder.

MAHAYANA BUDDHISTISKA SAMFUNDET,
tel: 018/12 32 58 eller 08/42 32 80

TIBETANSK MEDICIN

2-13 sept

med Dr TROGAWA RINPOCHE i Lilla Hörsalen, Medborgarhuset, Stockholm. Du anmäler ditt intresse till Studiecencentret för Tibetansk Buddhism Karma Shedrup Dargye Ling, Hökarvägen 2, 126 58 Hägersten. Tel. 08-88 69 50.

PROGRAM

- 2/9 Den tibetanska medicinens ursprung & funktion
- 3/9 " " grundprinciper
- 4/9 Diagnosmetoder, med bl a pulstagnation
- 6/9 Den medicinska vetenskapen och religionen
- 9/9 De mentala sjukdomarna
- 10/9 Livsföring, närings- och dietlära
- 11/9 Behandlingsmetoder: Akupunktur, värme massage och åderlåtning
- 13/9 Speciella sjukdomar

YOGA-MEDITATION-ANDNINGSTEKNIK-DJUPAVSPÄNNING samt AGNIHOTRA - Pyramid-Eld-Meditation startar på YOGA-CENTRET i GÖTEBORG i början av september. YOGA-CENTRET i Göteborg Vasaplatsen 3 411 26 Göteborg 031-13 13 62

Kurser i

Astrologi och yoga

startar fortlöpande under september månad hos Bert Yoga Jonson, YOGA-KULTUR, Bergsunds Strand 3, För information och prospekt ring: 08-68 84 89.

Ditt föregående liv

kan kanske vara av vikt. Det tycker Ethlynn Luce som forskat i reinkarnation i många år. Den 27-28 augusti delar hon med sig av sina erfarenheter under temat: KARMA, REINKARNATION OCH DITT LIVSMÖNSTER. Fabiansalen, ABF-huset, Sveavägen 41. Anmälan och information: Bertil Wosk, 08-751 57 18.

NLP

NEUROLINGUISTIC-PROGRAMMING i Stockholm 2/9 och 3/9 kl. 10 - 17 Terapilokalen, Vetegatan 4.

Todd Epstein

en av de STORA inom NLP. Exakt vad NLP är kan du få reda på genom:

Kursbyn Korpberget

Tel: 0612-308 37 NLP-litteratur: Frogs into Princes, Trance-Formation.

NYA LEKAR

Ett nytt sätt att leka för dig som är ung, medelålders eller äldre. I NYA LEKAR blir ingen åsidosatt eller utslagen. AUGUSTI: 20-21/8 SEPTEMBER: 24-25/9 LEKLEDARE: Dale LeFevre INFORMATION: Pratima 0762-134 46, Annika 08-61 69 63.

DRÖMKURS

Drömarbete ökar din självkänedom och din medvetenhet om hur du skapar ditt liv. Du öppnar en ärlig och rak relation till dig själv och andra.

Kursen hålls med start 13/9, nio kvällar. Tisdagar, torsdagar och söndagar.

Ytterligare information får du från Louise Ayari 08-710 55 78.

KORT OM MYCKET:

Sat Raj Singh kommer till Sverige och leder Kundalini Yogakurs den 26-28 augusti. Info: 08-31 64 40

YOGI BHAJAN kommer också till Stockholm och han pratar i ABF-huset den 30/8 kl. 19.00. Biljetter säljes på Café Vega. Information: 08-31 64 40.

CREABILITY och kursen STYR DITT LIV med ANNASTINA VRETHAMMAR. Ring för information: 08-97 13 81, 88 99 58.

DEN INVIGDE av Cyril Scott finns nu på svenska utgiven av BIMBOK. Du kan köpa boken på Vattumannen eller East West eller genom att sätta in 40:- på pg 83 11 09-4 Bimbok, så kommer den 365 sidor tjocka boken på posten.

Recensioner

Kyrkans gudstjänstväsen har betänkligt fjärrat sig från urkristendomens enkla fromhetsliv och än mer från den anda som Jesus själv i evangelierna ger uttryck åt. Där, i evangelierna, finner man inget som helst stöd för den praktfulla och ceremoniella liturgiska ordningen.

Nils Kalén

Tänk bättre!

Under tonåren på 50-talet slukade jag det mesta som fanns skrivet om studieteknik och tog även enstaka kurser. Mot den bakgrunden är det med ett visst nostalgiskt vemod jag öppnar en bok av Tony Buzan, *Använd huvudet bättre* (utgiven av Management Media) och inte finner något egentligen nytt.

Det mesta fanns med redan för 25 år sedan, såsom snabbläsning, minnesmetoder och mind mapping (även om uttrycket inte var myntat), ja, till och med det här med vänster och höger hjärnhalva, där forskningen kom igång först tio år senare och så småningom resulterade i ett nobelpris i medicin 1981.

Boken har fem kapitel.

Du tänker bättre än du tror: handlar om hjärnhalvorna, det oerhört stora antalet nervceller med astronomiska överkopplingsmöjligheter samt hur lite vi utnyttjar vår hjärnas stora potential.

Hur man läser snabbare och effektivare: lässvårigheter, ögonrörelser, missuppfattningar och slutligen ett övningsprogram.

Minnet: minnet under och efter inläring, ett mycket matnyttigt stycke om värdet av repetitioner och när de skall göras samt några olika minnesmetoder.

Anteckningsteknik: här tränar man sin förmåga att notera minnesframkallande nyckelord. Den andra delen beskriver mind mapping, en trevlig teknik där man skriver ner sina associationer i två dimensioner och gärna flera färger.

Organisk studieteknik: ett relativt elementärt kapitel om studiemotstånd, förberedelser för studier och tillämpad studieteknik.

Den som läser boken för att få se stekta sparvar komma flygande lär inte få sin önskan uppfylld. Inga bekväma, magiska genvägar till framgången serveras. Enkla metoder läggs fram, ibland kanske lite väl kortfattat och koncentrerat. Att boken är enkel hoppas jag inte förleder någon till förhastade slutsatser. De stora sanningarna är enkla - och tidlösa. Därför är de ofta så svåra att fatta. Såväl idrottsstjärnan som helgonet och den framgångsrike affärsmannen synes mig ha det gemensamt, att de under en längre tid, dagligen och systematiskt, underkastat sig ett monotont handlingsmönster med upprepningar av enkla övningar tills de blivit en vana.

Men om enkelheten skall få avsedd effekt måste den nog inbäddas i en större entusiasm och inspiration än vad Buzan manifesterar. Informationströttheten breder ständigt ut sig i dag, och de som skulle ha största nyttan av boken är ju redan handikappade i det avseendet. Ösökt kommer jag att tänka på den gamla Gahlinfiguren som undrar hur man skall kunna studera studieteknik, när det är det man saknar.

Ändå är det här en angelägen bok och det är utomordentligt viktigt att sådana här böcker skrivs. Om och om igen. Marknaden är trögarbetad och befolkas av mossbelupna pedagoger som frenetiskt vämnar om den anakronistiska kvarleva från katekesundervisningens tid som det inrotade skolsystemet utgör. Det är ett

system som tränar oss i att missbruka hjärnan och känna leda inför kunskapsinhämtande.

Av samme författare finns även ett antal mer specialiserade böcker som det vore intressant att få se översatta. Det finns vidare ett antal TV-program producerade för BBC samt ett halvt dussin videoprogram på svenska för den som är intresserad. Något för företag, skolor och förvaltningar?

Lennart Lidfors

Arthur C Clarke är ett författarnamn som säljer bra, så Clarke står därför nästan som författare till boken

Arthur C Clarkes gåtfulla värld

som utgivits av BonnierFakta och skrivits av Simon Welfare & John Fairley (deras namn står med mindre bokstäver längst ner på omslaget där förlagsnamnet brukar stå). Blåddrar man i boken finner man dock att Clarke skrivit ett förord, en inledning samt korta slutkommentarer till varje kapitel.

Boken, som inte alls blivit sämre av att det inte är Clarke som hållit i pennan, bygger på en engelsk TV-serie som skrivits av Welfare & Fairley på uppdrag av Clarke. En bild på sidan 6 visar oss en tumrullande Clarke. I övrigt handlar boken om forteana. (Och forteana kan, som denna tidskrifts läsare vet, vara nästan vad som helst i vetenskapens utkanter.) Målsättningen uppges dock ha varit att inte belasta framställningen med alltför vildvuxna märkligheter, utan att endast ta med sådana olösta gåtor som kanske står på tur att bli lösta. Detta hindrar dock inte att både sjödjur, snömän och UFO:n kommit med. Ett särskilt lovligt kapitel ägnas Charles Fort och handlar inte oväntat om fiskfall, grodfall, isfall och andra fall. Bland innehållet i övrigt kan nämnas förglasade fornborgar och megalitiska stenringar, Tunguska-explosionen, astronomisk kuriosas, kulblixtar och mycket annat.

Det mesta av innehållet rör gåtor som redan har berättats många gånger förut i andra böcker, men i gengäld har den här boken både humor och en välgörande kritisk inställning till ämnet. Den söker inte konstruera några mysterier där sådana inte finns, och även om de flesta gåtor förblir oförklarade är det författarnas strävan att finna de enklaste lösningarna på så mycket som möjligt så långt det går. Boken är också tämligen aktuell beträffande den allra senaste tidens konstigheter. En "bigfoot" som nämns på några rader, sid 29, har dock hunnit dras i tvivel sedan boken skrevs (nämligen fallet "Beck"), vilket visar vilken svår balansgång det ofta är att skilja mellan vad man ska tro och inte tro på. En uppgift som boken dock klarar mycket bra (tror jag).

Boken är på 319 sidor med bilder i både färg och svartvitt på snart sagt var och

Är kristendomen sann?

I en rad artiklar under årens lopp har jag granskat kristendomen utifrån den grundläggande frågan: är den sann? För ett par år sedan samlade jag ihop min kristendomskritik, plus en del nyskrivet, till ett bokmanus. Detta har nu refuserats av sju förlag. Det är möjligt att i Sverige idag ge ut kristen litteratur, även av naivaste sort, men det är oerhört svårt att få förlagsintresse för en kristendomskritisk bok.

I detta nummer har jag samlat ett par väsentliga avsnitt ur mitt manus. De handlar om själva grundvalen för kristendomen: tron på Jesu död och uppståndelse.

Du skall naturligtvis göra din egen bedömning. Om Du trots allt är över-

tygad om att Jesus uppstod från de döda, att han är Guds enfödde son osv, så är det o.k. för min del. Jag servar Dig med informationer och diskussionsinlägg. Hur Du använder detta, det är Din ensak.

För min del tror jag att Jesus är på väg ut. Han skjuts allt mer bort i den religiösa periferin. Tron på Gud har starkare fäste. Den svarar mer mot människors behov och mot tron att världen inte har uppkommit av en slump. Tron på Gud består – men förändras kanske. Gud blir allt mindre något människoliknande och allt mer en kraft, en intelligens, en världsgrund.

SM

Är kristendomen sann?

Nr 7, 1983

SM:	
<i>John Naisbitts vision</i>	2
Bertil Falk:	
<i>Vinoba Bhavé</i>	6
Katrin Elborgh:	
<i>Möte med "Baba"</i>	8
Bertil Falk:	
<i>Jainismens betydelse</i>	10
Bertil Falk:	
<i>Icke-våldet och filmen Gandhi</i>	12
Ami Lönnroth:	
<i>Den självförverkligade människan</i>	14
Karin Rebel-Ahlqvist:	
<i>Krishnamurti</i>	16
SM:	
<i>Judendomen i Gamla testamentet</i>	18
Östen Kjellman:	
<i>När Israel erövrade Palestina 1200 år före 0</i>	19
SM:	
<i>Jesu uppståndelse</i>	22
SM:	
<i>Religionens många ansikten</i>	28
Bertil Falk:	
<i>Hederskodex för astrologer</i>	30
Gustaf Lundgren:	
<i>Vi och våra drömmar</i>	32
Susan Blackmore:	
<i>Utomkroppsliga upplevelser</i>	34
Bengt Petersen:	
<i>Sökaren Dan Andersson</i>	39

SÖKAREN

Oberoende tidskrift för
livssynsfrågor.

Redaktör och ansv. utgivare:
Sven Magnusson

Adress: Östra Kanalgratan 18,
652 20 Karlstad

Telefon: 054/ 11 16 89

Prenumerationspris:
Helår (10 nr) 102:-
Halvår 54:-

Postgiro: 70 60 47-8
Bankgiro: 372-8128

Annonsspriser: (moms tillkommer):
Helsida 1 000:-, halvsida 600:-, små-
annonser, 20:- per spalt-cm, men
minst 60:-.

Tryck Prinkipo, Stockholm

ISSN 0038-0504